

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης
Οι Χαλασοχώρηδες

Οι Χαλασοχώρηδες

// διήγημα

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911)

 ΑΝΟΙΚΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

www.openbook.gr

Επιμέλεια έκδοσης: Γιάννης Φαρσάρης

ISBN 978-618-5444-40-2

Πρώτη δημοσίευση: Εφημερίδα «Ακρόπολις», 12-22 Αυγούστου 1892

Πηγή κειμένου: www.sarantakos.com

Εικόνα εξωφύλλου:

«Αίθουσα συνεδριάσεων της Παλαιάς Βουλής, με τον Χ. Τρικούπη στο βήμα» -
Ελαιογραφία του Ν. Ορλώφ, Αθήνα, 1930. ([Εθνικό ιστορικό Μουσείο](#))

Το διήγημα *Οι Χαλασοχώρηδες* του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη διανέμεται ελεύθερα στο διαδίκτυο σε μορφή ψηφιακού βιβλίου υπό άδεια [Creative Commons BY-NC-SA](#)

[Αναφορά δημιουργού - Μη εμπορική χρήση - Παρόμοια διανομή]

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Από τη [Βικιπαίδεια](#), την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Ο **Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης** (Σκιάθος, 4 Μαρτίου 1851 - Σκιάθος, 3 Ιανουαρίου 1911) είναι ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες λογοτέχνες, γνωστός και ως «ο άγιος των ελληνικών γραμμάτων», «η κορυφή των κορυφών» κατά τον Κ. Π. Καβάφη. Έγραψε κυρίως διηγήματα, τα οποία κατέχουν περίοπτη θέση στη νεοελληνική λογοτεχνία.

Γονείς του ήταν ο ιερέας Αδαμάντιος Εμμανουήλ και η Γκουλιώ (Αγγελική) Εμμανουήλ, το γένος Μωραΐτη. Είχε τέσσερις αδελφές και δύο αδερφούς. Εξοικειώθηκε νωρίς με τα εκκλησιαστικά πράγματα, τη

θρησκευτικότητα, τα εξωκλήσια και την ήσυχη ζωή του νησιώτικου περιγύρου. Όλα αυτά διαμόρφωσαν μια χριστιανική ιδιοσυγκρασία, που διατήρησε έως το τέλος της ζωής του.

Ο ίδιος σε ένα σύντομο αυτοβιογραφικό σημείωμα ιστορεί τη ζωή του:

Έγεννήθην έν Σκιάθω, τῆ 4 Μαρτίου 1851. Έβγήκα άπό τὸ Έλληνικὸν Σχολεῖον εἰς τὰ 1863, ἀλλὰ μόνον τῷ 1867 ἐστάλην εἰς τὸ Γυμνάσιον Χαλκίδος, ὅπου ἤκουσα τὴν Α' καὶ Β' τάξιν. Τὴν Γ' ἐμαθήτευσα εἰς Πειραιᾶ, εἴτα διέκοψα τὰς σπουδὰς μου καὶ ἔμεινα εἰς τὴν πατρίδα. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1872 ὑπῆγα εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος χάριν προσκονήσεως, ὅπου ἔμεινα ὀλίγους μῆνας. Τῷ 1873 ἦλθα εἰς Ἀθήνας καὶ ἐφοίτησα εἰς τὴν Δ' τοῦ Βαρβακείου. Τῷ 1874 ἐνεγράφην εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν, ὅπου ἤκουα κατ' ἐκλογὴν ὀλίγα μαθήματα φιλολογικά, κατ' ἰδίαν δὲ ἠσχολούμην εἰς τὰ ξένας γλώσσας. Μικρὸς ἐζωγράφιζα Ἁγίους, εἴτα ἔγραφα στίχους, καὶ ἐδοκίμαζα νὰ συντάξω κωμωδίας. Τῷ 1868 ἐπεχείρησα νὰ γράψω μυθιστόρημα. Τῷ 1879 ἐδημοσιεύθη Ἡ Μετανάστις ἔργον μου εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτῆρα. Τῷ 1882 ἐδημοσιεύθη Οἱ ἔμποροι τῶν Ἐθνῶν εἰς τὸ Μὴ χάνεσαι. Ἀργότερα ἔγραφα περὶ τὰ ἑκατὸν διηγήματα, δημοσιευθέντα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας.

ΟΙ ΧΑΛΑΣΟΧΩΡΗΔΕΣ

ΜΙΚΡΑ ΜΕΛΕΤΗ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Α΄

Αφού περιήλθον όλα τα μαγαζιά της παραθαλασσίου αγοράς, όπου έπιον όχι ολίγον εις υγείαν και των δύο αντιπάλων μερίδων, ο Κωνσταντής ο Καλόβολος και ο Γιάννης της Χρυσάφους κατήντησαν και εις το μικρόν καπηλείον του Δημήτρη του Τσιτσάνη, όπου εισελθόντες απήτουν από τον οινοπώλην να τους κεράσει. Αλλ' ο κάπηλος ίστατο συλλογισμένος και ηρνείτο επιμόνως να κεράσει, λέγων ότι κατά το έτος τούτο δεν είχε σκοπόν *να το κάμει φόρα* προς χάριν κανενός, διότι άλλοτε, όπου είχε φανεί φιλότιμος με το παραπάνω, την είχε πάθει στα γερά. Διότι ο Λάμπρος ο Βατούλας και ο Μανόλης ο Πολύχρονος, αυτοί που είχαν το λύειν και το δεσμείν εις τα δύο κόμματα, του έταξαν «φούρνους με καρβέλια», δώσαντες αυτώ ουχί πλείονας των είκοσι δραχμών μετρητά *απέναντι*, καθώς του είπαν, και παρακινήσαντες αυτόν να εξοδεύσει κι απ' τη σακκούλα του όσα θέλει άφοβα, διότι θα πληρωθεί μέχρι λειπού, σύμφωνα με τον λογαριασμόν, όν ήθελε παρουσιάσει. Τότε αυτός πιστεύσας «εξανοίχθηκε» κι εξώδεψε

ιδικά του λεπτά, παραπάνω από ένα εκατοστάρικο· αλλά μετά τας εκλογάς, ο Λάμπρος ο Βατούλας (τον οποίον αυτός ηρέσκετο να ονομάζει σήμερον «ο Λάμπρος ο Φαταούλας») έκαμε πως δεν τον εγνώριζε και του εγύριζε τις πλάτες. Πού επερίσσευε τραμπούκος απ' αυτούς που έχουν δόντια, κατάλαβες, για να φάνε κι οι άλλοι, οι παραμικροί; Ο Λάμπρος ο Βατούλας κι ο Μανόλης ο Πολύχρονος κι άλλοι μερικοί πέφτουν με τα μούτρα *στη λαδιά, στο μούχτι...* κι ηξεύρουν πώς να κυνηγούν το πλιάτσικο. Έχουν βλέπεις αυτοί οι διάβολοι τον τρόπον να τα κάμουν *πλακάκια*. Αν ερωτάς κι από *κουτραπούντους* κι από *μπουλούκια...* κανείς δεν μπορεί να βγάλει πλήρη μαζί τους. Είναι εις όλα πρώτο νούμερο. Αλλ' όταν μίαν φοράν καεί η γούνα ενός ταβερνιάρη, ενός καφετζή ή ενός μικρομπακάλη (δεν σου λέγω, είναι άλλοι που καίονται στα πολιτικά κι έχουν κρεμασμένο δια τας εκλογάς το ζουνάρι τους... κι είναι πάλιν άλλοι που ξέρουν με τρόπο και τα καταφέρνουν, παίρνοντας λεπτά κι από τα δύο κόμματα, μαυρίζοντες πότε το έν, πότε το άλλο κι εβγαίνοντες πάντοτε λάδι), τότε πολύ βλαξ θα είναι, αν τους επιτρέψει να τον κοροϊδέψουν και δευτέραν φοράν.

Τοιαύτας θεωρίας εξέφερεν ο Δημήτρης ο Τσιτσάνης, αρνούμενος να κεράσει τους δύο φίλους, οίτινες ευθυμότατοι είχαν εισέλθει εις το καπηλείον του. Αλλά δεν ήσαν και διψασμένοι. Ήτο εσπέρα ήδη και από της δειλής είχαν περιέλθει το ήμισυ της πολίχνης, παντού κερνώμενοι και πίνοντες. Ο Κωνσταντής ο Καλόβολος ήρχισε να παραδίδει μάθημα εκλογικής ορθοφροσύνης εις τον κάπηλον, λέγων ότι αυτός οπού τού θέλει το καλόν του λυπείται να τον βλέπει να πηγαίνει πάντοτε ωσάν τον κάβουρα, και τούτο ένεκα αδικαιολογήτου παραξενιάς. Το να μη θέλει «να το κάμει φόρα» νομίζει ότι είναι δι' αυτόν το συμφερότερον;

Κάθε άλλο, εξ εναντίας, με τούτο εμπνέει δυοπιστίαν και εις τα δύο κόμματα, και ένεκα τούτου δεν αποφασίζουν να δώσουν χρήματα εις ένα άνθρωπον κρυψίνουν, «στριμμένον», όστις θέλει να κάμει τον ανεξάρτητον, χωρίς να ξεύρει καλά καλά τι πράγμα είναι ανεξαρτησία. Ενώ, αν αποφασίσει να κυρηχθεί θερμός ή και χλιαρός υπέρ του ενός κόμματος, τότε, ενώ του κόμματος τούτου θα εφελκύσει ασφαλώς την εμπιστοσύνην, δεν είναι παράξενον να προκαλέσει κολακείας και φιλοφρονήσεις και από το άλλο κόμμα, οι άνθρωποι του οποίου θα προσπαθήσουν με κάθε τρόπον να τον κάμουν να τα γυρίσει, ή θα πασχίσουν τουλάχιστον να τον μετριάσωσιν. Εάν θέλει μάλιστα να πάρει λεπτά και από τα δύο κόμματα, ο ασφαλέστερος τρόπος είναι να κυρηχθεί φανερά υπέρ του ενός. Δεν παίρνει παράδειγμα απ' αυτόν κι από τον φίλον του, τον Γιάννην της Κ'σάφους; Ενώ άλλοι φανατίζονται και «χαλνούν την ζαχαρένια τους» και χολοσκάνουν, αυτοί οι δύο «ζευγαράκι ταιριαστό», παράδειγμα υγιούς εκλογικής φιλοσοφίας εις όλον το χωρίον, ανήκοντες εις δύο αντίπαλα και μέχρι καταστροφής πολεμούντα άλλα κόμματα, περνούν με γέλια και με χαρές, τρώγοντες, πίνοντες, ευωχούμενοι εις υγείαν όλων των υποψηφίων, ευλόγως θέτοντες την φιλιαν των υπεράνω κομμάτων. Και με τοιούτον τρόπον «το έχουν δίπορτο». Με όποιον κόμμα νικήσει θα είναι φίλοι και οι δύο, αφού θα είναι ο εις. «Όποιος γάιδαρος, κι αυτοί σαμάρι».

Τοιαύτα πρακτικής ηθικής διδάγματα έδιδεν ο Κωνσταντής ο Καλόβολος εις τον Δημήτηρην τον Τσιτοάνην. Είναι αληθές ότι τα πλείστα είχεν ακούσει την προτεραίαν παρά δικολάβου τινός, όστις τα ανέπτυσε προς τους φίλους του. Ο κάπηλος τον ήκουε σείων την κεφαλήν, λέγων ότι αυτά τα ήξευρε πρωτύτερα απ' εκείνον. ΑΛΛ' είναι μεγάλη διαφορά να είναι τις αγωγιάτης απλώς ή ζωμερίτης, όπως αυτοί

οι δύο, από του να έχει μαγαζί. Διότι πρέπει να τηρεί τις και κάποιαν αξιοπρέπεια, «να φυλάγει την θέσιν του», αν θέλει να μην ξεπέσει «στην παρακατινή σκάλα». Οι δύο φίλοι τον ήκουον μειδιώντας, ουδόλως προσβαλλόμενοι, διότι τους υπεβίβαζε. Μόνον ο Γιάννης της Κ'σάφους τελευταίον ειπεν ότι «δεν του γεμίζει το μάτι κι αυτός και το μαγαζί του». Ο κάπηλος επειράχθη τότε και ήρχισε να τους ονειδίζει σκληρώς, αλλ' ο Κωνσταντής ο Καλόβολος με ατάραχον μειδίαμα του ειπεν ότι «αν θέλει να έχει μαγαζί, πρέπει να έχει και κοιλιά σαν το μαγαζί του, μεγαλύτερη μάλιστα απ' το μαγαζί του».

Ενταύθα ήτο η λογομαχία, και ο κάπηλος είχαν ανάψει την λάμπαν, διότι είχε νυκτώσει ήδη, όταν εισήλθε κομματική ομάς οδηγούμενη από τον Λάμπρον τον Βατούλαν, εκείνον ον ο Τσιτσάνης ωνόμαζε Φαταούλαν. Ήτο ανήρ μεγαλόσωμος, ωραίος, μετ' επιτηδεύσεως ενδεδυμένος, φιλοφρονέστατος και μελιχρός τους τρόπους.

Αμα εισελθών, διέταξεν έξ μαστίχες δια τους μεθ' εαυτού, είτα, ελθών όπισθεν του λογισηρίου, έκυψεν εις το ούς του καπήλου και ήρχισε να του κρυφομιλεί και να τον κατηχεί. Μετ' ολίγα λεπτά της ώρας, αφού του ειπε πολλά και ο οινοπώλης του απήντα μόνον διά κατανεύσεων της κεφαλής, επέστρεψε πάλιν προς την τράπεζαν, περί ήν είχε στρωθεί η παρέα του, και διέταξεν εκ νέου μαστίχες.

Επλήρωσεν εν κρότω δεκαρών τα ποτά, είτα απευθόνας τον λόγον προς τον Κωνσταντήν τον Καλόβολον, όστις ίστατο παράμερα με τον φίλον του, τον Γιάννην της Κ'σάφους·

- Έ! Τι έχουμε, Κώστα;...Πώς πάει το κόμμα σας; είπε.

- Ποιο κόμμα μας, κυρ-Λάμπρο; απήντησεν ο Κωνσταντής ο Καλόβολος· το κόμμα μας είναι το κόμμα σας.

- Τι; είμαστε από ένα κόμμα;

- Δεν το ξέρετε;

- Τότε, πώς δεν ξεχωρίζετε από τον Γιάννη τον φίλον σου;

- Η φιλία φιλία και το κόμμα κόμμα.

- Ας είναι, τέλος πάντων, ο Θεός κι η ψυχή σας. Πίνετε από μια μαστίχα;

- Από 'να κρασί... αν μας κεράσετε.

Και ο Λάμπρος ο Βατούλας διέταξε δύο κρασιά. Εν τω μεταξύ εισήλθεν εις το καπηλείον και άλλη ομάς εκ του αντιθέτου κόμματος.

- Εβίβα! Καλή επιτυχία.

Οι δύο φίλοι συνέκρουσαν τα ποτήρια και έπιον.

Η νεωστί εισελθούσα ομάς διέταξε και αυτή ποτά. Επί κεφαλής της ομάδος ήτο ο Μανόλης ο Πολύχρονος, μεσήλιξ, μελαγχροινός, εύθυμος, αστείος.

- Α! εδώ είσθε σεις, που βυζαίνετε δύο μαννάδες;

- Το καλό αρνί, κυρ-Μανόλη, απήντησεν ο Γιάννης της Κ'σάφους, τρώει από δυο προβατίνες.

Ο Μανόλης διέταξε τον κάπηλον να τους κεράσει και τότε έπιον εις υγείαν του κόμματος, το οποίον εξεπροσώπει ο Μανόλης.

Με τοιαύτην τακτικήν εκαλοπερνούσαν εις τας εκλογάς οι δύο αγαπημένοι φίλοι. Είχον δε πείη την ημέραν εκείνην όχι ολίγα εις βάρος αμφοτέρων των κομμάτων. Ο Μανόλης ο Πολύχρονος εγερθείς, μετέβη

όπισθεν του λογιστηρίου, όπως είχε κάμει προ μικρού ο Λάμπρος ο Βατούλας, και ήρχισε να ομιλεί εις το οὐς του καπήλου.

Το λογιστήριον εκείνο, φαίνεται, ωμοίαζε κάπως μ' εξομολογητήριον φραγκοκκλησιάς, όπου, μία μία εισερχόμεναι ελαφρόνουσι την συνείδησιν των αι κομποπρεπείς μετανουούσαι. Αφού δε του είπεν ό,τι είχε να του είπει ταπεινη τη φωνή, ενώ ο Λάμπρος ο Βατούλας δεν έπαυσε να τους κοιτάζει με τον κανθόν του οφθαλμού, επιστρέψας εις την θέσιν του ο Μανόλης ηθέλησε να κουρδίσει ολίγον τους δύο φίλους.

- Όλα καλά, τους είπε, μα εσείς οι δύο το καταλαβαίνετε που μας κοροϊδεύετε όλους, ή όχι;

- Αλήθεια! επεβεβαίωσεν από της πέραν τραπέζης και ο ηγέτης της άλλης ομάδος, ο Λάμπρος ο Βατούλας, όστις ηγάπα πάντοτε να είναι φιλόφρων προς τους αντιπάλους· αλήθεια, μας κοροϊδεύετε.

Οι δύο φίλοι, μόλις κρατούμενοι εις τους πόδας των, ήρχισαν να διαμαρτύρονται θορυβωδώς·

- Όχι! μα το φως μου, κυρ-Μανόλη...

- Μα την αγάπη μας, κυρ-Λάμπρο...

- Έτσι να έχω καλά γεράματα.

- Να χαρώ το στέφανό μου, κουμπάρε.

Και λέγοντες εστράφησαν ο εις προς την τράπεζαν, περί ήν ήτο συγκεντρωμένη η ομάς του Λάμπρου, ο έτερος προς την άλλην τράπεζαν, περί ήν εκάθηντο οι σύντροφοι του Μανόλη, στρέφοντες προς αλλήλους τα νώτα, χειρονομούντες υπερμέτρως ως αδέξιοι

υποκριταί, ανοίγοντες τας αγκάλας προς περίπτυσιν των δύο αρχηγών των κομματικών ομάδων.

- Αν θέλετε να σας πιστέψουμε ότι δεν μας κοροϊδεύετε, είπεν ο Μανόλης ο Πολύχρονος, πρέπει ή ν' αποκόψετε ο ένας από τον άλλον αυτές τις ημέρες που θα είναι οι εκλογές ή...

- Αυτό θα είναι σκληρά καταδίκη δι' αυτούς, είπε γελών ο Λάμπρος ο Βατούλας.

- Ή τουλάχιστον, εξηκολούθησεν ο Μανόλης ο Πολύχρονος, να μας δώσετε τώρα αμέσως απόδειξιν ότι ενδιαφέρεσθε ειλικρινώς και ολοψύχως ο ένας σας υπέρ του ενός κόμματος, ο άλλος υπέρ του άλλου.

- Παίρνω όρκο, είπε υψών την χείρα ο Γιάννης της Κ'σάφους.

- Κι εγώ παίρνω όρκο, είπε και ο Κωνσταντής ο Καλόβολος.

- Οι όρκοι είναι σήμερα το φθηνότερο πράμα, είπε σαρκαστικώς ο Μανόλης ο Πολύχρονος.

- Σου δίνω το λόγο μου, κουμπάρε, είπε ο Γιάννης της Κ'σάφους.

- Τι να τον κάμω το λόγο σου, κουμπάρε; είπεν ο Μανόλης· καλύτερα είχα να μου έδινες τα παλιά τα τσαρούχια σου.

Ο Γιάννης της Κ'σάφους κύψας έλυσεν από των ποδών τα πέδιλα και ορθωθείς σοβαρώς τα προσέφερεν εις τον Μανόλην.

- Πάρ' τα, κουμπάρε!

Τα απέθηκεν επί της τραπέζης και είτα, γυμνόπους, εστράφη προς την θύραν να εξέλθει.

Όλοι εγέλασαν προς το σκηνικόν τούτο του κραπαλώντος αλλ' ο Μανόλης τον ανεκάλεσεν:

- Έλα δω, κουμπάρε!

Ο Γιάννης της Κ'σάφους επιστρέψας εστάθη ενώπιον του Μανόλη.

- Εις τους ορισμούς σου, κουμπάρε.

- Θέλω, είπε, να μας δώσετε απόδειξιν αναμφισβήτητον της πίστεώς σας εις τα δύο κόμματα.

- Τι απόδειξιν;

- Ιδού, είπεν ο Μανόλης, απευθυνόμενος μάλλον προς τον Λάμπρον τον Βατούλαν· δεν είναι αληθές πως ό,τι επιθυμεί κανείς εκείνο και πιστεύει;

- Δηλαδή; είπεν ο Λάμπρος ο Βατούλας.

- Δηλαδή, δεν βλέπομεν πολλάκις δύο ανθρώπους να στοιχηματίζουν μεγάλα ή μικρά ποσά, δι' εν πράγμα, του οποίου άδηλος είναι η έκβασις, πιστεύοντες και ο εις και ο άλλος ότι θα γίνει εκείνο το οποίον επιθυμούν;

- Καθώς λόγου χάριν εις τας εκλογάς, σαν καλή ώρα, είπεν ο Λάμπρος ο Βατούλας, όπου βάζουν στοίχημα ότι θα βγει εκείνος τον οποίον θέλει ο καθένας.

- Ίσα- ίσα! είπεν ο Μανόλης. Λοιπόν, δεν είναι καλό να βάλουν οι δυο τους τώρα μπροστά μας ένα στοίχημα;

- Σαν τι στοίχημα;

- Να στοιχηματίσετε, συ, κουμπάρε Γιάννη, ότι θα κερδίσει το δικό μας το κόμμα και συ, Κωνσταντή, ότι θα κερδίσει το άλλο κόμμα.

- Εγώ βάζω το γαίδαρό μου! ανέκραξεν ο Γιάννης της Κ'σάφους.

- Κι εγώ το βόδι μου! εφώνησεν ο Κωνσταντής ο Καλόβολος.

- Ο γαίδαρός σου ας έχει ζωή, κουμπάρε Γιάννη, και το βόδι σου σου χρειάζεται δια να ζήσεις, Κωνσταντή ΚαλόβOLE. Μόνον αρκεί να βάλετε κάτι τι που να τρώγεται, που να μασιέται εύκολα, για να ξεφαντώσει όλο το ασκέρι, που καλώς ανταμωθήκαμε εδώ, καλή μας ώρα, όταν θα γίνουμε φίλοι μετά τας εκλογάς. Εσύ, κουμπάρε Γιάννη, δεν έχεις, θαρρώ, δύο προβατίνες κι ένα κριάρι;

- Τα θυσιάζω! ανέκραξεν ο Γιάννης της Κ'σάφους. Για το χατήρι σου, κουμπάρε, κουρμπάνι γίνομαι.

- Κ' εγώ, για την αγάπην σου, κυρ-Λάμπρο! εφώνησεν ο Κωνσταντής ο Καλόβολος.

- Δεν είναι ανάγκη να θυσιάσεις τις προβατίνες, κουμπάρε Γιάννη, το κριάρι μας αρκεί.

- Βάζω το κριάρι, είπεν ο Γιάννης.

- Κι εγώ βάζω τέσσαρα ζευγάρια κότες που έχω, είπεν ο Κωνσταντής.

- Λοιπόν, σύμφωνοι· αν κερδίσωμεν και τους δύο βουλευτάς ημείς, εσύ, ΚαλόβOLE, θα βάλεις τα τέσσαρα ζευγάρια κότες, κι αν κερδίσουν οι άλλοι, εσύ, κουμπάρε Γιάννη, θα θυσιάσεις την προβατίνα. Εάν όμως βγάλουμε από έναν βουλευτήν τα δύο κόμματα, τότε έχεις κέρδος εσύ, κουμπάρε, την προβατίνα σου, γλυτώνεις και εσύ, Κωνσταντή, τις κότες σου.

- Σύμφωνοι!

Έδωκαν τας χείρας και απεχωρίσθησαν.

Β΄

Την εσπέραν εκείνην, Τρίτην της εβδομάδος, πέντε ημέρας προ της εκλογής, περί την ογδόην ώραν, ο Λάμπρος ο Βατούλας ήναψε μετά το δείπνον το φαναράκι του και συνοδευόμενος από τρεις ή τέσσαρας φίλους εξήλθεν εις επισκέψεις κατ' οίκους προς ψηφοθηριαν. Διήλθον διά της αγοράς και είτα δι' ανωφερούς δρομίσκου εβάδισαν ανερχόμενοι εις την λαϊκήν συνοικίαν. Μόλις επροχώρησαν ολίγα βήματα, και δευτέρα συνοδεία, μετά φανού και αυτή, προέβαλε κατόπιν των ανερχομένη. Ήτο ο Μανόλης ο Πολύχρονος με την παρέα του από το άλλο κόμμα. Ο Λάμπρος ο Βατούλας είχε «τα μάτια τέσσερα» αλλ' εκείνην την στιγμήν ησυχολείτο αυτός και απησχόλει και τους φίλους του, ενώ εβάδιζαν, διηγούμενος διαφέρουσιν προς αυτούς ιστορίαν. Ο Γιαννάκος ο Χαρτουλάριος, αφού είχε κάμει λεπτά εις το Κάϊρον, εμπορευόμενος επί δώδεκα έτη ως αλευράς, κατ' άλλους ως φούρναρης, έφθασε με το καλόν εις την πατρίδα του, την πρωτεύουσιν της επαρχίας και το είχεν απόφασιν να

πολιτευθεί. Εφαινετο μορφωμένος, είχεν ιδεί κόσμον· τον εγνώριζεν αυτός παιδιόθεν και προ ημερών, ότε μετέβη εις την πρωτεύουσαν της επαρχίας, ανενέωσε την γνωριμίαν. Ο νεοφερμένος από την ξενιτείαν είχεν αισθήματα, εξέφερε γενικάς σκέψεις επί των πολιτικών πραγμάτων, «ξύλα, κούτσουρα, δαυλιά καμένα». Δεν ωμοίαζε με τον Αλικιάδην, όστις επολιτεύετο χάριν των δημοσίων έργων, ούτε με τον Γεροντιάδην, όστις εξελέγετο βουλευτής δια το καλόν της πατρίδος. Ήτον αφελής τους τρόπους και έτι αφελέστερος τας ιδέας. Ήθελε να πολιτευθεί «για δόξα». Ευκαιρία λαμπρά.

Ο Αλικιάδης ήτο παμπόνηρος και τα χέρια του ωμοίαζαν με γάντζους. Δεν ημπορούσε να του βγάλεις λεπτά ούτε με το δόλωμα ούτε με το «παρασούβλι». Δεν έδιδε πέντε χωρίς να είναι βέβαιος ότι θα λάβει δέκα. Εβραίος σωστός. Ο Γιαννάκος ο Χαρτουλάριος ήτον αγαθός, «ψυχαράκι, ο καημένος». Πώς εφαινετο ότι ήρχετο από μακριά! Σωστός Κελεπούρης! Είχε παραδάκια καλά, παιδιά, σκυλιά τίποτα. «Εφυσούσε». (Και ο Λάμπρος ο Βατούλας συνώδευε δι' ελαφρού φουσηματος, ως και δια προστριβής του αντίχειρος επί του δείκτου, υπό το φως του φαναρίου, την λέξιν: «φυσάει-φυσάει»). Πού θα την εύρισκαν άλλην φοράν τοιαύτην ευκαιρίαν; Τον παλαιόν καιρόν οι υποπήφιοι βουλευταί κατήρχοντο σύνδυο εις τον αγώνα, έκαμναν κολληγιές. Επειδή όμως εκάστοτε ο έτερος των συνδυαζομένων ή οι στενώτεροι των περί αυτών, εκόντος ή άκοντος αυτού, παρεσπόνδουν κι έκρινον καλόν να μαυρίσουν τον σύντροφον, δίδοντες αποκλειστικήν την ψήφον των εις τον ιδικόν των, εξέλιπεν η εμπιστοσύνη, και οι συνδυασμοί εξέπεσαν κατά μικρόν εις την επαρχίαν, εωσότου ολοσχερώς κατηργήθησαν. Τώρα, ο καημένος ο Γιαννάκος, επειδή, καθώς σας είπα, ήρχετο από μακριά, εζήτησεν εν τη αθωότητι του να

συνδυασθεί με τον Αλικιάδην, και ο τοιφούτης προθύμως τον εδέχετο. Άλλοι όμως πονηρότεροί του τού άνοιξαν τα μάτια, κι έτσι ο συνδυασμός εναυάγησε. «Τόσο το καλύτερο για μας, παιδιά». Αν ο συνδυασμός κατηρτιζέτο, ο Αλικιάδης θα διηύθυνε το οικονομικόν μέρος και θα του έτρωγε τα λεφτά χωρίς να του δώσει ψήφους. Τώρα όμως ο Χαρτουλάριος θα διεπραγματεύετο απ' ευθείας προς αυτούς (εκτός αν τον ήρπαζε το σκυλί, ο Μανόλης ο Πολύχρονος, με τους ιδικούς του, αλλ' ο Λάμπρος θα είχε τον νουν του), και εύκολα, ήλιπιζε, θα τον έβαζαν στο χέρι. Αν ημπορούσαν να του δώσουν καμμιά εκατοστή ψήφους (εκείνος βουλευτής δεν θα έβγαινε, κι ας το είχε σίγουρο, μόνον για το onόρε) από κείνους τους σμιγούς, τους φθηνούς, που θα τους αγόραζαν προς 4 έως 5 δραχμάς το κομμάτι και θα του τους επουλούσαν προς 15, ας είναι και προς δέκα δραχμάς, χαρά στην τύχη τους! Αφού είπε τοιαύτα τινά ο Λάμπρος, ευθύς προσέθηκε:

- Τάχα, ο λόγος το λέει, εμείς δεν είμαστε από κεινούς... Α! ο Μανόλης, ναι, εκείνος είναι γι' αυτές τις δουλειές.

Συγχρόνως ανήρχετο κατόπιν των η άλλη συνοδεία, και ο Μανόλης ο Πολύχρονος, εν τω μέσω ιστάμενος, έλεγε ταπεινη τη φωνή με αλληγορικάς, ως συνήθιζε, φράσεις:

- Αύριο, παιδιά, πέφτει το μεγάλο ψάρι... Να 'χετε το νου σας... μη μας φάει το θεριό (κι εδεικνυεν εκατόν βήματα απωτέρω, διά μέσου του σκότους, περί την κινουμένην αμυδράν λάμπιν του προπορευομένου φανού τον Λάμπρον τον Βατούλαν με την συνοδείαν του). Να πιάσουμε τα πόστα... Μη μας φάει το ψάρι ο γιαλός... Ως το μεσημέρι ο ροφός αριθβάρει (να πάρουμε στα χωρατά μια βάρκα να πεταχτούμε ως τα νησιά, να κάμουμε καρτέρι)... ροφός εφταοκαδιάρικος, φρέσκος!... θα πέσουν και κάτι συναγριδάκια, δε σας

λέω... Μα βάρδα απ' το σκυλόψαρο (κι εδεικνυε τον Λάμπρον τον Βατούλαν). Διπλές απευθυνιές, τριπλά παραγάδια... με χονδρούς φελλούς και με μολυβήθρες πενηντάρικες... Και τα μάτια σας τέσσερα... Να στέκεσθε αρόδο, να 'χετε απρόντο και τις πράγκες και τα καμάκια... και το σηπιογιάλι έτοιμο... γιατί αλλοιώς δε βγαίνει λαδιά.

Είτα ο Μανόλης προσέθηκεν:

- Ας είναι, εμείς τέτοιοι δεν είμαστε... Μα έπρεπε κάτι τι να γίνει, στο πείσμα εκείνου του θεριού, εκείνου του σκυλόψαρου.

Οι περί τον Μανόλην εγέλων πεπνιγμένους γέλωτας ακούοντες και άμα προυχώρουν, ώστε παρ' ολίγον έφθασαν την πρώτην συνοδειαν, ης τα μέλη ηκροώντο τας λεπτομερείς και σπουδαιάς ανακοινώσεις του Λάμπρου, κι εκοντοστέκοντο, και πάλιν εβάδιζον. Τότε εις των πέντε ακούσας βήματα εστράφη και είδε την δευτέραν συνοδειαν και την υπέδειξεν εις τους μετ' αυτού, ούτοι δε ετάχυνον το βήμα.

Εισήλθον πρώτον ο Λάμπρος και δύο των συν αυτώ εις τον οικίσκον του Περμαχογιάννη, γέροντος χωρικού, έχοντος τρεις υιούς εκλογείς, οι δε λοιποί δύο της συνοδειάς έμειναν εις το προαύλιον ως καραούλι. Εκ της άλλης συντροφίας, ο Μανόλης και δύο άλλοι ανέβησαν εις την οικίαν του Ζυγαράκια, έχοντος τέσσαρας υιούς και ημίσειαν δωδεκάδα ανεψιών, όλους ψηφοφόρους, δύο δε και εκ της συνοδειάς ταύτης έμειναν έξω της θύρας, βιγλίζοντες. Δεύτερον ανέβησαν οι περί τον Λάμπρον εις την οικίαν του ζευγηλάτου Στροφλιώτου, οι δε περί τον Μανόλην εισήλθον εις την καλύβην του Μαλλιοδήμου του αιγοβοσκού. Ακολούθως επεσκέφθησαν και άλλας οικίας, κατά την αυτήν πάντοτε τακτικήν, δύο εξ εκατέρας συνοδειάς

μενόντων πάντοτε ως ουραγών έξω της θύρας ή κάτω της λιθίνης κλίμακος. Ήτο δε ογδόη ή δεκάτη εσπέρα αυτή, καθ' ην ο Μανόλης και ο Λάμπρος μετά των αυτών ή άλλων οπαδών δεν έπαυσαν επισκεπτόμενοι τας οικίας των χωρικών και ψηφοθηρούντες. Παντού ελάμβανον και έδιδαν λιπαράς διαβεβαιώσεις και υποσχέσεις δαψιλείς, τόσοσιν χορταστικάς, ώστε εις των μετά του Μανόλη, συνοδεύσας αυτόν πολλάς εσπέρας εις τοιαύτας εκδρομάς, αλλά πρώτην φοράν εφέτος βλέπων εκλογάς, καθόσον ήτο ναυτικός και συνήθως απεδήμει, έλεγεν εύπιστος, οικτείρων της αντιθέτου μερίδος τους τόσοσιν δρόμους:

- Τι χαλνούν τα παπούτσια τους! Τώρα πια οι ψήφοι μάς περισσεύουν!

Αλλ' ο Μανόλης ο Πολύχρονος, λίαν πεπειραμένος περί τα τοιαύτα, έσεισεν οικτιρμόνως την κεφαλήν και του είπε:

- Αχ! δεν ξέρεις, παιδί μ', απ' αυτά. Το ψάρι, ενώ θαρρείς ότι το κρατείς, έξαφνα γλιστράει και φεύγει. «Χάνος είμαι, χάνομαι... μπέρκα 'μαι, δεν πάνουμαι... γιούλος είμαι, σε γελώ... και τα δίχτυα σου χαλώ».

Εν τω μεταξύ ο Λάμπρος μετά των δύο συντρόφων του ανέβησαν εις του γέροντος πορθμέως μπαρμπα-Διοματάρη, εις καλύβην ανώγειων μετά μικρού σοφά, όπου εύρον τον γηραιόν ναυτικόν καθήμενον, αν και ήτο θέρος ήδη, παρά την εστίαν, καπνίζοντα ελεεινόν καπνόν με την πίπαν του και θερμαίνοντα τας δύο κνήμας, ων η μία είχε παγώσει προ ετών εις τον Δούναβιν και ερεθιζομένη από καιρού εις καιρόν τον καθίστα ανίκανον προς εργασίαν. Η γριά επαιδεύετο να βράσει δύο ή τρία σκορπιδάκια, τα οποία της είχε φέρει ο γέρον αργά φθάσας την εσπέραν εκείνην με την μικράν βάρκαν του εκ της ημερησίας ανά τον

λιμένα εκδρομής. Ο Λάμπρος εκάθισεν επί τινος παλαιού κιβωτίου με γλυφάς και με καρφία διετεθειμένα προς κόσμον εις ρόμβους και εις σταυρούς, οι δε δύο ακόλουθοί του εκάθισαν επί τινος κουλουριασμένου τριχίνου σχοινίου, χρησίμου εις την αλιευτικήν. Παραγάδια και δίκτυα επί κονταρίων ηπλωμένα εκρέμαντο από τον χθαμαλόν όροφον έως το δάπεδον. Όλα, και το σχοινίον και το κιβώτιον και τα κιλίμια και η ψάθα και οι μύστακες του μπαρμπα-Διοματάρη και το φουστάνι της γραιίας του, όλα εμύριζαν ψαρίλες.

Ο Λάμπρος ήρχισε να εξηγεί τον σκοπόν της επισκέψεώς του, λέγων ότι την φοράν ταύτην επί τέλους ευρέθη άνθρωπος να φροντίσει δια την φτώχεια και να έβγαζαν βουλευτήν τον Αλικιάδην, θα έκαμναν χρυσή δουλειά, διότι αυτός ο Αλικιάδης ήτο φιλότιμος και είχε να ζήσει, και δεν είχαν ανάγκην να διορίσει εις θέσεις τους ανεπιούς του και τον υιόν της κουμπάρας του, και αν έβγαине βουλευτής, θα εφρόντιζεν αποκλειστικώς για την φτώχεια. Δεν ωμοίαζε με κάμποσους άλλους «όνομα και μη χωριό». Και ο Λάμπρος δεν είχε αμφιβολίαν ότι αυτήν την φοράν ο μπαρμπα-Διοματάρης θα έδιδεν αποκλειστικήν την ψήφον του εις τον Αλικιάδην.

Αυτά τα είπεν εντέχνως ο Λάμπρος ελπίζων να εύρει τον σφυγμόν του γέροντος ναυτικού. Αλλ' ο μπαρμπα- Διοματάρης, ως να εζήτηι αφορμήν να ξεοπάσει, ήρχισε να διηγείται διά μακρών τι του είχε συμβεί κατόπιν της άλλης εκλογής, καθ' ην είχε δώσει ψήφον εις τους αντιθέτους.

...Είχεν υπάγει εις τον Γεροντιάδην προ της διαλύσεως της βουλής, φέρων όλα τα έγγραφα του, τα χαρτιά του, τα πιστοποιητικά του. Αυτός όμως αγρόν ηγόραζε. «Πού σ' είδα, πού σε ξέρω;». Δεν τον αφήναν ήσυχον επί τέλους; Ποίαν υποχρέωσιν είχε να τρέχει δι' όλες τις

παλιοκαϊάσσεσ, όσοι εζήτουν να πάρουν σύνταξιν από το απομαχικόν; Αυτός, όσους ψήφους επήρε, τους είχεν αγοράσει ακριβά. Όλους πληρωμένους. Ένα εκλογέα δεν άφησεν απλήρωτον. Διεπραγματεύετο χονδρικώς με τον Μανόλην τον Πολύχρονον, όσους ψήφους τόσα διπλά τάλληρα, ή όσους ψηφοφόρους τόσα δεκάρικα. Ανάγκην αυτός δεν είχε να σκοτίζεται, να συναλλάσσεται απ' ευθείας με ένα έκαστον των εκλογέων. Ο Μανόλης ο Πολύχρονος, εκείνος έλυνε και έδενε, εκείνος έμβαζε κι έβγαζε. Και εις το τέλος του λογαριασμού ακόμη, οι ψήφοι έβγαιναν ολιγώτεροι από τα δεκάρικα. Άρα και πολλοί πληρωμένοι τον είχαν μαυρίσει.

Ο Μανόλης ο Πολύχρονος, ως τετραπέρατος που ήτο, τα εμβάλωνε λέγων ότι πρέπει να ξεπεσθούν από τον λογαριασμόν τόσα δεκάρικα, όσα επήγαν εις γενικά έξοδα, ή και εις κεράσματα ακόμη μη αρκέσαντος του κονδυλίου του ειδικού. Τέλος πάντων, ό,τι έγινεν έγινεν, αλλά μετά την επιτυχίαν δεν εννοούσε να πληρώσει λεπτόν παραπάνω. Και ου μόνον τούτο, αλλ' ήθελε να μη χάσει και την ησυχίαν του. Είχεν εξοφλήσει, ως ενόμιζεν. Επήρε χίλιους εκατόν ψήφους και εξώδευσε χίλια διακόσια δεκάρικα, δώδεκα χιλιαδούλεσ σωστές. Του ήλθε σχεδόν από ένδεκα δραχμάς, κατ' ακριβολογίαν από δέκα και ενενήντα έν λεπτά, παρά έν κλάσμα, η ψηφος. Δεν εξελέχθη αυτός βουλευτής, δια να τρέχει δια τις δουλειές των εκλογέων καθώς άλλοι, εξελέχθη δια τα γενικά συμφέροντα της επαρχίας, και όχι μόνον της επαρχίας αλλά και του έθνους όλου. Τι λέγει το Σύνταγμα; «Έκαστος βουλευτής αντιπροσωπεύει όλον το έθνος και όχι μόνον την επαρχίαν εξ ής εκλέγεται». Και ευτυχώς, η προλαβούσα βουλή δεν ήτο ως αι προκάτοχοί της, αίτινες διελύοντο μετά εν έτος ή και μετά οκτώ μήνας από του σχηματισμού των. Έφαγε τρεις σωστές συνόδους

τακτικός και δύο εκτάκτους. Εφαινετο ότι δεν έμελλε ποτέ να διαλυθεί, αλλ' επί τέλους, περί τα τέλη της Γ' συνόδου διελύθη.

Κατά την πρώτην σύνοδον ο Γεροντιάδης εφρόντισε να διορίσει εις μικράς ή μεγάλας θέσεις όλους τους ανειπιούς του, επτά τον αριθμόν, καθώς δύο εξαδέλφους του και τρεις δευτέρους εξαδέλφους, ως και δύο κουμπάρους και τον υιόν της κουμπάρας του και τον αδελφόν της υπηρετρίας του και άλλους. Κατά την δευτέραν σύνοδον ο Γεροντιάδης κατώρθωσε ν' ακυρώσει δικαστικώς όλα τα ενοικιαστήρια των οικιών των αντιπάλων του ως δημοσίων γραφείων και να ενοικιάσει μίαν οικίαν του ως επαρχείον, την άλλην ως ελληνικόν σχολείον, καθώς και της τρίτης μεγάλης παραθαλασσίου οικίας του το μεν άνω πάτωμα ως εφοριαν, το δε κάτω πάτωμα ως λιμεναρχείον. Έμενεν ακόμη το ταμείον, το τελωνείον και το ειρηνοδικείον, αλλά δυστυχώς δεν είχε άλλας οικίας ιδικάς του προς ενοικίασιν. Κατά την τρίτην σύνοδον επρόφθασε κι έβαλε δύο εκ των υιών του υποτρόφους δύο διαφόρων κληροδοτημάτων, καθ' ο ανομοίου κλίσεως και προορισμού. Όσον δια την κόρην του, αυτήν την εισήγαγε τη συναινέσει και της μητρός της, νομίμου συζύγου του, εις το «Σχολείο της Αμαλίας», ως ασφαλέστερον, μη ευρών άλλο πρόχειρον παρθεναγωγείον ίνα την εισαγάγει. Και άλλα ακόμη θα κατώρθωνε, διότι η Βουλή εκείνη παραδόξως εφαινετο έχουσα «μέρες απ' το Θεό» διά να ζήσει. Δυστυχώς και παρ' ελπίδα διελύθη τον τέταρτον μήνα της Γ' συνόδου άγουσα.

Γ'

Τοιαύτα ήρχισε να διηγείται εις τον Λάμπρον, όστις τα εγνώριζε καλύτερα απ' αυτόν, ο μπαρμπα-Διοματάρης, παρενθέτων ενίοτε εις την σειράν της διηγήσεως έν «καθώς έμαθα, καθώς μου είπαν». Τα πλείστα όμως προς συμπλήρωσιν της εικόνας τα προσέθηκε, διακόπτων τον γέροντα αλιέα, ο Λάμπρος αυτός, όστις δεν έπαυεν εις το τέλος εκάστης περιόδου του απλοϊκού αφηγητού να κατανεύει διά της κεφαλής, επιδοκιμάζων και προσδοκών αίσιον δί αυτόν το αποτέλεσμα. Αλλά το περιεργότερον ήτο το πείσμα και η οξύτης, μεθ' ων τα ήρτυεν ο μπαρμπα-Διοματάρης. Αληθώς δε ο Λάμπρος δεν το επερίμενε και μεγάλως εξεπλάγη, όταν εις το τέλος της διηγήσεως ο αφηγητής προσέθηκε:

- Τέτοιοι είναι όλοι τους! Ύστερα, δώσε τους ψήφο. Δεν πάω ούτε να ψηφοφορήσω, να μου λένε πως μ' αγόρασαν.

- Τι λες, μπαρμπα-Διοματάρη; ανέκραξεν ο Λάμπρος. Αυτήν τη φορά δεν είναι ο Γεροντιάδης... είναι ο Αλικιάδης, και δεν έχεις να κάμεις με τον Μανόλην τον Πολύχρονον, έχεις να κάμεις μ' εμένα...

- Όλοι το ίδιο είναι! επανέλαβε μετά πεισμονής ο μπαρμπα-Διοματάρης, αμεριμνών αν προσέβαλε κατά πρόσωπον τον Λάμπρον τον Βατούλαν.

- Πώς όλοι το ίδιο είναι! επανέλαβεν ο Λάμπρος. Ημείς δεν καταδεχόμαστε, μπαρμπα-Διοματάρη, να κάνουμε τις δουλειές που κάνει ο Μανόλης ο Πολύχρονος.

- Δεν το καταδιώχνετε! ανεκάγχασε σκληρώς ο τραχύς ναύτης.

- Ναι, αυτό που σου λέω εγώ. Δεν μου λες, μπαρμπα-Διοματάρη, στην άλλη εκλογή επήρες παράδες απ' το Μανόλη;

- Εγώ να πάρω παράδες; είπε βλοσυρός ο γέρον πορθμεύς· εμένα μου έταξαν να βγάλουν την σύνταξή μου.

- Δεν σημαίνει· έκαμες κακά να μην πάρεις παράδες.

- Γιατί;

- Γιατί ο Μανόλης θα σε πέρασε για πληρωμένον, αυτό να το ξέρεις σίγουρα.

- Τώρα το κατάλαβα κι εγώ, και γι' αυτό ούτε ξαναπάω πλια να ρίξω ψήφο.

- Είσαι κουριόζος άνθρωπος, μπαρμπα-Διοματάρη, εστέναξεν ο Βατούλας.

- Το ξέρω κι εγώ...Δεν θα υπάρχουν πολλοί τέτοιοι σαν εμένα.

- Δεν υπάρχει κανείς...Είσαι μοναχός σου...Δεν έχεις ταίρι.

Και ο Λάμπρος εστέναξεν εκ δευτέρου αναλογιζόμενος ότι, αν υπήρχον πενήντα τοιούτοι εκλογείς, μη δεχόμενοι χρήματα αλλά υποσχόμενοι, ουχί όπως ο μπαρμπα-Διοματάρης, να ψηφοφορήσουν, κατ' ευχήν θα εκέρδιζε και αυτός πενήντα χάρτινα δεκάδραχμα από μίαν εκλογήν. Εφθόνει δε και τον Μανόλην τον Πολύχρονον, όστις ήξευρε τον τρόπον, υποσχόμενος εις τον ένα διορισμόν, εις τον άλλον σύνταξιν, εις τον τρίτον αισίαν έκβασιν της δίκης, να ευρίσκει απληρώτους εκλογείς, τους οποίους να περνά εις το κατάστιχόν του ως πληρωμένους. Εν τοσοούτω δεν απηλπίσθη να μεταπίσει τον μπαρμπα-Διοματάρην, και ηξεύρων ότι, αν επέμενεν αποτόμως κατ' αυτήν την ιδίαν εσπέραν, θα εστόμωνε μόνον το γεροντικόν πείσμα του χελωνοδέρμου ναυτικού, τον εκαληνύκτισε δί' απόψε, επιφυλαχθείς να επανέλθει μετά δύο εσπέρας.

Ακολούθως ο Λάμπρος ο Βατούλας μετά των συνοδών του ανήλθεν εις την μικράν οικίαν του Θανάση του Τσιρογιάννη.

- Καλώς τα κάνετε! Καλησπέρα, Θανάση με τη φαμίλια σου! έκραξεν ο Λάμπρος με την λιγυράν και θωπευτικήν φωνήν του και με την μελισταγή ευπροσηγορίαν του.

- Καλώς τον κυρ-Λάμπρο με την παρέα του.

- Ε; είμαστε για ναμαστε;

- Μα βέβαια... Εσείς δεν εφανήκατε κανέννας σας, ούτε σεις ούτε οι άλλοι...Είπα κι εγώ, μαθέ, γιατί δε μου μιλεί κανέννας;...

- Να που ήρθαμε...

Ο οικοδεσπότης ωμολόγει αφελώς ότι ήτο έτοιμος να δώσει τον λόγον του εις εκείνον των κομματαρχών, όστις πρώτος θα έσπευδε να τον αγκαζάρει. Ηγάπα, ως φαίνεται, τας θωπείας και εθεώρει ως τιμήν

προσγινομένην αυτώ το να έλθει τις παρακαλών να του δώσει την ψήφον του.

«Άλλο σόι άνθρωπος αυτός», είπε μέσα του ο Λάμπρος ο Βατούλας. «Καλά που πρόφτασα κι ήρθα...πώς δεν το πήρε μυρουδιά εκείνο το σκυλί, ο Μανόλης ο Πολύχρονος, να έρθει να μου τον πάρει!». Ο Θανάσης ο Τσιρογιάννης προσέφερεν οίνον και στραγάλια εις τους επισκέπτας, ο δε Λάμπρος του έδωκε παχείας υποσχέσεις δι' οιανδήποτε απαιτήσιν και αν είχεν από τον μέλλοντα βουλευτήν, όστις ήτο σίγουρος «με το παραπάνω», και τον παρεκάλεσε να περάσει από το γραφείον του, όπου είναι το εκλογικόν κέντρον, διά να τα ειπούν καλύτερα.

Μόλις απήλθεν ούτος μετά των ακολούθων του, και ο Μανόλης με τους ιδικούς του ανήλθεν εις την οικίαν.

- Λοιπόν, κουμπάρε, πώς είμαστε;

Ο Μανόλης είχε συνηθίσει ν' αποκαλεί κουμπάρους σχεδόν όλους, και τους συντέκνους των συμπεθερών του.

- Τώρα, κουμπάρε, έδωσα το λόγο μ'.

- Σε ποιόνε;

- Στο Λάμπρο τον Βατούλα... Τώρα δα, τώρα δα, ότι κατέβηκε... Δεν ηξεύρατε ναρθήτε μισή ώρα μπροστά;

Δ΄

Η οικία του Σπληνογιάννη, ανώγειος, με δύο δωμάτια και μέγαν πρόδομον, μετά μεγάλου σκεπαστού εξώστου και λιθίνης κλίμακος, έκειτο ολίγα βήματα απωτέρω προς ανατολάς βλέπουσα. Εκεί εισήλθε μετά των εταίρων του ο Λάμπρος ο Βατούλας, άμα εξελθών της οικίας του Τσιρογιάννη.

Μετ' ολίγα λεπτά, ότε ο Μανόλης κατήλθεν άπρακτος εκ της τελευταίας ανωτέρω περιγραφείσης επισκέψεώς του, ήκουσε θόρυβον, φωνάς και ταραχήν. Δύο φωναί ανδρικαί, η μία βραχνή, επίρρινος και οργίλη, η άλλη μελιχρά και καταπραϋντική, ηκούοντο, συνεχώς εναλλάσσουσαι· αλλ' αμφοτέρων εδέσποζεν οξεία και διάτορος φωνή, φωνή γυναικός νευροπαθούς, διαμαρτυρομένης με γοεράς και απειλητικής κραυγάς, ας ακούων τις ευλόγως υπέθετεν ότι μεγάλη συμφορά είχεν ενσκήψει. Αι φωναί ήρχοντο προφανώς από την οικίαν του Σπληνογιάννη. Ο Μανόλης, όστις εγνώριζε μεν κάτι τι και από

πριν, διέκρινε δε και ολίγας λέξεις εκ των πολυήχων κραυγών της νευροπαθούς γυναικός, ενόμισεν ότι την φοράν ταύτην δεν ήτο υπόχρεως να σεβαστεί τους όρους της σιωπηλής συμβάσεως, ήτις ίσχυε μεταξύ των δύο αντιπάλων κομμάτων, όπως οι άνθρωποι του ενός κόμματος μη επιτρέχωσιν αδιακρίτως προς ψηφοθηρίαν εις το αυτό μέρος όπου έχουσιν ήδη εισβάλει οι οπαδοί του άλλου, και έσπευσε να παραβιάσει την σύμβασιν. Χωρίς να διστάσει, ένευσεν εις του δύο συντρόφους του να τον ακολουθήσωσι, και ανέβη εις την οικίαν.

Οι δύο ακόλουθοι του Βατούλα, οίτινες είχαν μείνει κατά την παραδεδεγμένην τακτικήν εις το προαύλιον της οικίας, διεμαρτυρήθησαν δι' υποκώφων γογγυσμών, αλλά δεν ετόλμησαν ν' αντισταθώσιν. Έμενον δε νυν αντικρύ των, προκλητικά ρίπτοντες επ' αυτούς βλέμματα, και οι δύο ουραγοί του Μανόλη, απώτερον ιστάμενοι και δυσκολευόμενοι να εννοήσωσι την στρατηγικήν του αρχηγού των.

Μόλις είχαν αναβεί ο Μανόλης εις του Σπληνογιάννη, και παράθυρόν τι ελαφρώς τρίζαν υπανεώχθη αντικρύ. Εις το άνοιγμα του παραθύρου εξήλθεν η Τσιρογιάνναινα και έτεινεν άπληστον το ούς. Εις τον μικρόν εξώστην της παρακειμένης οικίας, ενώ η θύρα έμενε κλειστή, σκοτεινή μορφή ίστατο από τινων λεπτών της ώρας. Η σκοτεινή μορφή, ήτις δεν ήτο άλλη παρά η Ζυγαράκαινα, μήτηρ τεσσάρων υιών εκλογέων κτλ., είδε την διά του ανοίγματος του παραθύρου προκύψασαν φαιδράν όψιν, την ανεγνώρισε και εψιθύρισε προς αυτήν·

- Τ' ακούς, γειτόνισσα;
- Τι ν' ακούσω, γειτόνισσα;
- Να, που μαλλώνουν, τ' ανδρόγυνο.
- Γιατί τάχα;

- Να, από άλλο κόμμα είναι, λέει, ο άνδρας και από άλλο η γυναίκα.

- Μη χειρότερα.

- Είναι και άλλα χειρότερα, γειτόνισσα;

Και η φαιδρά όψις επανέκλεισε το παράθυρον κι έγινε άφαντος, ενώ η σκοτεινή μορφή, ήτις δεν εξετίμα εν παντί την χρησιμότητα της λυχνίας, έμεινε, πολυπράγμων, κατασκοπεύουσα τα συμβαίνοντα εν τη αντικρυνή οικία.

Μικρόν πριν εισέλθει ο Μανόλης, ιδού τίνες φράσεις διημείβοντο εν τη οικία:

- Έννοια σου, κουμπάρε, μην την ακούς αυτήν, έλεγε, δεικνύων διά νεύματος την σύζυγόν του προς τον Λάμπρον Βατούλαν ο Σπληνογιάννης, τεσσαρακοντούτης, ισχνός, κίτρινος, μ' εσβεσμένα όμματα, προξενών οίκτον.

- Κείνο που θέλω εγώ θα γίνει! ανέκραζεν απειλούσα διά της χειρονομίας η σύζυγός του, ωραία, τριακοντούτις, υψηλή, ροδόχρους, γλυκυτάτη, με μεθυστικόν το βλέμμα και το μειδίαμα, την οποίαν διά του πρώτου βλέμματος ο θεατής, συγκρίνων αυτήν εκ του σύνεγγυς με τον σύζυγόν της, ακουσίως θ' άφηνε να του εκφύγει η επιφώνησις: *Κρίμα στη γυναίκα!*

- Μην τα ξεσυνερίζεσαι τα λόγια της, κουμπάρε, διεμαρτύρετο λέγων ο σύζυγος.

- Το δικό μου θα περάσει, το δικό μου! επέμενε πάλιν η συμβία.

- Και τι; θα με κουμαντάρεις εσύ; έκραζεν απειλητικώς ο Σπληνογιάννης.

- Σας παρακαλώ...ησυχάσετε τώρα, παρενέβαλλε διά της μελιχράς και θωπευτικής φωνής του ο Λάμπρος ο Βατούλας. Να το 'ξερα έτσι δα...καλύτερα να μην ερχόμουνα... Δεν ήλθα εγώ για να σπείρω σκάνδαλα στο ανδρόγυνο...

Η θύρα ηνοιχθη και εισήλθεν ανελπίστως ο Μανόλης ο Πολύχρονος.

Ο Σπληνογιάννης ηγέρθη αυτομάτως με βλέμμα εκπλήξεως και αμηχανίας. Η γυνή εξεπήδησεν εκ του σκίμποδος, εφ' ου εκάθητο, και προέβη εις την υποδοχήν του. Ο Λάμπρος ο Βατούλας ουδ' εσάλευσεν από την θέσιν του.

- Καλώς τον κουμπάρο! έκραξεν η οικοδέσποινα.

- Καλώς τον κουμπάρο! ετραύλισε και ο Σπληνογιάννης.

Το ανδρόγυνον είχεν, ως φαίνεται, διπλές κουμπαριές και εντεύθεν ηδύνατο να εικάσει τις ότι θα επήγαζεν η διαφωνία μεταξύ των δύο συζύγων. Διότι ο Σπληνογιάννης είχεν υποσχεθεί να δώσει την ψήφον του εις τους κουμπάρους του, Λάμπρον Βατούλαν και λοιπούς. Η Σπληνογιάνναινα όμως έτρεφε φανεράν εκτίμησιν προς τους κουμπάρους της, του κόμματος Μανόλη Πολύχρονου και συντροφίας.

Είναι αληθές ότι κατ' ιδίαν ο Σπληνογιάννης διηγείτο εις την σύζυγόν του ότι από πολιτικήν απλώς υπέσχετο εις τον Λάμπρον τον Βατούλαν. Αλλ' η γυνή εσκόλιαζε και εδαιμονίζετο, όταν τον ήκουεν ανανεούντα την υπόσχεσιν ταύτην και απήτει να κηρύξει φανερά ο σύζυγός της εις τον Λάμπρον ότι δεν θα τού έδιδε ψήφον. Την θυσίαν ταύτην εδυσκολεύετο να κάμει ο Σπληνογιάννης και από εβδομάδων ήδη το ανδρόγυνον «δεν έτρωε μερωμένο ψωμί».

- Τα βλέπεις λοιπόν, φίλε κύριε Λάμπρε, είπε μετά προσποιητής σοβαρότητας, δάκνων τα χείλη, ο Μανόλης.

- Τι να ιδώ;

- Δεν πρέπει να βάζουμε σκάνδαλα στο ανδρόγυνο...

- Μάλιστα, σ' αυτό συμφωνώ κι εγώ, είπε μεθ' ετοιμότητας ο Λάμπρος, δεν πρέπει να βάζετε σκάνδαλα, καθώς το λέτε.

- Εγώ έβαλα; είπεν οργίλως ο Μανόλης. Εγώ ήρθα να τους ειρηνεύσω, μήπως τυχόν και τους ερεθίσατε...

Ο Σπληνογιάννης έδιδε κατέκλαν εις τον Μανόλην.

- Ας είναι, θα τα καταφέρουμε, είπεν ο Μανόλης.

- Ας είναι, κάνομε καλά, είπε. Εσείς, βλοημένοι, έρχεσθε κι οι δυο μαζί και δεν μπορεί κανείς να...

Ακουσίως αμφότεροι οι ψηφοκάπηλοι εγέλασαν, μαντεύσαντες τι ήθελε να είπει ο Σπληνογιάννης.

- Κείνο που σου λέω εγώ! ανέκραξε με οξείαν φωνήν η γυνή.

Ησθάνετο δε τώρα ενισχυομένην την θέσιν της εκ της επικουρίας, ήν παρείχεν αυτή η παρουσία του Μανόλη και εγίνετο θραсуτέρα.

Ο δυστυχής Σπληνογιάννης δεν ενθυμείτο να ευρέθη ποτέ εις δυσχερεστέραν θέσιν. Ευρίσκετο αντιμέτωπος τριών εχθρών, ων φοβερώτερος βεβαίως ήτο αυτή η σύζυγός του. Μεμονωμένους, καθ' ένα έκαστον αν τους είχε συναντήσει, ήτον ικανός διά της ψευτικής, του μόνου όπλου όπερ απέμεινεν εις τους χωρικούς, όπως ανταγωνίζονται κατά τόσων και τόσων πολιτικών ή κοινωνικών και βιοτικών πιέσεων και διωγμών (όπλον, το οποίον ακονίζεται δις της εβδομάδος εις τα ππαισματοδικεία και ειρηνοδικεία, όπου ο χωρικός γίνεται σωστός

βλαχοδικηγόρος) να τα βγάλει πέρα μαζί των, φενακίζων και τους τρεις κατά πρόσωπον, φασκελώνων και τα δύο κόμματα όπισθεν των νώτων και ορκιζόμενος καθ' εαυτόν να μαυρίσει περιφρονητικώς όλας κατά σειράν τας κάλπας των αυτοκλήτων αντιπροσώπων του ατυχούς λαού, του τόσο δεινοπαθούντος και τυραννουμένου.

Αλλ' ενώ η παρουσία του Λάμπρου του Βατούλα καθίστα ήδη ανίσχυρον το μόνον όπλον του, εις επίμετρον προσετέθη και έφοδος του Μανόλη του Πολύχρονου, όστις θα έλεγέ τις ότι ήλθεν επίτηδες διά να παραστεί δωρεάν εις περιέργον οικογενειακήν κωμωδίαν.

Ουδέν άλλο καταφύγιον είχε ή να ζητήσει μικράν ανακωχήν·

- Ας είναι, είπε, θα ιδούμε· σήμερα Τρίτη, ως την Κυριακή που θα είναι οι εκλογές, θα μας φωτίσει ο Θεός τι να κάνουμε...

- Όχι! Όχι! έκραξεν η γυνή γελώσα ακουσίως, αρχίσασα φαίνεται και αυτή να εννοεί το κωμικόν της θέσεως. Όχι! Όχι!

Και εκτύπα θορυβωδώς τον δεξιόν γρόνθον επί της παλάμης της αριστεράς.

- Όχι! Να δώσεις τώρα το λόγο σου! Ν' αποφασίσεις τι θα κάμεις. Δεν τους έχεις τους ανθρώπους σαν τα ζωντανά σου, να έρχονται και να ξαναέρχονται χίλιες φορές.

Ο Λάμπρος και ο Μανόλης μετά μειδιάματος ευχαρίστησαν την σύζυγον τού Σπληνογιάννη διά το φιλοφρόνημα.

- Μα κάμε φρόνιμα, γυναίκα! έκραξεν αγανακτών ο ποιμήν. Είναι τρόπος αυτός να επιμένεις τόσον εσύ, εμπρός εις τόσοσους άνδρας! Αλλοίμονό μας, αν αρχίσουν να μας κουμαντάρουν οι γυναίκες μας!

- Ακούστε τον! ακούστε τον! Με βρίζει κι όλα...με φοβερίζει! ανέκραξεν η γυνή δράπτουσα περί τους κροτάφους τους δύο κρεμαμένους θυσάνους της κόμης της.

- Δεν ξέρω στην παραπάνω σκάλα, είπε με πικρόν τόνον τρωθείσης αξιοπρεπείας, ρίπτων εμφαντικόν βλέμμα προς τους επισκέπτας ο ποιμήν, δεν ξέρω αν οι σοϊλήδες, αυτοί που κάνουν τον άρχοντα, στρέγουν να τους κουμαντάρουν οι γυναίκες τους· μα ημείς οι βοσκοί δεν το καταδεχόμαστε με κανέναν τρόπο! Ο παπάς που μας εστεφάνωσε άκουσα να λέει την ώρα που διάβαζε τον Απόστολο, πριν ειπεί το Βαγγέλιο, πως «η γυνή πρέπει να φοβείται τον άνδρα».

Ο Λάμπρος ο Βατούλας μειδιών, ίσως διά να δώσει αφορμήν ειρηνεύσεως εις τα δύο πρόσωπα της σκηνης, τρέπων το θέμα επί το αστειότερον, ειπε·

- Μα ξέρεις, κουμπάρε, τι την δασκαλεύει τη νύφη η μάννα της;

- Τι;

- Την ώρα που λέει αυτόν τον λόγον ο παπάς, την ορμηνεύει να πει μέσα της τρεις φορές: «Αστοχιά στο λόγο σου, παπά μ' , δάκω τη γλώσσα σου».

Εγέλασαν όλοι και αυτή η Σπληνογιάνναινα.

Ο Λάμπρος εγερθείς μετά την παρατήρησιν ταύτην επλησίασεν εις την θύραν, όπου εστάθη επί τινα λεπτά, ως να εσκέπετο αν έπρεπε ν' απέλθει. Αλλ' ουχ ήττον επανήλθε πάλιν εις την θέσιν του και εκάθισεν.

Ο Μανόλης ηγέρθη και αυτός, επλησίασεν εις το παράθυρον, εστήριξε τα νώτα επί του τοίχου κι εστάθη αναποφάσιτος.

Ουδείς εκ των δύο απεφάσιζε να δώσει πρώτος το παράδειγμα της αποχωρήσεως. Ο μεν Λάμπρος εσκέπτετο ότι ο Μανόλης, τελευταίος ελθών, ήτο ο αδιάκριτος, και επομένως όφειλε να τους αφήσει ησύχους να τελειώσουν την συνδιάλεξιν ην είχαν ή υπετίθετο ότι είχαν μετά του οικοδεσπότη, ο δε Μανόλης εφρόνει ότι, αφού ήλθε τελευταίος, τελευταίος έπρεπε και να απέλθει.

Τέλος ο Λάμπρος εσκέφθη ότι η σκηνή αυτή έπρεπε να λάβει πέρας και όπως ευπροσώπως εξέλθει εκ της δυσχερούς θέσεως·

- Ας είναι, είπε, κουμπάρε Σπληνογιάννη, ημείς δεν είμαστε από κεινούς οπού πάνε και βάζουν σκάνδαλα στ' ανδρόγυνα· κάμε ό,τι σε φωτίσει ο Θεός, καθώς είπες. Κι ένα ψήφο να μας δώσεις στη μία μας κάλη μοναχά, για να δώσεις κι από κει (δείξας τον Μανόλην) και μικτόν να δώσεις και στα δύο κόμματα, ημείς θα σου το γνωρίζουμε χάρη.

- Όχι! Όχι! επέμεινε η γυνή. Στον κουμπάρο έδωκε τον λόγον του από μπροστότερα.

Ο Λάμπρος εκινήθη να εξέλθει, ο δε Μανόλης μείνας επί δύο ή τρία λεπτά, αφού αντήλλαξε με ψίθυρον φωνήν ολίγας λέξεις με τον οικοδεσπότην και με την συμβίαν του, τους ευχήθη την καλήν νύκτα, και από του εξώστου μεγάλη τη φωνή, διά να ακουσθεί από τον Λάμπρον, όστις δεν θα ήτο μακράν, είπε·

- Καλά τους λένε, κουμπάρε Σπληνογιάννη, χαλασοχώρηδες.

- Όλοι σας, απήντησεν ετοιμώς ο ποιμήν, να πούμε την αλήθεια, κουμπάρε, είστε *πάρ' τον ένανε, χτόπα τον άλλονε*.

- Το λοιπόν κι ημείς είμαστε χαλασοχώρηδες σαν αυτούς;

- Δεν είσθε χαλασοχώρηδες, απήντησε σαρκαστική εις το σκότος η φωνή του Λάμπρου Βατούλα· είσθε *ανδρογυνοχωρίστρες!*

Ε΄

Χαλασοχώρηδες εκαλούντο τέως οι του κόμματος του Λάμπρου, από δε της νυκτός ταύτης οι του άλλου κόμματος ωνομάσθησαν «οι ανδρογυνοχωρίστρες».

Από της αυγής της επαύριον Τετάρτης ο Μανόλης και δύο των φίλων του, λαβόντες βάρκαν, εξήλθον εις το Μαραγκό, νησιδιον φράττον προς Εύρον τον λιμένα κι επαραμόνευαν πότε θα ενεφανίζοντο όπισθεν της Άρκτου και της Τρυπητής, δύο άλλων ανατολικώτερον κειμένων νησίδων, αι βάρκαι αι φέρουσαι τον ροφόν, κατά το λεξιλόγιον του Μανόλη του Πολύχρονου. Αλλ΄ από βαθέος όρθρου, ο Λάμπρος ο Βατούλας οσφρανθείς, φαίνεται, το δόλωμα των αντιπάλων έσπευσε να εξυπνίσει τον καπετάν-Νικολάκην, το Τρυποκαρύδι, ένα των στενωτέρων φίλων του, και επιβιβασθέντες οι δύο εις ωραίον κότερον, έλυσαν τα πανιά, εσήκωσαν την άγκυραν και ανάψαντες τους ναργιλέδες των με τα κάρβουνα, τα οποία είχαν λάβει

από το καφενείον του γερο-Ακούκατου, όστις αγρυπνότερος αλέκτορος ήνοιγε το καφενείον τέσσαρας ώρας πριν φέξει, εξηπλώθησαν παρά την πρόμνην καπνίζοντες και πλέοντες τη βοήθεια της πρωινής απογείου αύρας. Εξήλθον εις το Ασπρόνησον, βορειοανατολικώς, όπου έκαμναν καρτέρι περιμένοντες πότε ήθελε φανεί το κελεπούρι, κατά το ύφος του Λάμπρου του Βατούλα. Οι Χαλασοχώρηδες κάμψαντες την ακτήν είχαν κρυφθεί όπισθεν του Ασπρονήσου, και οι Ανδρογυνοχωρίστρες ούτε τους είδαν, ούτε τους υπώπτευον καν ότι τους είχαν προλάβει.

Μετά ικανήν ώραν, άμα τη ανατολή του ηλίου, προέκυψαν από του απέναντι ακρωτηρίου δύο βάρκαι ερχόμεναι προς τα εδώ, αίτινες έχουσαι ούριον τον άνεμον, καθότι είχε σουρώσει ήδη το μελτέμι, ταχέως επλησίασαν. Οι Χαλασοχώρηδες με το κότερόν των έπλευσαν εις προϋπάντησιν των δύο λέμβων. Ανεγνώρισαν δε μετ' ου πολύ τα πρόσωπα, τα οποία έφερον αύται. Της μιας τούτων επέβαινον ο Αλικιάδης και ο Αβαρίδης, της δευτέρας επέβαινον ο Γεροντιάδης, ο Καψιμαΐδης και ο Χαρτουλάριος, και οι πέντε υποπήφιοι βουλευταί. Είχον ορμηθεί εκ της πρωτευούσης της Επαρχίας και ήρχοντο προς άγραν ψήφων και προς επίσκεψιν των εν τω δευτερευόντι δήμω φίλων των. Τούτων ο Αλικιάδης εκ της μιας λέμβου και ο Καψιμαΐδης εκ της άλλης υπηρετούντο, χωρίς να είναι συνδυασμένοι, από τους Χαλασοχώρηδες, ο δε Γεροντιάδης και ο Αβαρίδης υπεστηρίζοντο, χωρίς να αποτελώσι συνδυασμόν, από τις Ανδρογυνοχωρίστρες. (Διότι όλα τα εις *ιδης* και *αδης*, ως να προέβλεπον, θα έλεγέ τις, μέλλουσιν εξορίαν και διωγμόν, είχαν ζητήσει εγκαίρως να εξασφαλισθώσιν εις τον προσφυή εκείνον τόπον). Όσον αφορά τον πέμπτον, τον Γιαννάκον τον Χαρτουλάριον, ούτος ήτο το μήλον της έριδος και αμφοτέρα τα τοπικά κόμματα εμάχοντο ποίος να τον πρωτοϋπηρετήσιν.

Ο Λάμπρος ο Βατούλας δεν ευχαριστήθη πολύ ιδών τον Γιαννάκον τον Χαρτουλάριον επιβαίνοντα της αυτής λέμβου μετά δύο άλλων υποψηφίων. Επεθύμει και ήλπιζε να τον έβλεπεν επί χωριστής λέμβου πλέοντα. Διότι διά τον Αλικιάδην και Καψιμαΐδην δεν τον έμελλε και πολύ, καθόσον ούτοι ως φανερώς υποστηριζόμενοι υπό του κόμματος και μη έχοντες άλλους φίλους, δεν είχαν ανάγκη πολλών περιποιήσεων, αλλά διά τον Γιαννάκον τον Χαρτουλάριον, τον οποίον αυτός διενοείτο να υπηρετήσει αριστερά τη χειρί και διά λογαριασμόν του, είχε πλεύσει μέχρι Ασπρονήσου, σχεδιάζων να τον παρακαλέσει να μεταβεί τιμητικώς εις το κότερον και να υψώσει και σημαίαν εις τον ιστόν, άμα θα εισέπλεον εις τον λιμένα. Δυστυχώς τώρα η υπόθεσις περιπλέκετο. Ούτε τον Γιαννάκον τον Χαρτουλάριον μόνον ηδύνατο ευπροσώπως να αποσπάσει εις το κομψόν και λευκόν χρωματισμένον κότερον, ούτε τους άλλους, τους δύο φανερούς υποψηφίους του, ηδύνατο ευλόγως να καρπολογήσει από τας δύο χωριστάς λέμβους. Την στιγμήν εκείνην ο καπετάν-Νικολάκης, το Τρυποκαρύδι, μόνος ιδιοκτήτης και κυβερνήτης του κοτέρου, αναλογισθείς το φιλοδώρημα, το οποίον ήτο δυνατόν να δώσουν οι υποψήφιοι, αν τους έπειθε να επιβιβασθώσιν εις το κότερον, όπως εισπλεύσωσιν εις τον λιμένα μετά πομπής, αποβλέπας εις την εγγύτερον ισταμένην λέμβον, ης επέβαινον οι δύο των υποψηφίων, μετέβη εις την πρόραν και ήρχισε να φωνάζει·

- Ορίστε, κύριοι, στο κότερο! Κύριε Αλικιάδη! κύριε Αβαρίδη! θα ισάrouμε και μπαντέρα μες στο λιμάνι...

Την ιδίαν στιγμήν ο Λάμπρος ο Βατούλας ήρχισε να νεύει απελπιστικώς και να χειρονομεί από της πρόμνης προς τον νεαρόν ναυτικόν αποτρέπων αυτόν. Διότι την στιγμήν εκείνην, αφού πολύ εσκέφθη, του είχεν έλθει η ιδέα ότι, αφού τα πράγματα του

παρουσιάζοντο ούτω πολύπλοκα, ο άριστος τρόπος προν λύσιν της δυσχερείας ήτο να καλέσωσιν επί του κοτέρου τους τρεις υποψηφίους, τους επί της άλλης λέμβου. Ούτω θα είχαν το πλεονέκτημα ότι θα είχαν δύο αντί ενός ή μάλλον τρεις αντί δύο να περιποιηθώσι. Διότι ναι μεν ο εις των τριών ο Γεροντιάδης, ήτο από το άλλο κόμμα, αλλ' ο τρίτος, ο Γιαννάκος ο Χαρτουλάριος, κατά τους υπολογισμούς του Βατούλα, ήξιζε τουλάχιστον διά δύο. Και τούτο θα ήτο το μέγιστον κέρδος, ως ήτο και ο σκοπός της θαλασσίας εκδρομής του, το να έχει τον Χαρτουλάριον υπό τας όψεις και υπό την χείρα του. Αλλ' ο καπετάν-Νικολάκης, το Τρυποκαρύδι, επειδή «δεν ήτο μέσα του» δια να ηξεύρει τους πόθους και τους υπολογισμούς του, επεδίωκε δε ως αμαθής ναύτης το προχειρότερον και το ευκολώτερον κέρδος, δεν έδωκε προσοχήν εις τα νεύματα και εις τας χειρονομίας του και εξηκολούθησε να φωνάζει προς τους κ.κ. Αλικιάδην και Αβαρίδην:

- Θα κοιτάρομε και την μπαντέρα, κύριοι!

Συγχρόνως ο Λάμπρος ο Βατούλας απελπισθείς ότι θα τον εννόει ποτέ «αυτός ο χονδροκέφαλος» ο Νικολάκης, το Τρυποκαρύδι, έστρεψε τα νεύματα και τας χειρονομίας του προς τους εν τη άλλη λέμβω και ήρχισε να τους χαιρετίζει με το καπέλο, με το μανδήλι και με την φωνήν·

- Καλώς ωρίστε, κύριοι! ορίστε στο κότερο! κύριε Γεροντιάδη! κύριε Καψιμαΐδη! κύριε Χαρτουλάριε! ορίστε!

Σύγκρουσις τότε επήλθε δικαιωμάτων, απαιτήσεων και πόθων και σύγχυσις βλεμμάτων, φωνών και φρενών. Ο μεν κυβερνήτης από της πρώρας προσεκάλει εις το πλοίον τους εκ της μιας λέμβου δύο, ο δε επιβάτης από της πρόμνης, πλοιάρχου εξουσίαν αντιποιούμενος,

προσεκάλει τους εκ της άλλης λέμβου τρεις. Οι μεν δύο, και αν ήθελον, ημποδίζοντο να έλθωσιν εκ της προσκλήσεως των άλλων τριών, οι δε τρεις εκωλύοντο εκ της προσκλήσεως των άλλων δύο. Και ούτοι και εκείνοι έμενον κοιτάζοντες αλλήλους αναποφάσιστοι, οι πορθμείς των δύο λέμβων εφ' ων είχαν πλεύσει, ζηλότυποι και οργίλοι, ήρχισαν φανερά να γογγύζωσι·

- Δεν έχουν ανάγκην να 'ρθούν στο κότερο!

- Ξέρουμε κι εμείς από πού μπαίνουν στο λιμάνι!

- Ξέρουμε το δρόμο να πάμε στη σκάλα ν' αράξουμε...

- Έχουμε κι εμείς μπαντέρα να ισάrouμε...

- Και καινούργια μάλιστα...προχτές ακόμα την έραψα...

- Ψες ακόμα μπογιάτιστα το κοντάρι... ακόμα μυρίζει λαδομπογιά...

Την ιδίαν στιγμήν οι Ανδρογυνοχωρίστρες με την βάρκαν των, σχεδόν χωρίς να τους εννοήσει, παρατηρήσαντες προ πολλού την εμφάνισιν των δύο λέμβων, είτα την συνάντησιν αυτών μετά του κοτέρου, είχαν πλησιάσει σιγά και γοργά και είχαν φθάσει ήδη εις το μέρος όπου είχαν σταματήσει πλησίον αλλήλων αι τρεις λέμβοι, ενώ αντήχει ακόμη η πρόσκλησις του Λάμπρου του Βατούλα·

- Ορίστε, κύριοι, στο κότερο!

Και η κραυγή του καπετάν-Νικολάκη·

- Θα κοιτάrouμε και την μπαντέρα, κύριοι!

Ο Μανόλης ο Πολύχρονος χωρίς δισταγμόν ιδών με το πρώτον βλέμμα εις ποίαν λέμβον ευρίσκετο ο Γιαννάκος ο Χαρτουλάριος, ήτις λέμβος ήτο άλλως και η πλησιεστέρα προς το μέρος εξ ου αυτός ήρχετο,

προσήγγισε με την βάρκαν του, εισεπήδησεν εις την ξένην λέμβον, απέπεμψε την ιδικήν του ειπών εις τους συντρόφους του να γυρίσωσι μόνοι εις τον λιμένα, ηυχήθη το «καλώς ωρίσατε» εις τους τρεις υποψηφίους και εν μεγίστη ελευθερία, ενώ ο πορθμεύς και ο ναύτης του εκοίταζον έκπληκτοι, εκάθισε παρά το πλευρόν του Γιαννάκου του Χαρτουλαρίου και ήρχισεν αμέσως εμπιστευτικάς ανακοινώσεις εις τους αυτού.

Τούτον ως είδεν ο Λάμπρος ο Βατούλας εν τοιαύτη θαυμαστή προπετεία και θρασύτητι ζηλευτή κατορθώσαντα ούτω απλώς να τον υπερφαλαγγίσει, έλαβε μόνος την κόπην, ενώ ο κυβερνήτης ο Νικολάκης, το Τρυποκαρύδι, ορθός επί της πλώρας ισταμένος εξηκολούθει ακόμη να φωνάζει προς τους επί της πρώτης λέμβου δύο υποψηφίους:

- Θα σας ισάrouμε την μπαντέρα, κύριοι!..., και επλησίασε προς την δευτέραν λέμβον, ότε, χωρίς να είπει λέξιν εις τον καπετάν-Νικολάκην, εισώρμησε και αυτός εις την λέμβον, όπου ήτο ο Γιαννάκος ο Χαρτουλάριος, εχαιρέτησε τους τρεις υποψηφίους και εκάθισεν επί της ετέρας πλευράς του περιμαχήτου υποψηφίου βουλευτού, όπως αρχίσει και αυτός τας ιδικάς του ανακοινώσεις, ενώ ο πορθμεύς και ναύτης του τον εκοίταζον έκθαμβοι με ανοικτόν το στόμα.

Όστις έβλεπε μακρόθεν ούτω πως αντίπρωρα ισταμένας τας τεσσάρας ταύτας λέμβους, υπηνέμους, δίπλα εις το Ασπρόνησον, θα υπέθετεν ότι πράγματι την πρωίαν εκείνην είχε πέσει, κατά το εικονικόν ύφος του Μανόλη του Πολύχρονου, έκτακτος ροφός εις το μέρος εκείνο, ότι τα παραγάδια των τεσσάρων λέμβων εμπειρδευθήσαν εις τοιούτον δυσανάλλακτον τρόπον, ώστε δεν ηδύνατο να διακρίνει τις εις ποίον παραγάδι ανήκε το άγκιστρον εις ο είχε συλληφθεί ο ροφός, και ότι οι

αλιείς εμάχοντο προς αλλήλους με κίνδυνον να ξεπιασθεί και να τους φύγει το άγρευμα, περί κυριότητος και κατοχής του τε παραγαδίου, του ροφού και του αγκίστρου.

* * *

Τέλος αι δύο λέμβοι αι φέρουσαι τους υποψηφίους εξεκίνησαν διά να εισπλεύσωσιν εις τον λιμένα. Η βάρκα του Μανόλη με τους δύο συντρόφους του είχε γίνει άφαντος ήδη. Το δε κότερον, αφ' ου είχε μείνει μόνος ο κυβερνήτης του, ήρχετο τελευταίον.

Ο καπετάν-Νικολάκης «ήτο φούρκα» ιδών ότι έχασε το ελπιζόμενον φιλοδώρημα και ότι εγκατελείφθη υπό του Βατούλα. Εν τούτοις ήνοιξε το κάτασπρον ως τα πτερά του γλάρου πανίον του, άναψε τον ναργιλέν του, εξηπλώθη παρά το πηδάλιον κρατών την σκόταν κι εξεκίνησεν. Αν ήθελε, καίτοι μόνος, καίτοι αι δύο λέμβοι αρμένιζαν με πανιά και με κουπιά, ήτο ικανός με το κομψότατον, νεοπαγές και κοπτερόν σκάφος του να προσπεράσει τας δύο λέμβους, να τας αφήσει «στα μπούνια» ρίπτων «κολοκυθάνες» οπίσω του. Αλλά προς καιρόν ωρτσάριζε κι έκοπτε τον δρόμον του πλοίου. Όταν τα τρία πλοία κάμψαντα τον κάβον εισέπλευσαν εις τον λιμένα, τότε, την ώραν καθ' ην επλησίαζαν εις την αποβάθραν και ο κόσμος από της αγοράς τους εκοίταζε, τότε, δι' επιτηδείου χειρισμού, επειδή τα μελτέμια του θέρους έπιναν εν μέρει εις τον ανατολικόν λιμένα της πολίχνης, έτρεξε κατέμπροσθεν των λέμβων, ύψωσε την σημαίαν του σκεπτόμενος ότι αυτός το κάτω-κάτω ως ναυτικός ήτο τόσον άξιος της τιμής ταύτης διά της σημαίας του ιδίου πλοίου του όσον και πας άλλος, επροσπέρασε τας

δύο λέμβους, τας άφησε δέκα οργυιάς οπίσω και ελθών ηγκυροβόλησε πρώτος μετά κρότου, κράξας θριαμβευτικώς προς τους επί των δύο λέμβων υποψηφίους και λοιπούς·

- Τ'ν караβοκυρά σας!

ΣΤ΄

Την πρωϊαν εκείνην ο μπαρμπ΄-Αναγνώστης ο Συβίας, αφού εσυλλειτούργησε τον παπα-Σωτήρη, τον εφημέριον των Τριών Ιεραρχών, εισώρμησεν, όπως πάντοτε συνήθιζεν, άμα τη απολύσει της λειτουργίας εις το ιερόν βήμα, διά να λάβει τον μισθόν του δι΄ όλα τα νε-να-να-νέ και τα τε-ρε-ρέμ, τα οποία είχε συνεισφέρει προς συντέλεσιν της ιεράς μυσταγωγίας. Συνίστατο δε ο μισθός ούτος εις έν «ξάκρισμα» προσφόρου «διά τον καφέ» και εις ημίσειαν προσφοράν περιπλέον, την οποίαν αυθαιρέτως ελάμβανε παρά τας διαμαρτυρίας του συγγενούς του ιερέως, θέτων αυτήν εις τον κόλπον του «για τη συβία». Ο παπα-Σωτήρης δεν εθύμωνε τόσοσ διά την ημίσειαν προσφοράν και διά το ξάκρισμα, όσον διά την τόλμην του να εισβάλει εις το ιερόν βήμα «εξήντα χρόνων άνθρωπος, εν αμαρτίαις γηράσας». Αλλ΄ ο μπαρμπ΄-Αναγνώστης από πενηκονταετίας δεν είχε παύσει ούτε τον παπα-Σωτήρη να συλλειτουργεί, ούτε εις το ιερόν βήμα να εισέρχεται.

Είτα, αφού έβαλεν εις τον κόλπον του την ημίσειαν προσφοράν «για τη συβία», φράσις εξ ης έλαβεν αρχήν και το παρωνύμιόν του, εξήλθεν υποσκάζων εκ του ιερού βήματος, κρατών εις την αριστεράν το «διά τον καφέν» ξάκρισμα, το οποίον ήρχισε και να μασσά, εμάζωξε και την φαιάν και πρώην ξανθήν κόμην του υπό την σκούφίαν, έλαβεν εκ του στασιδίου την ράβδον του κι εξήλθεν εις την πλατείαν.

Η εκκλησία μόλις απείχεν εκατοντάδα βημάτων από της παραθαλασσιού αγοράς και αποβάθρας. Ο μπαρμπ' -Αναγνώστης κατέβη κούτσα-κούτσα, και εις τον δρόμον πρώτον συνήντησε δύο παιδιά του δρόμου παίζοντα εις τον περίβολον της εκκλησίας, τα οποία ηπείλησε με την ράβδον του και εδίωξε μακράν του ναού. Είτα επερίπαιξεν ένα γύφτον, τον οποίον συνήντησε μεθυσμένον, άγοντα έξωθεν τα προεόρτια των εκλογών και κατόπιν επείραξε μίαν χήραν «απασσάλωτην», την οποίαν ειδε καταβαίνουσαν διά πλαγίου δρόμου εις τον βράχον τον πέραν της αγοράς, ξεκάλτσωτην και με κοντό φουστάνι. Είτα, πριν φθάσει εις το καφενεϊόν, ειδεν έν κότερον και δύο μεγάλας λέμβους, αίτινες είχαν φθάσει και την στιγμήν εκείνην ηγκυροβόλουν προ της αποβάθρας.

«Α! θα είναι οι υποψήφιοι», ειπε· και αφού εκαλημέρισε δύο ή τρεις λεμβούχους ή αλιείς, οίτινες εκάθηντο έξωθεν του καφενείου καπνίζοντες ναργιλέν, τους ηστεϊσθη λέγων: «Για σας έφεξε πάλι· εσείς είσθε οι σπορίτες του χωριού», αισθανόμενος μεγάλην επιθυμίαν να εναλλάξει τα δύο αρκτικά σύμφωνα της λέξεως, αλλά μη τολμών· δια να ξεθυμάνει όμως, όταν ειδε τρεις ή τέσσαρας γέροντας καθημένους σοβαρώς εντός του καφενείου επί υψηλού και πλατέος σανιδίνου καναπέ, χωρίς να φθάνει η πλάτη των ν' ακουμβήσει εις τον τοίχον και με τους πόδας μετεώρους εις το κενόν, υπεράνω της μακράς τάβλας της

φραπτούσης την υπό τον καναπέν καρβουνοθήκη, τους έδειξε προς τους λεμβούχους λέγων: «Κοιτάξτε, κείνοι είναι οι κοπροδήμηδες, οι προεστοί του τόπου. Δεν σας φαίνονται σαν τα μικρά παιδιά που κάνουν κουρμαντέλα;».

Ο μπαρμπ'-Αναγνώστης ο Συβίας, υγιής τους πόδας, είχε κουτσαθεί προ ολίγων ετών υπό τινος οργίλου και φιλεκδικού χωρικού, τον οποίον είχε παραφορτώσει με τα σκώματά του. Με όλον όμως το πάθημα, δεν ηδυνήθη να επιβάλει χαλινόν εις την γλώσσαν του και εις τους ελέγχοντας αυτόν οικείους έλεγεν·

- Η ψυχή θα βγει πρώτα κι ύστερα το χου.

Είτα παρήγγειλε τον καφέν του, και ηξεύρων ότι έπρεπε να περιμένει επί είκοσι λεπτά της ώρας εωσού κατορθώσει να του τον ψήσει ο γερο-Ακούκατος, ο καφετζής, μετέβη χωλαίνων εις την αποβάθραν, όπου είχαν συναχθεί άνδρες τινές και παιδιά ξυπόλυτα πολλά, όπως ιδωσι και θαυμάσωσι τους υποψηφίους.

Την στιγμήν εκείνην απεβιβάζοντο εκ των λέμβων οι υποψήφιοι.

Ο μπαρμπ'-Αναγνώστης έκραξε προς αυτούς·

- Καλώς ωρίσατε!

Και ευθύς προσέθηκε·

- Πόσα καντάρια ρουβάδα¹ έχετε;

¹ ρουβάδα (το επίθετον ρουβός, ρουβονιά, ρουβοκαμωμένος, ρουβοσασ'νός, ρουβόνιακας· το ρήμα ρουβοφέρνω) καλείται παρ' ημίν η παρά τοις Ψαριανοίς και άλλοις λεγομένη *ακακιά*, η ελαφράτητα δηλαδή και αβλαβεστέρα μορφή της βλακείας, οιονεί αγροικία τις μετά χάριτος και σκαιότης μετ' αφελείας. Εμυθολογούντο δε οι κάτοικοι της μιας των νήσων ως έχοντες πλείονα των άλλων νωσιωτών *ρουβάδαν*. (υποσημ. του συγγραφέα)

Γενικός καγχασμός υπεδέχθη την ερώτησιν.

Είτα επανέλαβεν·

- Δεν ακούτε; Μας φέρατε πολλή ρουβάδα; Πόσην έχει ο καθένας σας;

Ο γέλωσ επανελήφθη αλλ' ουδεμία απάντησις εδόθη.

Και τρίτον ηρώτησε·

- Έχετε δηλωτικό για τη ρουβάδα;

Οι υποψήφιοι γελώντας ηνείχοντο το άκακον σκώμμα του μπαρμπ'-Αναγνώστη, προσηνείς άλλως νησιώται και αγαπώντας τα αστεία.

Ο μπαρμπ'-Αναγνώστης επιθύρισε, μετά προσποιητής οργής·

- Κάμετε καλά με τον κουμμερκιάρη, εγώ δεν ανακατώνουμαι.

Και στρέψας την ράχιν, απήλθε χωλαίνων να πiei τέλος τον καφέν του, αφού είχε καταφάγει ήδη εξ ανυπομονησίας το ξάκρισμα και θα ηναγκάζετο ίσως να βάλει χείρα εις το ήμισυ της προσφοράς, το προωρισμένον διά την συμβίαν.

Οι υποψήφιοι, ο Γεροντιάδης, ο Αλικιάδης και ο Αβαρίδης, ο Καψιμαΐδης και ο Χαρτουλάριος, δεχόμενοι τους χαιρετισμούς και τας χειραψίας των εντοπίων, συνοδευόμενοι από τον Μανόλην τον Πολύχρονον και από τον Λάμπρον τον Βατούλαν, οίτινες είχαν ταχθεί ως χωροφύλακες εκ δεξιών και αριστερών του Χαρτουλαρίου και δεν τον άφηναν να κάμει βήμα, ήλθαν και έπian καφέν εις το αυτό καφενείον του γέρο-Ακούκατου και ακολούθως χωρισθέντες μετέβησαν ανά δύο προς τους εις προϋπάντησιν ελθόντας φίλους των. Όσον διά τον Γιαννάκον τον Χαρτουλάριον, ούτος, βλέπων την προς αυτόν

σπουδήν και προσπάθειαν και των δύο κομμάτων, αντιπροσωπευομένων επισήμως από τον Λάμπρον τον Βατούλαν και από τον Μανόλην τον Πολύχρονον, εθεώρησε τώρα παρά ποτε βεβαιότεραν την επιτυχίαν και ασφαλέστεραν την θέσιν του. Επίστευε δε, ότι αμφότερα τα κόμματα, Ανδρογυνοχωρίστρες και Χαλασοχώρηδες, θα τον εφήφιζαν μονοκούκι, ώστε και αν εμειονοπήσει εις τους άλλους δήμους, εδώ όμως θα έβγαινε παμψηφεί.

Όχι τόσοσιν ροδίνας τας προβλέψεις, παρά τας παχείας υποσχέσεις, τας οποίας ελάμβανον, είχαν ο Καψιμαΐδης και ο Αβαρίδης. Ούτοι οι δύο εθεωρούντο παρά πάντων ως υποψήφιοι παραπληρωματικοί· οι δυνατότεροι δ' εκ των τεσσάρων ήσαν ο Γεροντιάδης και ο Αλικιάδης. Άλλως δε, ήξιζαν, κατά κοινήν ομολογίαν ν' αντιπροσωπεύσωσιν οι δύο ούτοι την επαρχίαν. Ο Γεροντιάδης είχε διαπρέψει ήδη ως βουλευτής, αρνηθείς παν ρουσφέτιον εις τους μη στενούς φίλους, διά να υπηρετήσει τα γενικά του έθνους συμφέροντα. Ο δε Αλικιάδης είχε διατελέσει και αυτός βουλευτής άλλοτε και είχε διακριθεί. Δεν ήτο άνθρωπος να πηγαίνει στα χαμένα. Ήθελε «σίγουρες δουλειές». Ήτον ικανός να εξοδεύσει και δέκα πέντε χιλιάδας και είκοσι χιλιάδας διά να επιτύχει. Αλλά δεν επετούσε τα λεπτά «στο βρόντο». Ήτο βέβαιος ότι εκλεγόμενος βουλευτής, θα ωφελείτο είκοσι πέντε ή τριάντα χιλιάδας το ολιγώτερον. Α! ήτο πολύ «κουλοπετωμένος». Εν πρώτοις, όταν επρόκειτο να διορίσει υπάλληλον, θα του έλεγε «μ' δίνεις τα μισά;», πριν αποφασίσει να δώσει μπλιέτο. Νέτα σκέτα, «σίγουρες δουλειές». Και αν κανείς κακομοίρης ετύγχανε να του χρεωστεί από παλαιόν καιρόν τίποτε ψωροδραχμές, θα τον διώριζεν, εξαναγκάζων αυτόν να υπογράψει εκ προκαταβολής πολλών μηνών αποδείξεις διά τους μισθούς του, με χρονολογίας ημερών μήπω ανατειλασών μέχρις

υπερεξοφλήσεως. ΑΛΛ΄ αυτά ήσαν δευτερεύοντα και ανάξια λόγου. Ό,τι απετέλει την δύναμιν του Αλικιάδου ήτο ο πόθος, υφ΄ ου εφλέγετο, να φανεί χρήσιμος εις την εκτέλεσιν δημοσίων έργων της επαρχίας. Εν πρώτοις, υπήρχεν η εθνική οδός, η προκηρυσσομένη εκάστοτε ως μέλλουσα να κατασκευασθεί παρά την πρωτεύουσαν της επαρχίας πόλιν. Εκείθεν, αν εξελέγετο βουλευτής, θα είχε την μερίδα του λέοντος. Από τώρα είχαν αρχίσει να συνεταιρίζεται κρυφά με τους εργολάβους. Κατά την πρώτην βουλευτείαν του ολόκληρον δάσος το είχε κάμει ιδικόν του, δικαιώματι κατακτήσεως. Με τον έφορον, τον οποίον είχε φέρει εις την επαρχίαν του, είχε προεξηγηθεί σαφέστατα: «θα σε διορίσω, αλλά φόρον δεν θα βεβαιώσεις από την ξύλευσιν του δάσους». Έπειτα ήτο ο λιμήν, ο λιμήν της βορειοανατολικής πόλεως. Α! αυτός ο λιμήν είχαν όλους τους μυθολογικούς χαρακτήρας, ούς ηδύνατό τις να επιθυμήσει διά μεγάλην επιχείρησιν. Ωμοίαζε με το παλάτι των Σαράντα Δράκων ή με το Κάστρο της Ωριάς. Εις κάθε νέας εκλογάς προκηρύσσετο η εργολαβία· εις κάθε διάλειμμα μεταξύ δύο εκλογών η εργολαβία εγκατελείπετο. Ερρίπτοντο ακριβώς τόσαι πέτραι προς μόλωσιν της θαλάσσης κατά τας παραμονάς εκάστης εκλογής, όσαι, αν υπελογίζετο ότι θα είχομεν βουλευτικάς εκλογάς κατά παν έτος, θα ήρκουν όπως, μετά τρεις αιώνας, μετά πέντε αιώνας το πολύ, συντελεσθεί το έργον. Αλλά την φοράν ταύτην ο Αλικιάδης είχαν απόφασιν «αμέτ Μουαμέτ», να βάλει τη δουλειά εμπρός. Α! δεν τον εγελοόσαν αυτόν με το σήμερα και με το αύριο οι εργολάβοι. Ήθελεν εκ παντός τρόπου να φανεί χρήσιμος εις την επαρχίαν του.

* * *

Αφού έπιον διπλούς καφέδες κι εδέχθησαν προσρήσεις, οι πέντε υποψήφιοι μετέβησαν, ως είπομεν, έκαστος προς επίσκεψιν των φίλων. Ήσαν και οι πέντε υψηλοί, φραγκοφορεμένοι, ηλιοκαείς, με υψηλά καπέλα, τα οποία εφόρουν όλοι τόσον στραβά, ώστε το αριστερόν ωτίον εκάλυπτετο όλον και μόνον το δεξιόν ήτο ορατόν, ελευθέρως αναπτυσσόμενον. Τούτο ιδών εις των εντοπίων, θέλων να ευφρολογήσει ακαίρως λίαν, είπεν ότι και οι πέντε ήσαν «μ' έν' αυτί».

Ζ'

Την πρωίαν της Παρασκευής, αφού έμειναν επί τεσσαράκοντα ώρας ψηφοθηρούντες και συνεννοούμενοι μετά των φίλων, ανεχώρησαν επιστρέφοντες εις την πρωτεύουσαν της επαρχίας οι πέντε υποψήφιοι. Ο Γιαννάκος ο Χαρτουλάριος είχε εκφράσει την επιθυμίαν να μείνει κατά την ημέραν της εκλογής εν τω δήμω, ελπίζων να λάβει πλείονας ψήφους διά της παρουσίας του βασιζων την επιτυχίαν του επί της εν τω δήμω τούτω υπεροχής. Αλλ' ο Λάμπρος ο Βατούλας, προς όν μεγάλην έτρεφεν υπόληψιν ο Γιαννάκος ο Χαρτουλάριος, μεθ' όλας τας ραδιουργίας και διαβολάς, άς έβαλεν εις πράξιν προσπαθών να τον υποσκελίσει ο Μανόλης ο Πολύχρονος, ο Λάμπρος, λέγων, ο Βατούλας αντέστη λίαν επιμόνως και τον απέτρεψε, λέγων ότι, εκεί, εις την πρωτεύουσαν της επαρχίας, όπου

είναι και οι περισσότεροι ψήφοι, ήτον αναγκαιοτέρα η παρουσία του, διά να μη τον ρίξουν κάτω ο Αβαρίδης και ο Καψιμαΐδης. Όσον απέβλεπε τα εδώ, αυτός, επιθέτων εις το στέρνον την χείρα, τον έπαιρνε επάνω του. Από εδώ ήτο σίγουρος βουλευτής, του το έδιδεν εγγράφως· εκεί να κοιτάξει, πέρα εκεί, να μη τους φάνε, τα μάτια του τέσσερα. Ο Χαρτουλάριος επείσθη, δους τα πιτά εις τον Λάμπρον, και ανεχώρησε μετά των άλλων.

Την Παρασκευήν εσπέρας και το Σάββατον πρωί έφθασαν τρεις ή τέσσαρες βρατσέραι, μεταφέρουσαι εξ Ωρεών, Στυλίδος, Θρονίου και Βόλου δύο ή τρεις δωδεκάδες εκλογέων, τους οποίους απόστολοι των δύο κομμάτων εκπεμφθέντες προ ημερών είχαν στρατολογήσει, πληρώσαντες αυτοίς εις βάρος των υποψηφίων τους ναύλους και τα χασομέρια των. Περί δε την δειλην του Σαββάτου επεχείρησαν και τα δύο κόμματα να κάμουν «επίδειξιν», ως να ήθελαν να γελάσωσιν αλλήλους, ότι είναι περισσότεροι ούτοι ή εκείνοι. Πρώτοι οι Χαλασοχώρηδες συνεκεντρώθησαν, όπως είχαν συμφωνήσει, εις το καφενείον του γερο-Ακούκατου. Λέγομεν συνεκεντρώθησαν μεταχειριζόμενοι απλώς συνήθη εις τον πολιτικόν λόγον λέξιν. Το αληθές είναι ότι η απόπειρα της συγκεντρώσεως διήρκει επί δύο ώρας, και ακόμη δεν είχαν συγκεντρωθεί. Μόλις ο Λάμπρος ο Βατούλας και δύο ή τρεις άλλοι συμβοηθοί του κατώρθουν να σύρωσι δέκα ή δώδεκα εκλογείς προς το καφενείον και μετ' ολίγα λεπτά οι προσήλυτοι, αντί να αυξήσωσιν, ωλιγόστευαν, διότι ο εις επροφασίζετο ότι «θέλει να πάει ως το σπίτι για δουλειά, ως ότου να πεις κρεμμύδι

έφθασε», ο άλλος εξεκλέπετο χωρίς να είπει τίποτε κι έφευγεν από την άλλην πόρταν, διότι το καφενείον είχε δύο θύρας, την μίαν προς την αγοράν, την άλλην προς την συνοικίαν. Ολίγοι μόνον ήσαν οι φανεροί και φανατικοί, οι άλλοι υπέσχοντο, αλλά δεν ήθελαν να τα χαλάσουν με το άλλο κόμμα. Έπειτα και δεν είχε ανατείλει ακόμη η ημέρα της εκλογής, ουδ' είχαν αρχίσει ακόμη τα δύο «πρακτορεία» να εισάγουν και να εξάγουν τους ψηφοφόρους να τους ειπών το «κρυφό», το οποίον ήτο απαραίτητον προ της ψηφοφορίας.

Και όταν εύκολον οπωσοῦν ήτο ν' ακούσουν αύριον «το κρυφό» και από τα δύο κόμματα, διατί να κηρυχθούν σήμερα υπέρ του ενός; Διότι δεν ήτο συνήθεια να το λέγουν «το κρυφό» προ της ενάρξεως της ψηφοφορίας. Τα φυσέκια εμοιράζοντο εις τον στρατόν κατ' αυτήν την ημέραν της μάχης, όχι από της παραμονής.

Τέλος μετά πολλής δυσκολίας, αφού εσυνάχθησαν μερικοί, απεφασίσθη να εκκινήσωσιν ηγουμένων κοκκίνων και λευκών σημάτων και των μουσικών οργάνων, βιολίου και λαγούτου και κλαρινέτου. Υπήρχεν ελπίς ότι καθώς η κυλιόμενη σφαίρα της χιόνος, καθ' όσον διήλυνε διά των οδών, η διαδήλωσις θα επληθύνετο. Αλλ' ολίγοι τινές έβαινον προς το μέρος της αγοράς, εκεί όπου έχει δώσει ο Λάμπρος ο Βατούλας οδηγίας εις τους μουσικούς και εις τους κρατούντας τα κοντάρια με τας χρωματιστάς οθόνας να κατευθυνθώσιν· οι άλλοι, οι περισσότεροι, διηρθύνοντο προς το αντίθετο μέρος, επιμένοντες ότι έπρεπε να

στραφεί πρώτον ανά τας οδοὺς και τας συνοικίας της πολίχνης η διαδήλωσις, αν ήθελε να κάμει εντόπωσιν. Ίσως δεν ήθελον να διελάσωσι διά της αγοράς, όπως επεθύμει ο Λάμπρος, διά να μη εκτεθώσιν απέναντι των αντιθέτων. Μεγάλη δ' έγινε σύγχυσις και ταραχή. Άλλοι ετραβούσαν απ' εδώ, άλλοι απ' εκεί.

Οι μουσικοί και οι σημαιοφόροι τα έχασαν, μη ηξεύροντες εις ποίους να υπακούσωσι. Περί τα εκατόν παιδιά του δρόμου ανυπόδητα, τα οποία είχε στρατολογήσει προς μίαν πεντάραν το έν ο Λάμπρος ο Βατούλας, δεν έπαυσαν να φωνάζουν σπαρακτικώς: «Ζήτω οι καλοί πατριώτες! Ζήτω ο Αλικιάδης! Ζήτω η νοικοκυροσύνη!»

Τέλος ο Λάμπρος ο Βατούλας ηναγκάσθη να υποχωρήσει εις τους πολλούς, επιφυλαχθείς να μεθύσει τόσον κατά την ανά τας συνοικίας περιοδειαν τούς απροθύμους διαδηλωτάς, ώστε να τους φέρει οπίσω εις την αγοράν φανερούς και παραπαίοντας οπαδούς του χαλασοχωριτικού κόμματος. Ετήρησε δε τον ενδιάθετον όρκον του, όσον ηδυνήθη. Ανά τας συνοικίας υπήρχον πάμπολλα μικρά καπηλίδια και κατώγεια οινοπωλικά, τα οποία είχαν φυτρώσει έξαφνα ως μανιτάρια, άδηλον διατι. Εποχή της εσοδείας του νέου οίνου δεν ήτο, διά ν' ανοίξωσι διά τρεις μήνας και ειτα να κλείσωσι, τουναντίον η ενιαύσιος εσοδεία ειχεν εξαντληθεί ήδη και ο τόπος εισήγεν έξωθεν τον οίνον. Αλλά φαίνεται ότι ειχαν ανοίξει επίτηδες χάριν των εκλογών. Βοσκοί, πωλήσαντες τελευταίον τας προβατίνας των εις τον επιτήδειον περι τον εξαρρενισμόν των θηλέων χασάπην, αγωγιάται, έχοντες δεμένον τον όνον των απ'

αυτής της κρικέλλας του παραστάτου της θύρας του αυτοσχεδίου καπηλείου των, είχαν παραιτήσει το επάγγελμά των και ήνοιξαν μαγαζία χάριν των εκλογών. Δί' όλων εκείνων των μερών εφρόντισε να διευθύνει την διαδήλωσιν ο Λάμπρος ο Βατούλας και αι ολίγαι δαμετζάνες, όσας είχε πλήρεις παραπλεύρως των κενών και προς επίδειξιν μόνο τεταγμένων βαρελίων πας κάπηλος, εκενώθησαν προς τιμήν των υποψηφίων.

Εν τω χρόνω τούτω, ο Μανόλης και οι φίλοι του κατεγίνοντο να χορδίσωσι και αυτοί την διαδήλωσιν των. Είχον συναχθεί εις το μπακάλικο-εμπορικόν του Θόδωρου του Μοστροπούλου, Αρκάδος, αποπλανηθέντος εις τα μέρη εκείνα περί τους δεκαπέντε χρόνους, διά τους οποίους είχε παρασκευάσει γιουβέτσι ο Μανόλης, διά να πιάσει «μαγιά», και αφού τους εμέθυσεν, ήρχισαν αυθορμήτως τον χορόν και το τραγούδι. Επιάσθησαν επί της μικράς πλατείας έμπροσθεν του μαγαζιού και έστησαν τον χορόν, όστις εντός μιας ώρας ηύξησε κι εμεγαλύνθη κατά πολλές δωδεκάδας, καθόσον πάμπολλοι, αυθόρμητοι ή καλούμενοι υπό του Μανόλη, προσήρχοντο διά να τους κεράσει, και αφού εδευτέρωναν και ετρίτευαν, επροσηλυτιζοντο και δεν εξεκολλούσαν πλέον. Ο Θόδωρος ο Μοστρόπουλος προ διετίας μόλις αποκατασταθείς εις το χωρίον είχε χωθεί όλος εις τα πολιτικά κι επιτηδεύετο μέγαν ζήλον και φανατισμόν υπέρ του κόμματος. Επέτα την σκούφιαν του κατά γης, την εδάγκανε, την εποδοπατούσε, επήδα και εχόρευε από την κομματικήν ζέσιν. Έρριπτε τας δεκάρας ασφαλώς εις το συρτάριον και όλα τα είδη

του μαγαζιού τα είχεν ελεύθερα, εθυσιάζετο διά τους φίλους: «Ό,τι θέλετε, ό,τι θέλετε!».

Ούτω, αφού ηυξήθη μεγάλως η συνάθροισις, εξεκίνησαν προηγουμένης εκατοντάδος παιδίων, εκλαρυγγιζομένων να φωνάζωσι, μετά των οργάνων και των κυματιζουσών χρωματιστών οθονών. Η διαδήλωσις εξεκίνησεν εν είδει ορχήσεως κατ' ευθείαν γραμμήν βαινούσης. Όπως ήσαν πιασμένοι εις τον χορόν, ούτως εκίνησαν εκ του υψηλοτέρου μέρους της αγοράς, διά ν' ανέλθωσιν εις την ενορίαν. Άμα έκαμψαν την πρώτην ανωφερή γωνίαν, επί της παραλλήλου οδοϋ εφάνη η αντίθετος διαδήλωσις κατερχομένη της άνω συνοικίας, προς την αγοράν βαινουσα με τας κραυγάς των γυμνοπόδων παιδίων·

- Ζήτω οι καλοί πατριώτες! Ζήτω η νοικοκυροσύνη!

Οι παίδες της δευτέρας διαδηλώσεως έκραζον αφ' ετέρου·

- Ζήτω ο Γεροντιάδης! Ζήτω το τσαρούχι! Ζήτω οι ξυπόλυτοι!

- Τ' ακούς, βρε Μιχάλη; είπεν εις των αγυιοπαίδων της πρώτης διαδηλώσεως προς τον παραπλεύρως αυτού βαδίζοντα ομήλικόν του, εμάς το φωνάζουν το ζήτω.

- Πώς το ξέρεις;

- Δεν ακούς που φωνάζουν ζήτω οι ξυπόλητοι!

- Τότες τι να τους φωνάζουμε κι εμείς;

- Φωνάζουμε κι εμείς ζήτω οι ξυπόλητοι;

- Όχι, να φωνάζουμε καλύτερα: Ζήτω οι ξ' σκιζάνηδες!

Και διά μιας εφώναξαν όλοι με καθαράν και διάτορον φωνήν·

- Ζήτω οι ξ'οκιζάνηδες!

- Σουτ, βρε! έκραξε προς τους παίδας ο Λάμπρος ο Βατούλας· και συγχρόνως, αποταθείς προς τους άνδρας, εξηγών ως ειρωνείαν τάχα την κραυγήν, είπε·

- Καλά τους εκορόιδεψαν οι διαόλοι.

Καθ' όσον δε επλησίαζον εις την αγοράν οι τελευταίοι βαδίζοντες, οίτινες, φαίνεται, είχαν μείνει τελευταίοι επίτηδες, εβράδυνον έτι μάλλον το βήμα. Ο Λάμπρος, όστις υπώπτευε τους σκοπούς των, έστειλε δύο των στενωτέρων αυτώ να μεταβώσιν ουραγοί, όπως τους επιτηρώσιν. Αλλά μεθ' όλην την επαγρύπνησιν ταύτην, εις την πρώτην καμπήν της οδού, πριν αρχίσωσι να κατέρχωνται το αντικρύζον την αγοράν μέγα λιθόστρωτον ανά δύο ανά τρεις οι τελευταίοι βαίνοντες, έμενον διά τινα αφορμήν οπίσω, έσκυφταν εις την πεζούλαν να δέσωσι τα λωρία των ή να ξεσκονίσωσι την περισκελίδα των, και είτα εξακλέποντο, απεκόπτοντο από την διαδήλωσιν κι έφευγον δι' άλλης οδού, μη θέλοντες να προβάλωσι κεκυρωμένοι οπαδοί του ενός κόμματος εις την αγοράν με όλην την μοναξίαν, ήτις επεκράτει εν ταύτη, μετά την αναχώρησιν των δυο διαδηλώσεων.

Απεσπάσθησαν ούτω πολλοί, σχεδόν οι ημίσεις των ανδρών. Όθεν, όταν η διαδήλωσις του Λάμπρου του Βατούλα έφθασεν εις την προκυμαίαν, έκαμεν εις όλους πενιχράν εντύπωσιν.

Εν τούτοις ο Λάμπρος εξήτησε να την αναζωογονήσει διά του χορού και της μουσικής και οδηγών αυτός τον κάβο ήρχισε τον χορόν επί της πλατείας αποβάθρας και της προκουμιάς.

Μετά μίαν ώραν επέστρεψε και η δευτέρα διαδήλωσις και έστησε τον χορόν έξωθεν του μαγαζιου του Θόδωρου του Μοστροπούλου, υπέρ ποτε προθύμου και ενθουσιώσους οπαδού του κόμματος.

Προ της δύσεως δε του ηλίου, ο χορός εγενικεύθη καθ' όλην την αγοράν, ώστε δεν υπήρχεν ανήρ ή παις, γερόντιον ή νεανίας, όστις να μη χορεύσει εκουσίως, ακουσίως, αυθορμήτως ή εντέχνως.

Τινές μάλιστα των γερόντων επέστρεψαν οίκαδε, βαδίζοντες «μπουντουβάρ μπενίμ, μπουντουβάρ σενίν», χάρις εις τας αφθόνους σπονδάς τας γενομένας προς τιμήν των κ.κ. Γεροντιάδου, Αλικιάδου, Χαρτουλαρίου και λοιπών. Και περί το μεσονύκτιον ακόμη, μετά τον πρώτον ύπνον, οι τοίχοι και τα πατώματα πάσης οικίας υφίσταντο τον αντίκτυπον του μανιώδους χορού της εσπέρας, χορεύοντες κατ' αντανάκλασιν, ως να είχαν συμπίει μετά των ιδιοκτητών των εκ του εκλογικού οίνου, του σπεισθέντος αναλώμασι των κ.κ. Γεροντιάδου, Αλικιάδου και συντροφίας.

Η΄

Ανέτειλε τέλος η ημέρα της εκλογής και το δημοτικόν σχολειόν προς μεγίστην αγαλλίασιν των παιδίων, τα οποία εσχόλασαν ένεκα τούτου από της εσπέρας της Παρασκευής, είχε κοσμηθεί με δύο μικρά κιβώτια φέροντα πέντε κάλπας παμπαλαίας, βανασουργείς, μετ' ακόμψων πιττακίων, φερόντων των υποψηφίων τα ονόματα. Ο κυρ-Αγγελής ο Μαλλίνης επερίμενεν ανυπομόνως την ημέραν ταύτην πότε να ανατείλει. Προ δέκα ετών ακόμη μετήρχετο ευδοκίμως τον δικολάβον, είχε δε υπηρετήσει και ως δημόσιος υπάλληλος. Αλλ' έκτοτε η ανάδειξις νεωτέρων ανθρώπων, επιτρίπτων και παμπονήρων και η υπέρμετρος χρήσις του οίνου τον είχαν καταστήσει απόμαχον. Από δεκαετίας δεν έκαμνε πλέον άλλο έργον, ειμή επερίμενε πότε να διαταχθώσιν εκλογαί δημοτικά ή

βουλευτικά ή και των επαρχιακών συμβούλων, ή πότε να ενεργηθεί τοπική τις συμπληρωματική ή επαναληπτική εκλογή ένεκα θανάτου, παραιτήσεως ή ακυρώσεως, βέβαιος ων ότι η εφορευτική επιτροπή, εξ οιαδήποτε και αν απετείτο, αυτόν θα προσελάμβανεν ως γραμματέα. Είχεν αποκτήσει εις τούτο αδιαφιλονίκητον ειδικότητα και ήτο η μόνη ενασχόλησις του. Ευτυχώς δεν είχε τέκνα, αυτός δε και η γράια του απέζων από τα τελευταία λείψανα των δανείων, τα οποία είχε λάβει επ' υποθήκη τού αρτίως εκπλειστηριασθέντος ελαιώνος του ή από το αντίτιμον των δύο τελευταίων χωραφίων, τα οποία είχε ο ίδιος πωλήσει. Τον παλαιόν καιρόν, ότε η εκλογή ήτο τετραήμερος, ήτο λίαν ευάρεστος δι' αυτόν, διότι και καλύτερον μισθόν ελάμβανε και πλείονα δείπνα εισιότατο υπό της φιλοτιμίας των υποψηφίων, αντιπροσώπων και λοιπών προσφερόμενα.

Αυτός και ο πρόεδρος της επιτροπής, ο γέρον αγωνιστής Νιαουστεύς, διηγούντο προς αλλήλους τας παλαιάς αναμνήσεις των εκλογών επί Όθωνος εξυμνούντες την επί της πρώτης βασιλείας ακμήν και ζωτικότητα, ταλανίζοντες την σημερινήν νάρκην και αηδιαν. Τον παλαιόν καιρόν αι εκλογαί εγίνοντο με όρεξιν, με πείσμα και με μυθιστορικάς πολλάκις περιπετείας.

Εις τας ημέρας του γέροντος προέδρου, ότε εις τας δημοτικάς εκλογάς εψηφοφόρουν οι μάλλον φορολογούμενοι, ήρκει να λάβει τις είκοσι πέντε ψήφους νοικοκυραίων διά να γίνει δήμαρχος· δεν εχρειάζετο, καθώς σήμεραν, να ψηφίζωσιν όλοι οι παρακατινοί, όλοι οι εξωμερίτες, όλες οι τσοπανοφλοέρες. Και αν τυχόν

ηπειλείτο ισοψηφία και χωρικός τις έχων ψήφον εδείκνυτο σκληροτράχηλος και δεν ήθελε να τα γυρίσει, τον έκλειπταν, τον ήρπαζον, τον απήγον, τον έκρυπτον εις ασφαλές μέρος, όπου έτρωγε και έπινεν εκτάκτως, παχυνόμενος επί τρεις ή τέσσαρας ημέρας, εωσότου παρέλθουν αι εκλογαί. Είτα τον άφηναν ελεύθερον. Ούτω πως εξησφαλιζετο η επιτυχία του δημάρχου, όν ήθελεν η τάξις των φρονίμων να εκλέξει. Εις τας βουλευτικας εκλογάς πάλιν, αν και εψηφοφόρουν πολλοί, το καλόν ήτο ότι δεν εχρειάζοντο σφαιρίδια, ισχυον τα ψηφοδέλτια. Τοιαύτα μικρά δελτάρια χάρτου εις καλός γραμματεύς ηδύνατο να συντάξει πεντακόσια εις δύο ώρας. Επ' αυτών έγγραφε τα ονόματα των υποψηφίων, ούς ήθελε, χωρίς καν να ερωτήσει τον ψηφοφόρον τίνας επιθυμεί να εκλέξει. Και εις τον κατάλογον των ψηφοφορησάντων δεν ήτο ανάγκη να εγγράφονται πάντοτε ονόματα ζώντων. Διά της προσθήκης διακοσίων ή τριακοσίων ψηφοδελτίων επ' ονόματι ισαριθμων συχωρεμένων, ο δήμαρχος και η επιτροπή ηδύναντο να κεραυνοβολήσωσι τους αντιπάλους, πλάσσοντες αυτοί αντιπροσώπους ούς ήθελον. Εάν όμως οι αντίθετοι τους διέβαλλον επί κιβδηλεία και πλαστογραφία εύκολον ήτο να εξαφανίσωσι παν ίχνος, εισορμώντες διά του παραθύρου εις τον τόπον της εκλογής, κλέπτοντες διά της νυκτός την μοναδικήν και ευμετακόμιστον, με το χάρτινον φορτίον της, κάλιην και καταστρέφοντες αυτήν και το περιεχόμενον, συγχρόνως δε υπογράφοντες αναφοράν προς τον κύριον νομάρχην και παρακαλούντες αυτόν ευσεβάστως να διατάξει νέας

εκλογάς, «επειδή οι αντίθετοι βλέποντες την αποτυχία των, εξηφάνισαν την κάλπην».

Ο γέρων πρόεδρος υψηλός, ευθυτενής, ογδοηκοντούτης, πάσχων την όρασιν, αναμασών διά χιλιοστήν φοράν τας αναμνήσεις ταύτας, επλησίασε προς το κιβώτιον των καλπών κι έκυψε να ίδει αν αι κάλπαι ήσαν καλώς συνδεδεμένοι, αν η σιδηρά ράβδος είχε προσαρμοσθεί και σφραγισθεί καλώς. Δεν ήτο βέβαιος αν θα έβλεπε καλώς αυτός, ήθελε μόνον να τον ίδωσιν οι άλλοι ότι καλώς επιβλέπει. Αι πέντε κάλπαι συνδεδεμένοι όπως ήσαν διά του χονδρού σύρματος, αλλόκοτοι, ατερπείς, πένθιμοι κατά το ήμισυ, λευκαί και μαύραι, ωμοίαζον με πέντε καταδίκους του κατέργου, το ήμισυ της κεφαλής ξυραφισμένους, δέσμιους με την αυτήν άλυσιν, κόπτοντας επιπόνως, εκτελούντας την ημερησίαν αγγαρείαν εις τον ναύσταθμον. Ο γέρων πρόεδρος έκυψεν επί της μιας πλευράς του πλάτους του κιβωτίου και επί της άλλης κι εκοίταξε διά μακρών τας αρτίως επιτεθείσας σφραγίδας κι επί του στήθους του εκρότησαν ελαφρώς τα παράσημα. Έφερε το αριστείον του αγώνος αργυρούν και δύο αργυρούς σταυρούς του Σωτήρος. Είχε παρακαλέσει προ πολλού ένα συνηλικιώτην του αρχαίον ναυτικόν, όστις είχε ρίψει ολίγα τουφέκια υπό τον Καρατάσον και πολλές κανονιές υπό τον Κριεζήν και ήτο κάπως γνησιώτερος αγωνιστής από αυτόν, να τον απαλλάξει ενός σταυρού του Σωτήρος λέγων ότι, αφού κατά λάθος η κυβέρνησις τον ενεθυμήθη δις «ημπορούσε να τον φορεί αυτός και το ίδιον ήτο». Αλλ' ο παράξενος γέρων του απήντησεν ότι δεν

εξαναμωράθη ακόμη και «δεν του αρέσουν τα λιλιά». Το βέβαιον είναι ότι κατά τινα χύσιν παρασήμων, γενομένην ου προ πολλού, επί ευκαιρία δεν ενθυμούμαι ποίας εορτής, η Κυβέρνησις έστειλεν εις τον κύριον Νιαουστέα τον αργυρούν σταυρόν του Σωτήρος, τον οποίον ο γέρων είχεν από του 1883. Αλλ' η πρώτη απονομή είχε λησμονηθεί μη τηρουμένων καταλόγων, ως φαίνεται. Έκπληκτος ο κ. Νιαουστεύς έλαβε το δώρον και δι' αναφοράς παρεκάλεσε το υπουργείον να τον προβιβάσει, αν ευαρεστήται, εις τον χρυσούν σταυρόν. Αλλ' ουκ ην φωνή, ουκ ην ακρόασις. Τότε ο Νιαουστεύς ηναγκάσθη ν' αρκεσθεί εις τους δύο αργυρούς και εις πάσαν εορτήν, βασιλικήν ή θρησκευτικήν, τους εκρέμα επί του στήθους και τους δύο, σήμερον δε, ημέραν εκλογής, αφού μάλιστα ήτο και πρόεδρος της εφορευτικής επιτροπής, θέσις ήτις δεν του εφαινετο μικροτέρα από την του προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθήκον του ενόμισε να εμφανισθεί εις τον τόπον της εκλογής φορών τα παράσημά του.

Κατά την τοποθέτησιν των καλπών περί της αλφαβητικής τάξεως προκειμένου, ο ελληνοδιδάσκαλος Μυροκλείδης, μέλος της εφορευτικής επιτροπής, όχι διότι εμερολήπτει υπέρ του ενός κόμματος είτε υπέρ του άλλου, αλλ' εξ ευσυνειδησίας διδασκαλικής, απήτει να τεθεί πρώτη η κάλπη του Αλικιάδου και δευτέρα η του Αβαρίδου λόγω ότι η ορθή γραφή του ονόματος είναι *Αβαρίδης*, διά διφθόγγου, το δε *αλ* προηγείται του *αυ*. Ισχυρίζετο δε ότι η παραγωγή της λέξεως δεν είναι εκ του *αβαρία*, καθόσον τότε θα ήτο *Αβαριάδης*, ούτε εκ του *αβαρής* δύναται να

είναι, διότι δεν δύναται να φαντασθεί τις υποψήφιον βουλευτήν, όστις να μην έχει την απαιτουμένην βαρύτητα. Ο κ. Αβαρίδης μάλιστα δεν παρουσιάζετο πρώτην φοράν τώρα ως υποψήφιος ότε δεν εφαινετο να έχει και πολλάς πιθανότητας επιτυχίας, αλλ' είχεν εκλεγεί άλλοτε και διατελέσει δις βουλευτής. Την τελευταίαν φοράν μάλιστα, κάποιος εν Αθήναις, ιδών αυτόν μια των ημερών αναγινώσκοντα εν καφενείω τα πρακτικά της συνεδριάσεως της προτεραιάς εν τη Νέα Εφημερίδι, τον ηρώτησεν αν δεν ήτο παρών εις την συνεδρίασιν. «Όχι, ήμουν» απήντησεν ο κ. Αβαρίδης «αλλά καλύτερα τα γράφει εδώ». Είναι αληθές ότι κατά την σύνοδον εκείνην, ως και καθ' όλην την περιόδον, δεν είχε καλοχορτάσει τον ύπνον επί των εδωλίων της αιθούσης των συνεδριάσεων. Μόλις έκλειε τους οφθαλμούς, και γείτων συνάδελφος, λίαν υποχρεωτικός, πολιτικός φίλος, τον εξόπινα αποτόμως σείων αυτού τον βραχίονα και του εσύριζεν εις το ούς μίαν λέξιν πάντοτε: ναι ή όχι. Σχεδόν κάθε δέκα λεπτά εγένετο ψηφοφορία. Κοπιωδεστάτη υπήρξεν η σύνοδος εκείνη. Τα νομοσχέδια επέπιπτον σωρηδόν ως βροχή, ως χάλαζα κι ετάραπτον τον ύπνον του αγαθού επαρχιώτου. Μόλις απεκοιμάτο κι ετάραπτον τον ύπνον του εμφανιζόμενα ως «αναβάται και τριστάται», ως άμαξαι τέθρυπποι, ως στρατεύματα παρελαύνοντα εν ήχω σαλπίγγων, εν βοή και αλαλαγμώ. Φοβεράς αναμνήσεις του είχεν αφήσει όλη η σύνοδος εκείνη. Και τώρα, αν επαρουσιάζετο πάλιν κι εζήτηι τας ψήφους των συμπολιτών του, αυτός δεν καλοήθελε, άλλοι τον είχαν παρακινήσει. Τοιαύτα τινά

διηγείτο προχθές, όταν επεσκέφθη τον δήμον μετά των συνυποψηφίων του. Διά τούτο και ο ελληνοδιδάσκαλος Μυροκλείδης δεν ενόμιζεν ότι τον έβλαπτεν, αν μετέθετε δευτέραν την κάλπην του. Το όνομα είναι σύνθετον, είπεν, εκ του αύος-ξηρός και αρίς-το σκέλος. Αλλά και εκ του αμπάρι, Αμπαρίδης, αν είναι, και ο κάτοχος του ονόματος ηθέλησε να το εξελληνίσει κατά το έθος (καθ' ον τρόπον ο ίδιος ο ελληνοδιδάσκαλος, έλεγεν, είχεν ένα μαθητήν, Μπογιατζήν καλούμενον, τον οποίον εξηυγένισεν εις Βοϊαζίδην), πάλιν το αλ προηγείται του αμ. Τοιαύτα τινά ισχυρίζετο ο διδάσκαλος. Ο πρόεδρος δε, ο γέρο-Νιαουστεύς, όστις εφρόνει τα των Χαλασοχώρηδων και ήτο ευνοϊκός προς τον Αλικιάδην και Καψιμαϊδην, χωρίς να εννοεί καλά-καλά τα διδασκαλικά επιχειρήματα, έσπευσε να τον δικαιώσει και ήτο έτοιμος να διατάξει όπως τεθεί πρώτη η κάλπη του Αλικιάδου, μεταβαλλομένης της ορθογραφίας του ονόματος του Αβαρίδου επί της πινακίδος της οικείας κάλπης. Ουδ' εσυλλογίσθη μάλιστα ότι η αριθμητική τάξις των καλπών και η ορθογραφία των ονομάτων ήτο έργο διοικητικής αρχής και ότι, αν έπραττεν αυθαίρετόν τι η επιτροπή, λόγους μόνον ακυρότητος θα εδημιούργει και λαβήν προς ενστάσεις θα παρείχεν. Ο γέρο-Νιαουστεύς δεν εχώνευε τον Αβαρίδην, συνεπάθει δ' εξόχως προς τον Αλικιάδην και Καψιμαϊδην. Τον δεύτερον μάλιστα εξετίμα πολύ και αν ήτο εις το χέρι του, θα ετοποθέτει πρώτην όχι την κάλπην του Αλικιάδου αλλά την του Καψιμαϊδου, τον οποίον είχεν επονομάσει τις «το άρτυμα της παρέας των υποψηφίων». Εβεβαίουν, όσοι τον είχαν

πλησιάσει, ότι τα ενδύματά του ή ο ιδρώς του απέπνεον παχύ άρωμα αφρογάλακτος και βουτύρου.

Ήτο λίαν ευδόκιμος διοικητικός υπάλληλος και διορίζετο κατ' εκλογήν ιδίως εις τας βουτυροφόρους επαρχίας. Ίσως απέκτησε την οσμήν ταύτην εκ της πολυχρονίου αναστροφής μετά κτηνοτρόφων και τυροκόμων, των οποίων τα συμφέροντα μετά ζήλου επροστάτευε. Προ δύο ετών ακόμη, ότε ήτο διορισμένος, είχε λάβει ποτέ ενός μηνός άδειαν όπως μεταβεί εις την πατρίδα του. Ο καπετάν-Νικολάκης, το Τρυποκαρύδι, όστις τον παρέλαβεν εις το κότερον από τινος παραλίας της Φθιώτιδος, τον είδε να μπαρκάρει φέροντα ολόκληρον δωδεκάδα δερματοτυριών και δύο κολοσσιαίους πίθους βουτύρου. Ήρχετο εκ τινος πολυθρέμματος επαρχίας και δεν είχε νομίσει αξιοπρεπές να υπάγει «με άδεια χέρια» εις την πατρίδα του. Ήτο λίαν καλοφορεμένος και σεβαστός κύριος και ο κυβερνήτης του κοτέρου τον έβλεπε διά πρώτην φοράν.

-Κάνεις το εμπόριο των τυριών του λόγου σου; τον ηρώτησεν ο καπετάν-Νικολάκης, το Τρυποκαρύδι.

-Όχι, είμαι έπαρχος, απήντησε μετά σοβαράς υπεροψίας ο κ. Καψιμαΐδης...

-Α! κατάλαβα...

Και δεν αντήλλαξαν πλέον λέξιν καθ' όλον τον πλουν. Τούτον λοιπόν τον Καψιμαΐδην θα επεθύμει να βάλει πρώτον τη τάξει ο γέρο-Νιαουστεύς, ο και πρόεδρος, αντί του Αβαρίδου, αντι

του Αλικιάδου αυτού. Αλλ' η πλειονοψηφία της επιτροπής, ήτις ανήκε εις τους Ανδρογυνοχωρίστρες και υπεστήριξε τον Γεροντιάδην και Αβαρίδην, αντέστη, και ούτως έμεινε πρώτη η κάλη του Αβαρίδου.

Εξω, ου μακράν του τόπου της εκλογής, τα πρακτορεία
ειργάζοντο δραστηρίως. Το πρακτορείον των
Χαλασοχώρηδων έκειτο απέναντι ακριβώς του δημοτικού
σχολείου και η μία θύρα αντίκρυζε με την θύραν του σχολείου, η άλλη
ήτο κρυφή. Διά της δευτέρας εισήρχοντο οι εκλογείς, επλησίαζον,
οδηγούμενοι υπό του Λάμπρου εις γραφείον τι με καινουργή κάγκελλα,
αχρωμάτιστα, έσωθεν των οποίων εκάθητο εν μέσω καταστίχων και
πλησίον ημιανοίκτου συρταρίου ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος.
Εκεί, οι εκλογείς ήκουον «τον κρυφό το λόγο», εφωδιάζοντο με δύο ή
τρία «φυσέκια» και εξήρχοντο διά της άλλης θύρας, όπου ο Λάμπρος ο
Βατούλας τους προέπεμπεν επιτηρών αυτούς, διά να βλέπει, αν θα
μετέβαινον κατ' ευθείαν εις τον τόπον της εκλογής. Οι πλείστοι, είτε
διότι είχαν επισκεφθεί ήδη και το άλλο πρακτορείον, είτε διότι δεν τους
επέτρεπεν η συνείδησις των να λάβωσι και από τα δύο μέρη
«κουκουλόσπορο», επήγαιναν κατ' ευθείαν· μερικοί όμως, ενώ

εκαμώνοντο ότι επερίμεναν να εύρουν σειράν διά να εισέλθουν, με τρόπον «το έστριβαν». Τότε ο Λάμπρος ο Βατούλας προσεποιείτο γενναιοτέραν αγανάκτησιν παρ' όσην πράγματι ησθάνετο. Διότι δεν ήτο και πολύ ευχαριστημένος κατά την ημέραν εκείνην της εκλογής.

Τούτο δε, διότι οι ίδιοι άνθρωποι του κόμματός του τον είχαν διαβάλει παρά τω Αλικιάδη και Καψιμαΐδη, ευρόντες λαβήν την φανεράν προσπάθειαν και τον ζήλον, όν εδείκνυεν ο Λάμπρος προς τον Χαρτουλάριον, προτιμών τούτον μάλλον ως βουλευτήν ή ενδυναμώνων, διά της προς αυτόν παρεχομένης ανωφελούς άλλως συνδρομής, τους Γεροντιάδην και Αβαρίδην. Όθεν οι δύο υποψήφιοι οι υποστηριζόμενοι υπό του κόμματος των Χαλασοχώρηδων, τείναντες τούς εις τας διαβολάς ταύτας, απέσυραν από του Λάμπρου μέρος της προς αυτόν παρεχομένης εμπιστοσύνης και έδωκαν τα πιστά εις τον κυρ-Μανουήλον τον Στεριωμένον, εις χείρας τού οποίου ενεπιστεύθησαν και τα εκλογικά έξοδα.

Ήτο δε ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος «καλός νοικοκύρης», εμποροπαντοπώλης και κτηματίας και σύμβουλος του δήμου ισόβιος, τόσον, ώστε μίαν φοράν μόνον, ότε ήλθε δέκατος τέταρτος, ήτοι δεύτερος παραπληρωματικός, ο ίσκιος του ή η καλή του τύχη «εψωμόφαγε» μετ' ολίγας εβδομάδας δύο των προ αυτού πλειοψηφησάντων και ούτως εισήλθεν εις το δημοτικόν συμβούλιον ως ενεργόν μέλος.

Ήτο δε άνθρωπος με επιρροήν, διότι ήξευρε να κάμνει «ευκολίας» εις τους χωρικούς. Μίαν οκάν αχύρου έδιδε τον χειμώνα εκ της προμηθείας του, μίαν οκάν κριθής ελάμβανε το θέρος εκ του αλωνίου. Είχεν όλας τας αρετάς του μύρμηγκος και υπερείχεν αυτό κατά μίαν, ότι ήτο δανειστής. Μίαν οκάν ελαιας έδιδε την μεγάλην

τεσσαρακοστήν εις πτωχήν χήραν, μίαν οκάν έλαιον ελάμβανε το φθινόπωρον εις την αποθήκην, όπου είχεν αραδιασμένας περί τας δύο δωδεκάδας μεγάλους πίθους κτιστούς, ασβεστωμένους και χωμένους εις την γην. Περίεργον δε ότι, ενώ τα σταθμά του μαγαζίου του ήσαν όχι λιποβαρέστερα ή των άλλων παντοπωλών, τα μέτρα της αποθήκης του εφημίζοντο ως σωστά και μάλιστα ως πρόσβαρα.

Δί' όλων αυτών των μέσων, ως και διά τινων χρηματικών δανείων, τα οποία εδάνειζεν εις τους χωρικούς «το διάφορο κεφάλι», είχεν αποκτήσει ου μικράν περιουσίαν, δημοπρατήσας τας οικίας ή τας αμπέλους χωρικών τινων, οίτινες ουδ' έλειψαν έκτοτε από πλησίον του, ούτε έχθραν ή μνησικακίαν εφαινοντο τρέφοντες προς αυτόν, αλλά τουναντίον μάλιστα εφαινοντο ως να του ήσαν υπόχρεοι. Τούτο δε, διότι εις τα χωρία και εις τας μικράς πόλεις οι πτωχοί άνθρωποι δεν έχουσι κανέν μέσον πώς να γλυτώσουν από τας χείρας των μικρεμπόρων, των μικροκεφαλαιούχων και των δικολάβων. Αυτοί οι τύραννοί των είναι και οι προστάται των. Ο ίδιος, όστις επώλησε χθες τον βουν ή τον αγρόν του δεινός γεωργού, ο ίδιος θα δανείσει αύριον τον αυτόν γεωργόν ή θα τον πιστώσει, επιφυλαττόμενος μετ' ου πολύ να του πωλήσει την οικίαν ή την άμπελον. Και μετά τινα χρόνον, ότε δεν θα έχει πλέον ούτε αγρόν, ούτε βουν, ούτε άμπελον, ούτε οικίαν, αυτός πάλιν ο τύραννος, αυτός ο προστάτης θα τον μισθώσει, όπως καλλιεργεί αντί ευτελούς αμοιβής τον κατεσχημένον, τον πρώην ιδικόν του αγρόν ή άμπελον. Και ούτω αληθεύει κοινή τις παροιμία λεγομένη περί της λάσπης, εις την οποίαν, όσον προσπαθει ν' απαλλαγει τις, τόσον βαθύτερα χώνεται, ή περί της ψώρας, ήτις όσον μοχθει να την εξαλείψει τις, τόσον πληθύνεται. Το αυτό και χειρότερον συμβαίνει, αν ο χωρικός εδοκίμαζεν εις το ήμισυ της οδού να απαλλαχθει του πρώτου

καλοθελητού, ορφανευμένος από τον βουν και τον αγρόν, σώζων την οικίαν και άμπελον. Θα αντικαθίστα απλώς τον καλοθελητήν, θα ήλλαζε προσάτην και τύραννον αλλά δεν θα εγλύτωνεν ούτε την άμπελον ούτε την οικίαν. Ο νέος καλοθελητής θα εφήρμοζεν απλώς το αυτό σύστημα με την επί το χείρον διαφοράν προς ζημίαν του χωρικού, ότι θα ησθάνετο ολιγώτερον προς αυτόν οίκτον. Τρίτος τρόπος θα ήτο να καταφύγει ο χωρικός εγκαίρως προς τον δικολάβον. Αλλ' ο δικολάβος είναι το χείριστον κακόν. Θα εδίδασκε τον χωρικόν την στρεψοδικίαν και το ψεύδος, θα τον έπειθε να ψευδορκήσει, θα του μετέδιδε τα πρώτα σπέρματα της δικομανίας και της φυγοπονίας και θα του έτρωγεν επίσης τον βουν, τον αγρόν ή την οικίαν και την άμπελον.

Εις τούτον λοιπόν τον κυρ-Μανουήλον τον Στεριωμένον είχαν δώσει πάσαν εμπιστοσύνην ο Αλικιάδης και ο Καψιμαΐδης, παραγκωνίσαντες τον Λάμπρον Βατούλαν, όστις, πλην του πλεονεκτήματος των πλησίον του Γιαννάκου του Χαρτουλαρίου εκδηλώσεών του, εξήτησε να παρηγορηθεί κατ' άλλον τρόπον και εκ του μέρους τούτου. Την ημέραν της εκλογής, παρουσιαζόμενος κάθε τέταρτον, κάθε είκοσι λεπτά εις το πρακτορείον, εισερχόμενος, εξερχόμενος, δρομαίος, πολύφροντις, σπογγίζων επί του μετώπου τον ιδρώτα με λευκόν λινομέταξον μανδήλιον, εισέβαλλεν οπίσω από τα κάγκελλα, διέκοπτεν αποτόμως πάσαν συνεννόησιν ή διαπραγματεύσιν του Στεριωμένου μετά ψηφοφόρων ή ψηφοθηρών, έκυπτεν εις το ους του, του ωμίλει και εις απάντησιν ο κυρ-Μανουήλος πότε μορφάζων, πότε στενάζων, πάντοτε σκυθρωπός, τού έθετεν εις την παλάμην άλλοτε έν, άλλοτε δύο δεκάρικα, δύο ή τρία φουσέκια χαλκίνων κερμάτων και ο Λάμπρος επί ατμού αμέσως έφευγεν, ετρέπετο δεξιά ή αριστερά προς τον δρόμον της συνοικίας, διά να επανέλθει και πάλιν μετά είκοσι

λεπτά ή ημισείαν ώραν. Ιδού τι συνέβαινε. Ο Λάμπρος την ημέραν εκείνην είχε βάλει εις πράξιν την μέθοδον «των κρυφών εκλογέων». Δηγείτο εκάστοτε εις τον κυρ-Μανουήλον τον Στεριωμένον ότι είχε δύο εκλογείς, δύο σίγουρους ψήφους, κρυφούς, οι οποίοι ως νοικοκυραιοί άνθρωποι, βλέπεις, πτωχοί και υπερήφανοι ευσυτέλλοντο να παρουσιασθώσι φανερά εις το «πρακτορείον» διά να πάρουν λεπτά. Ο κυρ-Μανουήλος προσεποιείτο ότι τον επίστευε· δεν ηδύνατο ν' αρνηθεί απολύτως την πληρωμήν, καθόσον δεν είχε οδηγίαν να φθάσει έως εκεί από τον Αλικιάδην και τον Καψιμαΐδην.

Εφρόντιζε μόνον ως καλός διαχειριστής και ως καλύτερος έμπορος «να κόψτει» κάτι τι από τας απαιτήσεις του Λάμπρου. Εάν εκείνος εξήτει εικοσιπεντάρικον, ο κυρ-Μανουήλος έδιδεν έν δεκάρικον και δύο φυσέκια των τεσσάρων δραχμών· εάν του εξήτει δύο δεκάρικα, έδιδε δύο πεντάρικα και έν φυσέκιον μ' εξήντα πεντάρες. Ο Λάμπρος εγόγγυζεν εκάστοτε λέγων ότι «δεν θα ταιριασθούν οι άνθρωποι με τόσα», ο δε Μανουήλος εμορμούριζεν εν σπουδή: «Κοίταξε να τους καταφέρεις, δεν έχουμε πολλά λεπτά». Και ο Βατούλας ελάμβανε τα χρήματα κι εκινείτο να εξέλθει.

Ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος τον εκράτει τότε και απήτει να του ειπεί τουλάχιστον τα ονόματα των «κρυφών εκλογέων», διά να τα σημειώσει εις το κατάστιχον, αλλ' ο Λάμπρος διεμαρτύρετο με τόνους αισθηματικούς, πρόθυμος να κοκκινίσει αυτός, διά να παράσχει δείγμα του πώς θα εκοκκίνιζαν οι πελάται του κι έλεγε: «δεν κάνει να εκθέσουμε τους ανθρώπους· τότε καλύτερα να λείπει»! Κι ενώ αι χείρες αι κρατούσαι τα χαρτονομίσματα και τας δεσμίδας των κερμάτων ετεινοντο μακραί προς στιγμήν, ως διά να επιστρέψωσι τα χρήματα εις το γραφείον του Μανουήλου, με βλέμμα εναγωνίου προσδοκίας

παρακολουθώντας την κίνησιν, αίφνης αι χείρες αύται εχώνοντο βραχεία εις τα θυλάκια της ίδιας περισκελίδος του, αποθέτουσαι τα χρήματα εκεί.

Το πρακτορείον του άλλου κόμματος έκειτο επίσης ουχί μακράν του σχολείου, αλλ' όπισθεν, εις ολιγώτερον κεντρικόν μέρος και η θύρα του δεν αντίκρυζε τον τόπον της εκλογής. Όθεν, επειδή ήτο δύσκολον απ' αυτού του πρακτορείου να επιτηρώσι τους ψηφοφόρους, όσοι εξερχόμενοι μετέβαινον εις τον τόπον της εκλογής ίνα ψηφοφορήσωσιν, ο Μανόλης ο Πολύχρονος ένευε συνήθως εις δύο ή τρεις των στενωτέρων φίλων να τους συνοδεύωσιν, ενίοτε δε και αυτός ο ίδιος τους προέπεμπεν εις τας κάλπας. Ήτο δε λεπτόν και ακανθώδες το πράγμα. Ο συνοδεύων ώφειλε να μη δεικνύει ότι συνοδεύει. Ώφειλε να τους εμβιβάζει με τρόπον εις τον τόπον της εκλογής, χωρίς να κάμνει ότι αυτός τάχα τους ωδήγησε και τους προέπεμψεν όπως ψηφοφορήσωσιν. Οι εντροπαλότεροι των εκλογέων, σχεδόν όλοι, με όλην την μέθην ήν είχαν τινές αυτών, εστενοχωρούντο και διεμαρτύροντο λέγοντες ότι «τι; πρόβατα είμαστε, να μας πάν' έτσι;». Εν τοσοούτω ενομιζετο επάναγκες να τους επιτηρώσιν. Οι πονηρότεροι των ψηφοφόρων μη απαξιούντες να λάβωσι «βαμβακόσπορον» και από τα δύο κόμματα έβαινον μετά της υστεροβουλίας, όπως επισκεφθώσι και το άλλο πρακτορείον, το οποίον έκειτο κατέμπροσθεν του εκλογικού τμήματος. Τινές δε, αν και δεν το επεθύμουν χάριν του διπλού χορηγήματος, αλλ' εφοβούντο τα μίση και τους κατατρεγμούς, και δεν ήθελον να εκτεθώσι και απέναντι του κόμματος των Χαλασοχώρηδων. Ολίγοι μόνον εκλογείς εφόρουσαν φανερά το σημείον του κόμματος, άσπρην κορδέλλαν ως Χαλασοχώρηδες ή κοκκίνην ως Ανδρογυνοχωρίστρες. Πολλοί δε, αν και εβιάζοντο υπό των

κομματαρχών των δύο μερίδων να φορέσωσιν εις απόκεντρον μέρος το λευκόν ή ερυθρόν σήμα, ευθύς ως επρόβαλλαν εις την αγοράν, το απέσιπον από της κομβιοδόχης των και το έκρυπταν εις το θυλάκιον.

Ο «βαμβακόσπορος», τον οποίον έδιδαν τα δύο κόμματα εις τους ψηφοφόρους, ανεβοκατέβαιναν από δύο φυσέκια έως τέσσαρα και πέντε ή από μίαν σιχνάτσα έως τρεις και τέσσαρας. Είχαν φέρει επί κραβάτου και τον γερο-Κώσταν τον Γιουλάρην, δυστυχή παραλυτικόν, ίνα ψηφοφορήσει υπέρ των Χαλασοχώρηδων. Αλλοκότως δε πένθιμον ήτο το θέαμα του ταλαιπώρου πρεσβύτου, βασταζομένου επί φορείου υπό τριών ρωμαλέων ανδρών, εισκομιζομένου εις τον τόπον της εκλογής, περιαγομένου έμπροσθεν των καλπών, μετά κόπου κινούντος τον βραχίονα και ρίπτοντος εις το «σκασμένον» στόμιον τα σφαιρίδια. Είχαν φέρει από τα Καλύβια και τον μπαρμπα-Γιώργην τον Ξοπούλην, αγροίκον, όστις από τριάκοντα ετών δεν είχε καταβεί εικοσάκις εις την πόλιν και τούτο μόνον εν καιρώ εκλογών. Του είχαν τάξει ζεύγος τσαρουχίων και μίαν τραγόκαπαν και ούτως επείσθη να έλθει. Κατήλθε περί την μεσημβριαν με όλον το αιπόλιόν του, μη εμπιστευόμενος να το αφήσει προς ώραν εις την φροντίδα άλλου βοσκού. Έφερε τας αίγας του έως εις τα πρόθυρα του σχολείου, εισήχθη εις το πρακτορείον των Χαλασοχώρηδων, είτα ευθύς μετέβη εις τον τόπον της εκλογής κρατών και την πήραν του ανηρτημένην υπο την αριστεράν μασχάλην, μόλις πεισθείς ν' αφήσει την μαγκούραν του έξω της θύρας. Εισήλθεν, εχαιρέτησε την επιτροπήν και τους παρεστώτας, ειπών «γεια σας». Εψηφοφόρησεν, εξήλθεν αμέσως και συρίζας συνήγαγε το αιπόλιόν του και απήλθεν εν βοή και κωδωνισμώ.

Οι Ανδρογυνοχωρίστρες έδωκαν αντί χαρτονομίσματος εξώφυλλα σιγαροχάρτου επίχρυσα και κυανίζοντα εις τον Γιάννην

Ψειροκόνιδαν, βλάκα εκ γενετής, ον από εβδομάδος δεν έπαυσαν εμπράκτως να διδάσκωσιν όπως μάθει να διακρίνει το λευκόν και το μέλαν της κάλιης, αποστηθίσει δε και των υποψηφίων τα ονόματα. Έδωκαν προσέτι τρία παλαιά σβάντζικα αυστριακά εις τον μαστρο-Δημητράν τον Λογαριασμόν, όστις δεν είχε μάθει ν' αναγνωρίζει άλλο νόμισμα, όπως ψηφοφορήσει υπέρ των ιδικών των. Είχε προσαχθεί το πρωί φορών την κοκκίνην σκούφίαν του «αποκαής» ακόμη από την εσπερινήν κραιπάλην και δεν εχρειάσθη περισσότερο από δύο μαστίχας διά να μεθύσει εντελώς. Τον είχε προσαγάγει, μέγαν επιδεικνύων ζήλον, ως νεοφώτιστος υπέρ του κόμματος, ο Κωνσταντής ο Καλόβολος και οδηγών αυτόν τον επαρουσίασεν εις τον Μανόλην. Δεν ετύχομεν ευκαιρίας να είπωμεν ότι οι δύο εμπιστευμένοι φίλοι, ο Κωνσταντής ο Καλόβολος και ο Γιάννης της Κ'σάφους, τα είχαν γυρίσει εν τω μεταξύ αμφοτέροι. Τώρα ο Γιάννης ήτο υπέρ των Χαλασοχώρηδων, διότι είχαν εύρει εκεί, φαίνεται, το συμφέρον του, ο δε Κωνσταντής είχε μεταστεί προς τους Ανδρογυνοχωρίστρες απλώς διότι τα είχε γυρίσει ο Γιάννης. Ούτω καθίστατο προβληματικόν του λοιπού και το σπουδαίον στοίχημα, το οποίον τους ηνάγκασε να στοιχηματίσωσιν ο Μανόλης ο Πολύχρονος, καθ' α ιστορήσαμεν εν τη εισαγωγή της παρούσης πραγματείας.

Περί την μεσημβρίαν δε ήλθεν ο μπαρμπα-Στεφανής ο Μόσκοβος, παλαιός ναυτικός, μικρόσωμος, ταχέως και δυσκρινώς ομιλών, ψημένος από την θαλασσίαν άλμην, μελαψοκοκκινισμένος από τας τρικυμίας του πελάγους, φέρων δύο τολύπας πυρόφαια μαλλία περι τους κροτάφους και δύο στοίβας χονδρών και ακανθωδών τριχών περι τας γνάθους. Εξελθόντα του πρακτορείου, ο Μανόλης ο Πολύχρονος

έκαμεν απόπειραν να τον συνοδεύσει μέχρι του τόπου της εκλογής, προσπαθών ν' αρχίσει μετ' αυτού ομιλίαν επί τετριμμένου θέματος·

- Ε! πώς τα βλέπεις τα πράματα, μπαρμπα-Στεφανή;

- Πώς θέλεις να τα βλέπω, εμορμύρισε δυσφορών ο παλαιός θαλασσινός.

- Απ' το άλλο κόμμα σκύλιασαν... Δεν είδες τι πηλάλα την έχουν;

- Ας πα να σκυλιάσουν όλοι, έγρυξεν ο μπαρμπα-Στεφανής.

- Εγώ λέω θα τους ρίξουμε κάτω, επανέλαβε, κατά βήμα παρακολουθών αυτόν βαδίζοντα, ο Μανόλης.

Αίφνης στραφείς προς αυτόν ο μπαρμπα-Στεφανής·

- Για να σου πω, κυρ-Μανόλη, του είπε με την ραγδαίαν και όχι πολύ καθαρεύουσαν προφοράν του· μη θαρρείς πως είμαι βολικό πράμα, για να με μπαρκάρεις εσύ στο σκολειό μέσα;... Εμένα εύκολα δε με τσουρμάρεις...οι άνθρωποι δεν είναι μπασούλα για να τους μπατάρετε σεις όπως θέλετε, μπάτει από δω, μπάτει από κει...μη σας χρειάζεται ακόμα κανένας κάβος, καμμιά γούμενα, για να μας δέσετε, μη μπας και σας σκαπουλάρουμε;...τίποτες αμπάσες μούδες μη θέλετε, για να μας αρμενίζετε πρύμα; Καλούμα από δω, όρτσα από κει, φούντα εκεί! Εμένα, για να σου πω, εύκολα-εύκολα δεν μπορείς να με σκαντζάρεις με το μυαλό το δικό σου. Ίσα τρίγκο, ίσα παουκέτο, μάινα μπαρμπαφίγκο! Για καμμιά τσομπανοφλοέρα μ' επήρες και μου κόλλησες στα νερά, σαν να σου κατέβηκε να σου τραβήξω γιουντέκι ή ν' αρμενίσουμε κουσέρβα; Αβάρα! Σία! Ανοιχτά!

Ο Μανόλης δεν ηδυνήθη να μη γελάσει κι έσπευσε να απαλλάξει τον μπαρμπα-Στεφανήν της φορτικής συνοδείας του.

Γ'

Ητο δειλινόν ήδη και το πολύ των επιδημούντων εκλογέων είχε ψηφίσει από πρωίας αγεληδόν. Εις τον μέγαν κήπον του κυρ-Χαράλαμπου του Νιανιού, παρά την κεντρικήν στέρναν και το μαγγανοπήγαδον, υπό τρία με συμπεπλεγμένους τους κλώνους μεγάλα δένδρα, βερικοκκιάν και συκήν και απιδέαν, είχαν στρωθεί από της μεσημβρίας ο Γιαννιός ο Κάβουρας, ο Δημήτρης ο Ζάβαλος, ο μπαρμπα-Γιώργης ο Απίκραντος, ο γερο-Λευθήρης ο Κουσερής και ο Κώστας ο Αγγουροκομμένος. Καίτοι διαφόρων ηλικιών κι επαγγελμάτων, ήσαν και οι πέντε μερακλήδες και το είχαν στρώσει εκεί, ουδ' είχαν σκοπόν να υπάγουν να ψηφοφορήσωσιν. Ήθελαν να επιβάλουν τους όρους των και εις τα δύο διαμαχόμενα μέρη. Ο κήπος ήτο ως αδέσποτος την ημέραν εκείνην, η δε γραιία Νιανίτσα, η σύζυγος του ιδιοκτήτου, περιφερομένη από αυλακιάς εις αυλακίαν, μύωψ ούσα, έκοπτε κολόκυνθον αντί σικυού και μελιτζάναν αντί τομάτας. Ο κηπουρός, ο μπαρμπα-Νικόλας ο Χλώρης, από τεσσαρακονταετίας δεν

είχε παύσει να καλλιεργεί τον κήπον, αλλ' ενώ όλον τον χρόνον τα είχε καλά με τον ιδιοκτήτην, τον κυρ-Χαράλαμπον, εις τας παραμονάς πάσης εκλογής εμάλλοναν κι εγίνοντο από δυο χωριά. Εις τα πολιτικά ο κυρ-Χαράλαμπος εχώνετο έως τις μασχάλες, ο μπαρμπα-Νικόλας έως τον λαιμόν. Αλλ' από τεσσαράκοντα ετών δεν συνέπεσε ποτέ να είναι οι δύο με το αυτό κόμμα. Περί του κυρ-Χαράλαμπου υπήρχε ένα παλαιόν δημώδες δίστιχον, το εξής:

Σκόρδα, πράσα και ρεπάνια και ακόμα κάτι τι

ο Νιανιός θα θυσιάσει για να βγάλει βουλευτή.

Εις τας παραμονάς δε εκάστης εκλογής, εάν ο ιδιοκτήτης ηρώτα απλώς τον μπαρμπα-Νικόλαν αν την φοράν ταύτην θα είναι με το αυτό κόμμα, ο γέρων κηπουρός εφουρκίζετο τόσον, ώστε άφηνε τον κήπον έρημον και έφευγεν, εωσού μετά τας εκλογάς επήρχετο η συνδιαλλαγή και η επάνοδος εις τον κήπον. Δις ή τρις ο κυρ-Χαράλαμπος είχεν αποπειραθεί ν' αντικαταστήσει τον κηπουρόν, αλλά μόνον διά ν' αποδειχθεί ότι ούτε αυτός και ο κήπος του ημπορούσαν να κάμουν χωρίς τον μπαρμπα-Νικολόν, ούτε ούτος χωρίς τον κυρ-Χαράλαμπον και τον κήπον του.

Την εξαιρετικήν ταύτην κατάστασιν επωφελούμενοι οι πέντε εγκάρδιοι φίλοι έκοπτον μόνοι των, χωρίς να κρατώσι λογαριασμόν, όσα αγγούρια ήθελαν, είχαν δε αδειάσει ήδη ολόκληρον δαμιτζάναν του αντικρινού καπηλείου ως μόνον πρόγευμα έχοντες χλωρές πιπεριές και τομάτες με άλας. Μικρόν μετά την μεσημβρίαν έφθασε μέγα πήλινον γιουβέτσι, με χασάπικους μεζέδες, σπληνάντερο και κοιλίτσες και καρδιές μετά παχείας βορβορόχρου σάλτσας. Εκ της αφορμής ταύτης απεδείχθη ότι καλώς είχε προβλέψει ο κάπηλος φροντίσας να

γεμίσει εκ νέου την κενωθείσαν δαμιτζάναν. Ο γερο-Λευθέρης ο Κουσερής ήτο εν ευθυμία και μετά μικρόν ήρχισε να τραγουδεί τα οικεία αυτώ παλαιά μερακλίδικα τραγούδια·

*Απ' τα πολλά μου βάσανα κι απ' τα πολλά μου πάθη
σ' ένα δενδρί ακούμπησα κι εκείνο εμαράθη.*

Και πάλιν:

*Όλοι κακό μου θέλουνε, οι πέτρες και τα ξύλα,
σαν ακουμπήσω σε δενδρί, μαραίνονται τα φύλλα.*

Οι άλλοι συνωμίζουν με σχήματα και μεταφοράς, όπως συνήθιζαν, με κολοβάς φράσεις, με ατελείς προτάσεις. Εν τη συνδιαλέξει των διεκρίνοντο ολίγαι τινές οιονεί συνθηματικάί λέξεις υπό εκφραστικών χειρονομιών συνοδευόμεναι, πάντοτε ποικίλλουσαι και πάντοτε αυταί·

- Ψιλούρα, ε, Γιαννιό;
- Βαμβακόσπορος, αν αγαπάτε...
- Χωρίς πεκούνια δεν κάνουμε τίποτε.
- Ας φέξει!
- Χρειάζεται και λιγάκι βοτάνι.
- Τραβούμε, τραβούμε σφλόμο, μα λιανά τίποτα.
- Τι λες και συ, Άγγουρε;...που να ρημάξει το κεφάλι σου!
- Χωρίς ρηγάλα δεν κάνουμε τίποτα.
- Θέλουμε και προικιά.
- Το τράχωμα, που λένε.

- Ημείς καλαμαράδες δεν είμαστε, να παίρνουμε λουφέ... Κανένα μεγάλο σφέρο δεν έχουμε. Ας βγάλουν τις μαύρες...

- Μη μπας και θα με διορίσει εμένα σε θέση ο Καψιμαΐδης, πώς τον λένε, κι ο Αλικιάδης τους;

- Ή ο Αβαρίδης κι ο Γεροντιάδης;

Έως εδώ ήτο η συνομιλία των πέντε εγκαρδιακών φίλων, όταν εισήλθε διά τρίτην φοράν ήδη ο Μανόλης ο Πολύχρονος. Εχαιρέτησε την παρέαν, εστάθη ολίγον παράμερα υπό την σκιάν δένδρου και καλέσας διά νευμάτων τον μπαρμπα-Γιώργην τον Απίκραντον και τον Γιαννιόν τον Κάβουραν, ήρχισε να ομιλεί διά μακρών ζωηρώς και με πολλές χειρονομίας προς αυτούς. Εκείνοι επανειλημμένως ανένευαν. Ο Μανόλης έσεισε την κεφαλήν και απεμακρόνθη βραδέως υποσχόμενος ότι θα επανέλθει.

Μόλις είχαν εξέλθει ούτος κι επαρουσιάσθη ο Λάμπρος ο Βατούλας. Εκάλεσε και ούτος τον μπαρμπα-Γιώργην τον Απίκραντον και τον Δημήτηρην τον Ζάβαλον και ήρχισε να τους ομιλεί. Αλλά μετά πολλάς προσπαθείας απήλθεν άπρακτος.

Ο μπαρμπα-Γιώργος επανελθών προς τους ιδικούς του, ανεκοίνωσεν αυτοίς τας προτάσεις αμφοτέρων των ψηφοκαπήλων. Εκείνοι επεδοκίμασαν την απάντησιν, ην είχε δώσει ο γερο-Απίκραντος.

- Ότ' κάμ'ς, μπαρμπα-Γιώργη, καλά καμωμένα, είπε και ο Κώστας ο Άγγουρος.

Όσον διά τον γερο-Λευθήρην τον Κουσερήν, ούτος δεν έπαυσε να τραγουδεί τα παλαιά μερακλίδικα τραγούδια του.

Ιδού εν ολίγοις περί τίνος επρόκειτο. Η πεντακέφαλος εύθυμος παρέα επείθετο να ψηφοφορήσει μονοκούκι υπέρ του ενός κόμματος ή υπέρ του άλλου αντί προκαταβολής 210 δραχμών εις μετρητά, ενός γιουβετσιού, δύο γαλονίων οίνου και ενός παγουριού ρακής, ως και ζεύγους τσαρουχίων περιπλέον διά τον Κώσταν τον Άγγουρον, όστις είχε λειώσει πολλά ζευγάρια τσαρούχια να τρέχει πότε για τον ένα, πότε για τον άλλον, καθώς εκαυχάτο ο ίδιος.

Τας 210 ταύτας δραχμάς θα διεμοιράζοντο ως εξής: θα ελάμβανον ανά 50 δραχμάς οι τέσσαρες και θα έδιδαν τας λοιπάς 10, ως και τα τσαρούχια, εις τον Κώσταν τον Άγγουρον. «Τόσα άξιζε, δεν άξιζε παραπάνω», εβεβαίου ο μπαρμπα-Γιώργης.

Την απαίτησιν ταύτην διεβίβασεν από της πρωίας ο γερο-Απίκραντος και εις τα δύο κόμματα. Κατόπιν όμως, μέχρι της μεσημβρίας, μετά πολλάς διαπραγματεύσεις, είχαν καταβεί εις δραχμάς 170 μετρητάς, έν γιουβέτσιον, δύο γαλόνια οίνου και ζεύγος τσαρουχίων διά τον Άγγουρον, παραιτηθέντες του παγουριού της ρακής.

Βραδύτερον, περί την δειλην, κατέβησαν ακόμη εις δραχμάς 150 και ζεύγος τσαρουχίων, παραιτηθέντες του γιουβετσιού και του οίνου. Θα ελάμβανον ανά 35 δραχμάς οι τέσσαρες και 10 δραχμάς πάντοτε ο Κώστας ο Αγγουροκομμένος πλέον του ζεύγους των τσαρουχίων. Επί παρουσία του Κώστα οι τέσσαρες εταίροι εφυλάττοντο καλώς ν' αναφέρωσι το ποσόν.

Ούτος καμαρώνων ήδη νοερώς τα καινουργή τσαρούχια υπέθετεν ότι εξήτουν απλώς δύο εικοσιπεντάδραχμα, όπως πεισθώσι να δώσωσι ψήφον.

Εκατόν δέκα δραχμάς τοις είχε προτείνει ο Μανόλης ο Πολύχρονος, εκατό είκοσιν ο Λάμπρος ο Βατούλας. Αλλά δεν εννόουν να καταβούν παρακάτω από τας 150.

Εν τούτοις η ώρα παρήρχετο, ήτο ήδη οψία δειλη. Ο ήλιος εξαμήλωνεν.

Από μιας ώρας δεν είχε παρουσιασθεί εις την θύραν του περιβόλου κανείς απεσταλμένος ούτε του ενός ούτε του άλλου κόμματος. Οιονεί διά σιωπηλής συμφωνίας τους άφησαν να παραδοθώσι διά της ολιγωρίας και δι' αναγκαστικής απραξίας.

Τέλος, περί την έκτην ώραν, όταν ο ήλιος έκλινε προς την δύσιν, εφάνη εισελθών και βαίνων δρομαίως προς την στέρναν εγγύς της οποίας το είχαν στρωμένον οι πέντε φίλοι, εξ ων ο γερο-Λευθήρης ο Κουσερής και ο Κώστας ο Άγγουρος είχαν αποκοιμηθεί επί της παχείας φυλλάδος, ήτις τους είχε χρησιμεύσει ως τάπης και ως τράπεζα, ενώ οι λοιποί τρεις ησχολούντο περιτρώγοντες τα τελευταία λείψανα του συμποσίου και παρηγορούμενοι διά της φλάσκας, της επτάκις γεμισθείσης ήδη από της δαμιτζάνας του γείτονος καπήλου, εφάνη, λέγω, βαίνων προς την στέρναν ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος, αυτοπροσώπως.

Φαίνεται ότι μετά τας πολλές ανωφελείς αποπείρας τας γενομένας διά του Λάμπρου του Βατούλα ηθέλησε ο ίδιος να πραγματευθεί προς τους πέντε συνωμότας. Επλησίασεν. Ο μπαρμπα-Γιώργης ο Απίκραντος και ο Δημήτρης ο Ζάβαλος εσηκώθησαν και μετέβησαν όπισθεν του μαγγανοπηγάδου, όπου τους ένευσε να τον ακολουθήσωσι.

Κατόπιν τούτων, απρόσκλητος ηκολούθησε και ο Γιαννιός ο Κάβουρας. Όσον διά τον γερο-Κουσερήν και τον Άγγουρον, ούτοι εξηκολούθησαν να κοιμώνται πλησίον αλλήλων, εναμίλλως ρέγγοντες.

Την ιδίαν στιγμήν, εις εκατόν πενήκοντα βημάτων απόστασιν, όπισθεν της λιθίνης αιμασιάς και του επιστέφοντος αυτήν από τρικοκκιές φράκτου, εφάνη προκύψασα η κεφαλή του Μανόλη του Πολύχρονου.

Ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος ωμίλει ταπεινή τη φωνή και μετά χειρονομιών προς τους τρεις φίλους. Ο Μανόλης ο Πολύχρονος μετά συντόνου προσοχής κατασκοπεύων όπισθεν του φράκτου, αδύνατον ήτο ν' ακούσει λέξιν αλλ' εννόει πολύ καλά τι ελέγετο εκεί, παρά το μαγγανοπήγαδον.

Ο γερο-Απίκραντος απήντα εκάστοτε εις τας προτάσεις του κυρ-Μανουήλου τείνων λίαν εκφραστικώς τας χείρας. Οι άλλοι έσειον τους ώμους.

Ο κυρ-Μανουήλος εφαινετο ανυπόμονος και ομιλών άμα, έκαμνε βραχείς περιπάτους περί το μαγγανοπήγαδον. Δύο ή τρεις φορές έβγαλεν από την τσέπην του γελέκου το ωρολόγιόν του, το εκοίταξε κι εφαινετο λέγων προς τους τρεις εταίρους ότι η ώρα περνά και ότι πρέπει να σπεύσωσι.

Τέλος, αφού περιέφερε βλέμμα εις τους τέσσαρας φράκτας και εις τας τέσσαρας γωνίας του κήπου, εστράφη προς το μαγγανοπήγαδον, έβγαλεν από την εσωτερικήν τσέπην του επενδύτου μικρόν φάκελλον και τον ενεχείρισεν εις τον μπαρμπα-Γιώργην τον Απίκραντον.

Ο μπαρμπα-Γιώργης ο Απίκραντος έλαβε τον μικρόν φακέλλον και στραφείς προς τους συντρόφους του, ήρχισε να διερευνά το περιεχόμενον.

Ο κυρ-Μανουήλος, αφού είπεν ολίγας τελευταίας λέξεις, εστάθη ολίγον τι παράμερα και εφαινέτο περιμένων. Ο Ζάβαλος και ο Κάβουρας αφού εξήλεγξαν το περιεχόμενον του φακέλλου, έτρεξαν προς την στέρναν υπό τα μεγάλα δένδρα, όπου εκοιμώντο οι δύο σύντροφοί των.

Έκυψαν, έσεισαν τους ώμους των και τους εξύπνησαν.

Ο Κώστας ο Άγγουρος, μόλις εξυπνήσας, έτριψε τους οφθαλμούς και δεν ανεσηκώθη αλλ' εσήκωσε τον πόδα, διά να ιδεί αν εφόρει τα τσαρούχια τα οποία ωνειρεύετο.

Ο γερο-Λευθήρης ο Κουσερής εξύπνησε μετά ψιθυρισμού ατελώς διασκεδασθείσης μέθης και ήρχισε να τραγουδεί το προσφιλές αυτώ άσμα:

Σ' ένα δενδρί ακούμπησα κι εκείνο εμαράθη...

Ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος εξηκολούθει να περιμένει ολίγα βήματα απωτέρω.

Οι δύο υπνηλοί εσηκώθησαν, ετινάχθησαν και οι σύντροφοί των τους έβρεξαν τα πρόσωπα με νερόν από την στέρναν.

Οι πέντε άνδρες ητοιμάσθησαν, ετίναξαν τα ενδύματά των, εφόρεσαν έκαστος το έν μανίκι της τσάκας του ή της σουρτούκας του.

Ο κυρ-Μανουήλος είπε: Πάμε! κι εστράφη προς την θύραν. Οι πέντε φίλοι τον ηκολούθησαν.

Συγχρόνως ο Μανόλης ο Πολύχρονος, όστις δεν έπαυσε να κατασκοπεύει μετά συντόνου προσοχής τα συμβαίνοντα όπισθεν του φράκτου, εστράφη τρέχων προς την πρώτην καμπήν της οδού κι έγινε άφαντος.

ΙΑ΄

Τώρα, δεν τους βλέπεις και τα δύο κόμματα διά ποίων μέσων προσπαθούν να κερδίσουν την εκλογήν; Δεν βλέπεις τα δύο πρακτορεία των ανοικτά, φανερώς ενεργούντα, δεν ακούεις κρυφομιλήματα όπισθεν πάσης θύρας και πάσης γωνίας της οδού, δεν βλέπεις τα τρεξίματα και τους ιδρώτας των οργάνων των, δεν ακούεις τον κρότον των χαλκίνων κερμάτων όπισθεν των λογιστηρίων; Δεν βλέπεις απλοϊκούς εκλογείς να βαδίζουν και να κοντοστέκονται, να εξαγουν την χείρα από την τσέπην και να μετρούν δεκάρες;

Και ο λαλών έδειξεν εις τον ακροατήν του γέροντα χωρικόν, όστις, εξελθών του πρακτορείου των Χαλασοχώρηδων, είχε σταθεί ενώπιόν των κρατών φυσέκιον τεσσάρων δραχμών, το οποίον έσχισε κι εμέτρα, διά να ιδει αν ήσαν σωστές οι δεκάρες. Εφαινετο οίνοβαρής και ηκούετο ο μονόλογος και οι ψιθυρισμοί του: «Τέσσαρες δραχμές βάσταξ' η ψυχή του;... τέσσαρες, όχι παραπάνω... έχουμε και λέμε, μία,

δύο, τρεις, τέσσαρες, πέντε, εξ, επτά, οχτώ, εννιά... μία δραχμή... Έχουμε και λέμε...» Κι επειδή ευκόλως έχανε τον λογαριασμόν, ήρχιζεν εξ αρχής πάλιν.

- Τους βλέπεις ή όχι; επανέλαβεν ο λαλών.

- Τους βλέπω, απήντησεν ο ομολητής του.

- Λοιπόν, αύριον, να έχεις όρεξιν ν' ακούεις τα παράπονα των ηττημένων. Όσοι θα είναι εν αποτυχία θα χαλάσουν τον κόσμο με τις φωνές, θα κατηγορούν τους νικητάς επί χρήσει αισχρών μέσων, θα υποβάλουν φοβεράς ενστάσεις, θα προσβάλουν το κύρος της εκλογής, λόγω ότι το αποτέλεσμα επετεύχθη διά δωροδοκίας. Ούτε θα τους τύπτει η συνείδησις επί τω ότι και αυτοί μετήλθον το αυτό μέσον. «Ουδέ φοβούνται τον Θεόν, ότι εν αυτώ κρίματι εισι».

- Δί' αυτό λοιπόν συ δεν πηγαίνεις να ψηφοφορήσεις; ηρώτησεν ο άλλος.

Ο ούτως ερωτήσας ήτο ξένος, παρεπιδημών προς καιρόν εν τη νήσω. Ο δε εξ αρχής ομιλών εκαλείτο Λέανδρος Παπαδημούλης και κατήγετο εκ του τόπου. Είχε κατέλθει μετά πολλά έτη νοσταλγός εξ Αθηνών, όπου συνήθως διέτριβεν, ασχολούμενος εις έργα ουχί παραδεδεγμένης χρησιμότητος. Ήτο υψηλός, υπερτριακοντούτης, με μαύρην κόμην και γένειον, μελαψός, με αδρούς χαρακτήρας, πενιχρός την αναβολήν, πτωχαλαζών, τρέφων αλλοκότους ιδέας. Περί το δειλινόν, ο ξένος φίλος του, περίεργος ως πας άνθρωπος, τον είχε παρακαλέσει και μετέβησαν ομού αντικρύ του σχολείου, όπου σταθέντες παρά τινα γωνίαν εθεώντο την εκλογικήν κίνησιν.

- Όχι δί' αυτό, ανένευσεν εντόνως ο Λέανδρος Παπαδημούλης. Αι ατομικάί ιδέαι μου, φίλε, δεν φαίνονται να έχωσι τίποτε το

πρακτικόν και διά τούτο δεν αγαπώ να τας εκθέτω. Σέβομαι άλλως τους νόμους και το πολίτευμα της πατρίδος μου και δεν θέλω να ομολογήσω ότι είμαι απολυταρχικός και ότι δεν πρεσβεύω την καθολικήν ψηφοφορίαν. Αλλά και αν σου έλεγα τοιούτο τι θα εχρειάζετο να σου αναπτύξω διά μακρών το θέμα, να δαπανήσω μάτην πολλές λέξεις, να σου κλέψω τον πολύτιμον καιρόν σου, χωρίς ελπίδα όχι να πεισθεις αλλ' ουδέ να μ' εννοήσεις και μου αποδώσεις εν μέρει δικαίον τουλάχιστον. Απλώς σου λέγω ότι παραιτούμαι δικαιώματος το οποίον δεν με ωφελεί, ουτ' εμέ ούτε τους άλλους. Όσον αφορά την δωροδοκίαν, μη πιστεύεις ότι την βλελύττομαι τόσο, όσον φαίνομαι. Είναι άλλαι πολύ χειρότεραι εκλογικαί διαφθοραί. Το κατ' εμέ, φρονώ ότι η δωροδοκία είναι το μικρότερον κακόν.

- Το μικρότερον κακόν; επανέλαβεν ο ξένος.

- Ναι· φρονώ, είπεν, ότι η δωροδοκία είναι το μικρότερον κακόν. Μην ακούεις μερικούς φαρισαίους, οίτινες σχίζουν διά κάθε τι τα ιμάτιά των, μήτε μερικούς άλλους ψιττακούς ηθικολόγους των εφημερίδων, οίτινες ρηγνύουν υπερβολικάς φωνάς με τόσην αφέλεια και αγαθοπιστίαν δι' όλα τα πράγματα. Οι πρώτοι ομοιάζουσι τους ηττημένους της αύριον, οίτινες θα ζητήσουν την ακύρωσιν της παρούσης εκλογής ως διεξαχθείσης τη βοήθεια της δωροδοκίας. Οι δεύτεροι ουδόλωσ ενεβάθυναν εις τα πράγματα και δεν αντελήφθησαν την έννοιαν, ήτις είναι παντός ζητήματος ο πυρήν. Πετώντες από γενικότητος εις γενικότητα περιέδρεψαν συλλογήν τινα ηθικών αξιωμάτων, την οποίαν νομίζουσιν αλάνθαστον πανάκειαν προς θεραπείαν πάσης πολιτικής και κοινωνικής νόσου. Όπου γενικότης, εκεί και επιπολαιότης. Διά να είναι τις εμβριθής πρέπει να εγκύπτει εις βάθειαν των πραγμάτων μελέτην.

Διατί δε και τινές των νεαρών πολιτεομένων εν Ελλάδι, δι' ούς φαίνεται ότι πληρούται δευτέραν φοράν εις βάρος μας η κατάρα, την οποίαν ο Θεός κατηράσθη διά του προφήτου Ησαΐου τον Ισραήλ λέγων: Και οι νεανίσκοι άρξουσιν υμών -διατί, λέγω, τόσον κακοζήλως, αν όχι τόσον κακοπίστως, κραυγάζουσι κατά της πλουτοκρατίας; Τι τους κακοφαίνεται; qui veut la fin, veut les moyens. Η ηθική δεν είναι επάγγελμα και όστις ως επάγγελμα θέλει να την μετέλθει, πλανάται οικτρώς και γίνεται γελοίος. Όστις πράγματι φιλοσοφεί και αληθώς πονεί τον τόπον του και έχει την ηθικήν όχι εις την άκραν της γλώσσης ή εις την ακοκήν της γραφίδος αλλ' εις τα ενδόμυχα αυτά της ψυχής, βλέπει πολύ καλά ότι είναι αδύνατον να πολιτευθεί. «Κυάμων απέχεσθε!»

Ο Χριστός ειπεν: «Ου δύνασθε Θεώ λατρεύειν και Μαιμμωνά»

Διατί δεν έλαβεν ως όρον αντιθέσεως άλλο τι βαρβαρικόν είδωλον; Διατί δεν ειπε «Θεώ και Μολώχ ή Θεώ και Ασταρώθ ή Θεώ και Βάαλ;» Διότι ο Μαιμμωνάς είναι ισχυρός, ο κραταιότατος, όστις υποτάσσει παν άλλο είδωλον και τον Μολώχ και τον Ασταρώθ και τον Βάαλ. Η πλουτοκρατία ήτο, είναι και θα είναι ο μόνιμος άρχων του κόσμου, ο διαρκής Αντίχριστος. Αύτη γεννά την αδικίαν, αύτη τρέφει την κακουργίαν, αύτη φθείρει σώματα και ψυχάς. Αύτη παράγει την κοινωνικήν σηπεδόνα. Αύτη καταστρέφει κοινωνίας νεοπαγείς.

- Και ύστερον λέγεις ότι η δωροδοκία εις τας εκλογάς είναι μικρόν κακόν; παρετήρησεν ο ξένος.

- Ναι, διότι κινδυνεύω να πάθω το αυτό πάθημα, εφ' ω κατέκρινα τους ευθηνούς ηθικολόγους των ημερών μας, απήντησεν ο Λέανδρος Παπαδημούλης. Να πέσω δηλαδή εις το εσπαρμένον

σκοπέλους πέλαγος των γενικοτήτων. Αλλ' ιδού επανέρχομαι εις το προκείμενον. Ο λόγος, δί' όν θεωρώ την δωροδοκίαν ως το μικρότερον κακόν είναι ότι ως είδος εκλογικής διαφθοράς την υπάγω εις το γένος της συναλλαγής. Συναλλαγή είναι η εν πρωτανείω σίτησις, αι εκ του δημοσίου ταμείου παροχαί, τα ρουσφέτια. Συναλλαγή είναι και η εις παρανόμους δίκας προστασία. Συναλλαγή είναι και η προς παραγραφήν οφειλομένων φόρων συνδρομή και η παράνομος εξαιρέσις κληρωτών. Συναλλαγή είναι και η δωροδοκία. Τώρα, ποίος προστάτης, ποίος πολιτευόμενος, ποίος βουλευτής είναι υποτικώτερος; Εκείνος όστις εκ του ιδίου ταμείου αγοράζει τας ψήφους των εκλογέων ή εκείνος όστις τας αγοράζει εκ του δημοσίου θησαυρού; Εκείνος όστις πληρώνει εκ του θυλακίου του ή εκείνος όστις πληρώνει εκ των χρημάτων του έθνους, χρημάτων ξένων, τα οποία εις την Ελλάδα μάλιστα εσυνηθίσαμεν όλοι να θεωρούμεν έρμα και σκοτεινά; Ποίος είναι πλέον γαλαντόμος;

- Βεβαίως, εκείνος που πληρώνει από την τσέπην του, απήντησεν αδιστακτως ο ξένος.

- Βλέπεις; Ιδού διατί μισώ τας γενικότητας και επιθυμώ να ειδικεύω. Ομιλώ σχετικώς όχι απολύτως. Δεν λέγω ότι η δωροδοκία είναι καλόν τι, λέγω ότι είναι το ολιγώτερον κακόν. Και σημείωσε ότι ουδεις ποτε εκλέγεται βουλευτής διά της δωροδοκίας. Ο απάνθρωπος τοκογλύφος, όσας και αν αγοράσει ψήφους, ποτέ δεν θα εκλεχθεί. Πριν κατέλθει εις τον αγώνα, θα υποδυθεί την φιλανθρωπίαν ως προσωπίον, θα φορέσει την δημοτικότητα ως κόθορνον. Θα φροντίσει ν' αποδώσει μέρος των όσων ήρπασεν εις τους εκλογείς. Και μεταξύ των δύο αντιπάλων, μετερχομένων την αυτήν διαφθοράν, θα επιτύχει εκείνος,

όστις ευπρεπέστερον φορεί το προσωπίον κι επιδειξιώτερον τον κόθορνον.

Ας εξετάσωμεν τώρα, εξηκολούθησεν ο Λέανδρος Παπαδημούλης, πόθεν και πώς, αφού η πλουτοκρατία είναι δεδομένον τι και αναπόδραστον κακόν, ας εξετάσωμεν πώς εγεννήθη, πώς γεννάται φυσικώς η δωροδοκία.

Υπόθεσε, φίλε, ότι σ' εκυρίευσε και σε έξαφνα η φιλοδοξία του Γιαννάκου του Χαρτουλάριου, ότι επεθύμησες να γίνεις βουλευτής διά να υπηρετήσεις το έθνος. Διά να επιθυμήσεις τούτο, σημείωσε, πρέπει να είσαι χορτάτος. Η φιλοδοξία είναι η νόσος των χορτάτων, η λαιμαργία είναι των πεινασμένων το νόσημα. Εξέρχεσαι εις την αγοράν, βγάζεις λόγον και παρακαλείς τους προσφιλείς συμπολίτας να σε τιμήσωσι διά της ψήφου των. Αλλ' είσαι άραγε εις θέσιν να ηξεύρεις πόσοι εκ των προσφιλών συμπολιτών σου είναι χορτάτοι και πόσοι δεν είναι; Μην αμφιβάλλεις ότι οι πλείστοι είναι πεινασμένοι, διότι αν δεν ήσαν, όλοι θα έβγαζαν κάλπας διά να γίνουν βουλευταί. Αλλά μεταξύ των ακροατών σου, μεταξύ των προσφιλών σου συμπολιτών, δυνατόν, πιθανόν, βέβαιον μάλιστα ότι ευρίσκονται τινές, εις, δύο, τρεις, πέντε, δέκα, κατά γράμμα πεινασμένοι. Τώρα, την ημέραν της εκλογής, πώς απαιτείς να υπάγει άνθρωπος πεινασμένος, άνθρωπος όστις θα ψαύει την κοιλίαν του ως έγχορδον όργανον, άνθρωπος όστις δεν θα έχει την δύναμιν να ίσταται και να βαδίζει, πώς απαιτείς τοιούτος άνθρωπος να υπάγει να ψηφοφορήσει εις την κάλπην σου και να σου δώσει μάλιστα λευκήν ψήφον; Φυσικόν είναι, αφού θα λάβει τον κόπον προς χάριν σου, να του δώσεις τουλάχιστον να φάγει δι' εκείνην την ημέραν.

Εάν δεν του δώσεις χρήματα, θα του προσφέρεις γεύμα. Και τούτο δωροδοκία δεν είναι; Ή θα του στείλεις κατ' οίκον βακαλιάρων

και σαρδέλλες και οίνον. Δωροδοκία και τούτο. Εάν δεν σπεύσεις εγκαίρως συ, θα σε προλάβει ο αντίπαλός σου, όστις θα φορεί τον κόθορνον της φιλανθρωπίας αμφιδεξιώτερον.

Ιδού πόθεν εγεννήθη η δωροδοκία. Πώς θέλεις να ενδιαφέρεται ο αγρότης, ο βοσκός, ο πορθμεύς, ο ναύτης, ο εργάτης, ο αχθοφόρος, πώς θέλεις να ενδιαφέρονται διά τον Καψιμαΐδην και τον Γεροντιάδην αν θα γίνωσι βουλευταί ή όχι; Εκείνοι είναι χορτάτοι και τρέφουσιν όνειρα, φιλοδοξίας, ούτοι πεινώσι και θέλουν να φάγωσι. Δεν έχουσιν οι πτωχοί μεγάλας αξιώσεις. Δεν περιμένουν διορισμούς και παχέα ρουσφέτια από την Κυβέρνησιν. Αλλ' αφού θητεύουσιν επιπόνως και δεν επαρκούν να τραφώσιν εκ του ιδρώτος των, αφού οι λεγόμενοι αντιπρόσωποι των δεν παύουν να ψηφίζωσιν ελαφρά τη καρδία φόρους και φόρους και πάλιν φόρους, ας τους θρέψωσιν επί μίαν ημέραν εκ του βαλαντίου των.

Ανέκαθεν τα αξιώματα ήσαν αγοραστά. Και αφού η επάρατος πλουτοκρατία είναι άφευκτον κακόν, κατά ποίον άλλον τρόπον θ' αποκτώνται τ' αξιώματα; Πράγμα το οποίον έχασε προ πολλού πάσαν ηθικήν αξίαν, μόνον διά χρημάτων είναι κτητόν. Και ούτως επόμενον ήτο να καταντήσουν τα πράγματα. «Ουδέν κακόν άμικτον καλού». Ευτύχημα μάλιστα νομίζω ότι δεν ανεφάνη επιφανής τις πολιτευτής εις τα μέρη ταύτα.

- Πώς είπες; ηρώτησεν απορήσας ο ξένος.

- Λέγω ότι λογίζομαι ως ευτύχημα το ότι δεν ανεφάνη τις εκ των λεγομένων επιφανών πολιτευτών εις τας νήσους ταύτας. Ενθυμούμαι τι συνέβη προ πολλών ετών, όταν είχε γίνει τις υπουργός, βουλευτής γείτονος επαρχίας. Οι κουρείς έκλεισαν τα κουρεία των, οι καφεπώλαι

τα καφενεία των, οι υποδηματοποιοί επώλησαν τα καλαπόδια των. Δεν υπήρξε βοσκός, όστις να μη διωρίσθη τελωνοφύλαξ, ούτε αγρότης, όστις να μη προχειρισθεί εις υγειονομοσταθμάρχην. Τότε είδομεν πρώτην φοράν κι εδώ εις την νήσον λιμενάρχην φουστανελλάν. Ο εκ της γείτονος επαρχίας υπουργός μας τον είχε στείλει ως δείγμα περιεργον υπαλλήλου. Ο Θεός μάς ελυπήθη και δεν παρεχώρησε να γεννηθεί επιφανής τις εδώ, εσκήρυνε δε την καρδιαν μας και δεν εδέχθημεν εισβολήν ξένου υποψηφίου. Ιλιγγιώ να φαντασθώ τι θα εγίνετο. Όλοι οι πορθμείς θα εγκατέλειπον τας λέμβους των, οι κυβερνήται θα έρριπτον έξω τα πλοία των, οι ναυπηγοί θα επετούσαν τα εργαλεία των και θα εζήτηουν δημοσίας θέσεις. Διότι μη νομίσεις ότι η θεσιθηρία γεννάται μόνη της. Τα δύο κακά αλληλεπιδρώσιν. Η ακαθαρσία παράγει φθείρα και ο φθειρ παράγει την ακαθαρσίαν. Το τέρας το καλούμενον *επιφανής* τρέφει την φυγοπονίαν, την θεσιθηρίαν, τον τραμπουκισμόν, τον κουτσαβακισμόν, την εις τους νόμους απείθειαν. Πλάττει αυλήν εξ αχρήστων ανθρώπων, στοιχείων φθοροποιών, τα οποία τον περιστοιχίζουσι, παρασίτων, τα οποία αποζώσιν εξ αυτού, παχυνόμενα επιβλαβώς, σηπόμενα, ζώφια βλαβερά, ύδατα λιμνάζοντα, παράγοντα αναθυμιάσεις νοσηράς, πληθύνοντα την ακαθαρσίαν. Ευτυχώς δεν υπήρξεν ενταύθα έδαφος κατάλληλον, διά να γεννηθεί το θρέμμα το καλούμενον *επιφανής* και ούτως απηλλάγημεν της τοιαύτης αθλιότητος μέχρι της ώρας. Η δωροδοκία δε την οποίαν βλέπεις τόσοσιν γενικευμένην ως εκλογικόν όπλον, είναι κατ' εμέ το μικρότερον κακόν. Όστις όμως δυσφορεί επί ταύτη ας μη μετέχει του εκλογικού αγώνος, μήτε ως εκλογεός μήτε ως εκλέξιμος. «Κυάμων απέχεσθε...»

ΙΒ΄

Οι πέντε εγκαρδιακοί φίλοι, ο γερο-Λευθήρης ο Κουσερής, ο μπαρμπα-Γιώργης ο Απίκραντος, ο Δημήτρης ο Ζάβαλος, ο Γιαννιός ο Κάβουρας και ο Κώστας ο Αγγουροκομμένος, είχαν εκκινήσει, ως είπομεν, εκ του κήπου, όπου είχαν συμποσιάσει και ευθυμήσει επί πολλάς ώρας, και κατήρχοντο εν πομπή εις τον τόπον της εκλογής διά να ψηφοφορήσωσιν, ηγουμένου του κυρ-Μανουήλου του Στεργιωμένου, όστις καίτοι μη βλέπων αυτούς όπισθεν ακολουθώντας, έβλεπεν όμως τους ήσκιους των μηκνομένους υπό τας τελευταίας ακτίνας του δόντος ηλίου, προς ανατολάς όπου εβάδιζον και τους εμέτρει επιμελώς και τους εύρισκε πέντε. Ενίστε όμως, βαίνοντος του ενός των εταιρών όπισθεν του άλλου, οι ήσκιοι των συνεχωνεύοντο εις δύο ή τρεις και τότε ανησύχει κι εστρέφετο αποτόμως να ιδει. Αλλ' ο Μανόλης ο Πολύχρονος, τον οποίον κανείς εξ όλων δεν ειχεν ιδει κατασκοπεύοντα όπισθεν του φράκτου, ειχε προπορευθεί αυτών κατά πολύ κι ειχε φθάσει έξωθεν του δημοτικού σχολείου. Εκεί εκάλεσεν εις

την θύραν τον κυρ-Ανδρέαν τον Απίκον, έν των μελών της επιτροπής και του εσύριξεν ολίγας λέξεις εις το ούς.

Ο κυρ-Ανδρέας ο Απίκος και δύο άλλα μέλη απετέλουν την πλειοψηφίαν της επιτροπής και ήσαν αφωσιωμένοι εις τους Ανδρογυνοχωρίστρες. Ευθύς ως ήκουσε την ανακοίνωσιν του Μανόλη ο κυρ-Ανδρέας, έσυρε το ωρολόγιον εκ της μικράς τσέπης του περιστηθίου του και κρατών αυτό εις την παλάμην, επανήλθεν εις τους συναδέλφους του καθημένους περί την τράπεζαν, με τον Αγγελήν τον Μαλλίνην εν τω μέσω, όστις με την πέναν εις την χείρα εσημείωνεν έν όνομα εκλογέως κάθε τέταρτον της ώρας και εν τω μεταξύ εφλυάρει κι εκάπνιζεν ογκωδέστατα τσιγάρα, τα οποία ελάμβανεν αυτοδικαίως από τους αντιπροσώπους και αναπληρωτάς των υποψηφίων.

- Κύριοι, ειπεν ο κυρ-Ανδρέας ο Απίκος, η ώρα είναι επτά και πέντε· καιρός να κηρύξωμεν την λήξιν της ψηφοφορίας, να κλείσωμεν το κιβώτιον των καλπών, να συντάξωμεν το πρακτικόν και να ετοιμασθώμεν διά την διαλογήν.

Έσυραν όλοι τα ωρολόγια των. Τα ωρολόγια των άλλων μελών της πλειοψηφίας εδεικνυον του ενός επτά παρά τρία, του ετέρου επτά παρά εννέα. Το ωρολόγιον του προέδρου κυρίου Νιαουστέως εδεικνυε επτά παρά είκοσι. Τέλος το ωρολόγιον του ελληνοδιδασκάλου, κ. Μυροκλείδου, εδεικνυε έξ και δέκα οκτώ λεπτά.

Προ τριών ετών το δημοτικόν συμβούλιον είχε φιλοτίμως ψηφίσει, ο κ. Νομάρχης είχαν ευαρεστηθεί να εγκρίνει και ο κ. Δήμαρχος είχαν επιμεληθεί δραστηρίως να κατασκευασθεί μαρμαρίνη μεριδιάνα υψηλά επί του τοίχου του Ελληνικού σχολείου του βλέποντος προς μεσημβρίαν ακριβώς. Τη βοήθεια της μεριδιάνας εκείνης

εκανόνιζεν έκτοτε ο ελληνοδιδάσκαλος το ωρολόγιόν του. Αλλ' οι μάγκαι του σχολείου πριν αρχίσει το μάθημα ή ευθύς ως ήθελον σχολάσει, είχαν εύρει τερπνήν ενασχόλησιν το να ρίπωσι λίθους εκεί υψηλά εις το λευκόν και χαρακωμένον με πολλές μαύρας γραμμάς μάρμαρον και είχαν καταστήσει σκοπόν των πετροβολημάτων των το λεπτόν σιδηρούν πέταλον, το χρησιμεύον ως δείκτης της μεριδιάνας. Όθεν δεν είχαν παρέλθει ολίγαι εβδομάδες και το λεπτόν σιδηρούν πέταλον εστράβωσεν ελεεινά και αντί να δεικνύει μεσημβρίαν, εδείκνυε μίαν και ημίσειαν ώραν, κανείς δε δεν είχε φροντίσει εν τω μεταξύ να το διορθώσει ή το αντικαταστήσει. Ο ελληνοδιδάσκαλος εν τούτοις προσεπάθει του λοιπού να κανονίζει το ωρολόγιόν του μάλλον κατά συμπερασμόν και δεν εβασίζετο πολύ εις την μεριδιάναν, ήτις ίστατο εκεί υψηλά, αρχίσασα να μαυρίζει εν μέρει από την βροχήν και την υγρασίαν, πολλώ δε μάλλον από τας κηλίδας των βωλοκοιμημάτων των μαθητών, ομοία με εκλογικόν πρόγραμμα, το οποίον εκόλλησαν υψηλά, διά να το σώσουν από τα λασποβολήματα των διαβατών.

Διά να μη μας μεμφθώσι δε ότι κάμνομεν κατάχρησιν της ελευθερίας των παρομοιώσεων, θα προσθέσωμεν ότι ολιγώτερον τολμηρόν θα ήτο να παραβάλοι τις το άτυχον εκείνο ηλιακόν ωρολόγιον με πρόσωπον υποψηφίου βουλευτού, ωχρόν κι ελεεινόν εκ της αϋπνίας ή εκ του φόβου της αποτυχίας, υποψηφίου κολλημένου σϋρριζα εις τον τοίχον, στριμωγμένου όπισθεν του ανοικτού καλύμματος του κιβωτίου των καλπών, επαιτούντος εν συντριβή καρδίας τας ψήφους των εκλογέων με ορθήν ή λοξήν την ρίνα με

χάσκον το στόμα δεικνύοντος, κατά το τραϊάνειον επίγραμμα, τας ώρας εις τους προ των καλπών διαβαίνοντας ψηφοφόρους².

Αλλ' ιδού ήγγιζε ήδη το πέρας της αγωνίας των υποψηφίων, της ανησυχίας των κομματαρχών και ψηφοθηρών και της ενοχλήσεως τόσου κόσμου, και ο κυρ-Ανδρέας ο Απίκος, φιλόανθρωπος λίαν, απήτει να προβώσιν εις την διαλογήν μίαν ώραν αρχήτερα.

Το πράγμα δεν ήρεσεν εις τον πρόεδρον, τον γερο-Νιαουστέα, όστις ολίγην ευχαρίστησιν ειχεν αισθανθεί εκ της προεδρίας του καθ' όλην την ημέραν. Διότι δεν ήτο αληθώς πρόεδρος ειμή της μειονοψηφίας της επιτροπής, ήτοι του ελληνοδιδασκάλου κ. Μυροκλείδου. Η πλειονοψηφία, απειθής, αχαλίνωτος, τον αντέπραττεν, έκαμνεν «του κεφαλιού της», ως να μην ήτο αυτός πρόεδρος.

- Δεν είναι ακόμα ώρα, κυρ-Ανδρέα, ειπεν ο κ.Νιαουστεύς. Από τώρα να κλείσουμε;

- Είναι επτά και πέντε, αντέλεξεν ο Απίκος.

- Είναι επτά παρά είκοσι, επέμενεν ο πρόεδρος.

- Κι εγώ έχω επτά παρά τρία, ειπε το άλλο μέλος της επιτροπής.

- Κι εγώ επτά παρά δέκα.

- Κι εγώ έχω έξ και δεκαοκτώ, ειπεν ο ελληνοδιδάσκαλος.

- Είναι επτά η ώρα, επέμεινεν ο κυρ-Ανδρέας ο Απίκος. Δεν βλέπετε που ο ήλιος εβασίλευσε! Εις τας επτά γράφει και το πρόγραμμα.

² Το επίγραμμα τούτο αποδίδεται εις τον αυτοκράτορα Τραϊανόν:

*Αντίον ηελίου στήσας ρίνα και στόμα χάσκων,
δείξεις τας ώρας πάσι παρερχομένοις.*

- Γράφει εις τας επτά και είκοσι δύο λεπτά, είπεν ο ελληνοδιδάσκαλος.

- Ως που να κλείσουμε τις κάλπες και να υπογράψουμε το πρακτικό θα πάει εφτάμιση.

- Εγώ είμαι ο πρόεδρος, είπεν αγερώχως ο κ. Νιαουστεύς.

- Ημείς είμαστε η πλειονοψηφία.

Ο κυρ-Ανδρέας έσπευδε και δεν ήθελε πολλά λόγια. Έστρεφε από καιρού εις καιρόν βλέμμα προς την θύραν, ως να επερίμενε δυσάρεστόν τι εκείθεν. Φαίνεται ότι η ανακοίνωσις του Μανόλη του Πολύχρονου απέβλεπε τους πέντε εμπιστευμένους φίλους, τους οποίους ωδήγει όπως ψηφίσωσιν υπέρ του αντιθέτου κόμματος ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος.

- Δεν με μέλει τόσο για την διαλογή αν θ' αργήσει, είπε με τόνον ειλικρινείας ο κυρ-Ανδρέας ο Απίκος· αρκεί να κλείσουν οι κάλπες για να ησυχάσουμε.

- Είναι και άλλοι να ψηφοφορήσουν, είπεν ο ελληνοδιδάσκαλος, όστις, ενώ το πρωί επεδείκνυεν αμεροληψίαν, έως την εσπέραν είχε καταντήσει βαθμηδόν να φανατισθεί υπέρ των Χαλασοχώρηδων.

- Δεν είναι άλλοι, είπεν ο κυρ-Ανδρέας. Αλλά και αν είναι, ο κύριος πρόεδρος ας κάμει το χρέος του και ας διατάξει τον τελάλη να φωνάξει τρεις φορές, πριν κλείσομε τις κασέλες. Ορίστε, κύριε πρόεδρε. Αλλιώς, θα διατάξει η πλειονοψηφία.

- Θα διατάξετε τον πρόεδρον;

- Θα διατάξομε τον τελάλη.

- Και πού ηκούσθη αυτό, να προστάττει η πλειονοψηφία τον πρόεδρον; ήρχισε ν' απαγγέλλει εν είδει λογυδρίου ο ελληνοδιδάσκαλος. Σφετερίζεσθε αλλότρια δικαιώματα. Φατριάζετε. Δεν σέβεσθε τους γεροντοτέρους σας. Ο κύριος πρόεδρος... ο κύριος πρόεδρος, κύριοι, είναι...

- Κήρυξ, εφώνασε προς την θύραν στραφείς ο κυρ-Ανδρέας ο Απίκος βλέπων ότι η ώρα παρήρχετο.

Ο κήρυξ, όστις ανήκε φαίνεται εις τους Ανδρογυνοχωρίστρες, μυρισθείς ότι κάτι τον ήθελαν, είχε πλησιάσει προς την θύραν.

- Κήρυξ, επανέλαβεν ο κυρ-Ανδρέας, φώναξε δυνατά τρεις φορές, όποιος είναι για να ψηφοφορήσει να 'ρθεί, γιατί θα κλείσουμε τις κάλπες.

Ο κήρυξ επανέλαβε διά τον τύπον τρις, χύμα και με νυστασμένην φωνήν: «Όποιος δεν εψηφοφόρησε να τρέξει αμέσως, γιατί θα κλείσουν οι κάλπες».

Συγχρόνως τα τρία μέλη της πλειονοψηφίας, χωρίς να περιμένωσιν όπως παρέλθωσιν ολίγα λεπτά, άνευ των οποίων ουδεμίαν είχαν έννοιαν η κλήσις του κήρυκος, προέβησαν εν σπουδή παρά τας διαμαρτυρίας του προέδρου και του ελληνοδιδασκάλου εις το κλείσιμον των δύο κιβωτίων.

- Κήρυξ, έκραξεν ο κυρ-Ανδρέας, φώναξε ότι η ψηφοφορία ετελείωσε και ότι αρχίζει η διαλογή.

Ο κήρυξ ήνοιξε το στόμα όπως εκτελέσει την διαταγήν ταύτην, όταν εις την θύραν του σχολείου εφάνη ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος ακολουθούμενος υπό των πέντε αχωρίστων φίλων, των περι τον Κουσερήν και τον Απίκραντον.

- Πώς! αρχίζει η διαλογή; εφέλλισε με ηλλοιωμένον το πρόσωπον ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος.

- Φώναξε! υπέγρυξε προς τον κήρυκα ο κυρ-Ανδρέας, ευθύς ως είδε τα νέα εμφανισθέντα πρόσωπα.

Ο κήρυξ εφώνησεν: «Η ψηφοφορία ετελείωσε, κύριοι! άρχεται η διαλογή...».

Εν τω μεταξύ εστάλη έγγραφον προς τον Ειρηνοδίκην, αντιπρόσωπον του Επάρχου, όπως ευαρεστηθεί να προσέλθει, διά να πρωτοστατήσει εις την διαλογήν.

Ο πρόεδρος και ο ελληνοδιδάσκαλος εκόντες άκοντες υπέγραψαν το έγγραφον τούτο ως και το πρακτικόν της λήξεως της ψηφοφορίας.

* * *

Ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος διεμαρτύρετο από της θύρας κι έστελλεν απειλητικά βλέμματα προς τον Απίκον. Ο κυρ-Ανδρέας του απήντα διά περιφρονητικού μειδιάματος.

- Τώρα; είπεν ο μπαρμπα-Γιώργης ο Απίκραντος.

- Τώρα... δεν θα ψηφοφορήσετε πλέον...αργήσατε πολύ να το αποφασίσετε...ποιος σας φταίει;...και σας παρακαλώ πολύ να μου δώσετε πίσω εκείνα που σας έδωσα...ετραύλισεν ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος.

- Και τι φταίμε εμείς;...τα δοσμένα είναι καλώς δοσμένα...υπέλαβεν ο Γιαννιός ο Κάβουρας.

- Και ό,τι πάρουμε δεν τα ξαναδίνουμε πίσω, προσέθηκεν ο Δημήτρης ο Ζάβαλος.

- Και δε μου δώσατε κι εκείνα-δα τα τσαρούχια που μου 'πατε, παρατήρησεν ο Κώστας ο Άγγουρος.

- Κοίταξε, μπαρμπα-Γιώργη, πράγμα το χέρι σου, μη σε καταφέρει και του τα δώσεις πίσω, είπεν ο Κάβουρας περισφίγγων εκείθεν τον Απίκραντον, φόβω μη ούτος εξ ευσυνειδησίας επιστρέψει τον γνωστόν φάκελλον οπίσω.

Ο γερο-Κουσερής είχε πέσει εις σκέψεις και ηρέμα ανένευε διά της κεφαλής. Εφαίνεται της γνώμης ότι έπρεπε να επιστραφεί ο φάκελλος.

* * *

Όταν ήλθεν ο αντιπρόσωπος της διοικητικής αρχής και ήρχισεν η διαλογή, ηκούετο ακόμη η λογομαχία των έξ ανθρώπων έξωθεν του σχολείου. Ύστερον εγνώσθη ότι εξευρέθη μέσος όρος κι επήλθε συμβιβασμός, τον οποίον διά το ασκανδάλιστον ηναγκάσθη να παραδεχθεί ο κυρ-Μανουήλος ο Στεριωμένος.

Εξήχθη το αποτέλεσμα της πρώτης κάλπης, ψηφοφορησάντων 498 (ο κατάλογος είχε διπλασίους, αλλ' οι ημίσεις των εκλογέων ήσαν εν διαρκεί αποδημία): ο Αβαρίδης Δημήτριος έλαβεν εις το ναι ψήφους 289 και εις το όχι 209.

Δεύτερον εξήχθη το αποτέλεσμα της κάλπης του Αλικιάδου Παναγιώτου (συγγραφεύς, όστις εστοχάσθη να γράψει ηθογραφικήν

μελέτην επί εκλογικού θέματος, οφείλει να είναι ο αυτός και υποψήφιος κομματάρχης και ψηφοφόρος και διαλογεὺς και κήρυξ του εξαγομένου της ψηφοφορίας), ὅστις ἔλαβεν εἰς τὸ ναι ψήφους 263 και εἰς τὸ ὄχι ψήφους 237, ευρεθέντων και δύο πλεοναζόντων σφαιριδίων, τα οποία αφηρέθησαν εκ του ναι, εν ὧ κατελογίσθησαν ψήφοι 261.

Τρίτη ηνοιχθη η κάληη του Γερωντιάδου Κωνσταντίνου, λαβόντος εἰς τὸ ναι ψήφους 317 και εἰς τὸ ὄχι ψήφους 182, ευρέθη δε και ἓν πλεονάζον σφαιρίδιον, αφαιρεθὲν εκ του ναι (=316).

Τέταρτον ἀποτέλεσμα ἐγνώσθη τὸ της κάληης του Καψιμαΐδου Θεοδώρου, λαβόντος ψήφους 243 εἰς τὸ ναι και 245 εἰς τὸ ὄχι.

Πέμπτη τέλος ηνοιχθη η κάληη του Χαρτουλαρίου Ἰωάννου, τιμηθέντος διὰ ψήφων 154 εἰς τὸ ναι και 344 εἰς τὸ ὄχι.

* * *

Τὴν ἀγγελίαν ἐνὸς ἐκάστου των ἀποτελεσμάτων υπεδέχετο ἔξω ὁ λαὸς δι' ἐπευφημιῶν, δι' ἀλαλαγμῶν και καγχασμῶν ευθυμοτάτων.

Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Λάμπρος ὁ Βατούλας ἔσπευσε να τηλεγραφήσει εἰς τὸν Γιαννάκον τὸν Χαρτουλάριον πολλὰ συγχαρητήρια και πολλὰ ἐγκώμια διὰ τὸν εαυτὸν του, λόγῳ ὅτι καίτοι μόνος υπηρετῶν αὐτὸν, πρώτην φοράν ἐκτεθέντα ὡς υποψήφιον, καίτοι πολεμούμενος λυσσωδῶς ἀπὸ δύο ἰσχυρότατα κόμματα, κατῶρθωσεν οὐχ ἥττον να του δώσει τόσας ψήφους.

Μετ' ολίγας ώρας ήλθε τηλεγραφικώς το γενικόν της επαρχίας αποτέλεσμα και πολλοί τενεκέδες εβρόντησαν ως συνήθως εις βάρος των αποτυχόντων Καψιμαΐδου, Αβαρίδου και Χαρτουλαρίου.

Εξελέχθησαν δε ευτυχώς βουλευταί της επαρχίας ο κ. Γεροντιάδης διά ψήφων 1239 και ο κ. Αλικιάδης διά ψήφων 1158 απέναντι 1644 ψηφοφορησάντων εις τους τέσσαρας δήμους.

Και ούτω διπλούν επήλθε κέρδος. Πρώτον ησύχασε προς καιρόν ο κόσμος και δεύτερον δεν εκλείσθη το στάδιον των δύο προμνημονευθέντων πολιτευτών, οίτινες έμελλον να συνεχίσωσιν επί μίαν εισέτι περίοδον τας διακεκριμένας υπηρεσίας των, ο εις διά τα γενικά του έθνους συμφέροντα, ο έτερος διά τα δημόσια έργα της επαρχίας.

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ
ΟΙ ΧΑΛΑΣΟΧΩΡΗΔΕΣ
ΤΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΕΚΔΟΘΗΚΕ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΟΡΦΗ
ΤΟΝ ΜΑΪΟ ΤΟΥ 2022 ΜΕ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΦΑΡΣΑΡΗ
ΚΑΙ ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΤΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΥΠΟ ΑΔΕΙΑ CREATIVE
COMMONS (BY-NC-SA) ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΝΟΙΚΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

